

MATYU

Yesus Kristus aqa moma nanngo ñam kalil

¹ Endi Yesus Kristus aqa moma nanngo ñam kalil. Yesus Kristus a Devit aqa leñ na ñambabej. Devit a Abraham aqa leñ na ñambabej.

² Abraham a Aisak aqa abu. Aisak a Jekop aqa abu. Jekop a Juda aqa was nanği ti nanngo abu.

³ Juda a Peres Sera wo nanngo abu. Nanngo ai Tamar. Peres a Hesron aqa abu. Hesron a Ram aqa abu.

⁴ Ram a Aminadap aqa abu. Aminadap a Nason aqa abu. Nason a Salmon aqa abu. ⁵ Salmon a Boas aqa abu. Boas aqa ai Rahap. Boas a Obet aqa abu. Obet aqa ai Rut. Obet a Jesi aqa abu. ⁶ Jesi a Mandor Koba Devit aqa abu.

Devit a Solomon aqa abu. Solomon aqa ai a nami Uria aqa ñauñ soqnej. ⁷ Solomon a Rehoboam aqa abu. Rehoboam a Abiya aqa abu. Abiya a Asa aqa abu. ⁸ Asa a Jehosafat aqa abu. Jehosafat a Jehoram aqa abu. Jehoram a Usia aqa abu. ⁹ Usia a Jotam aqa abu. Jotam a Ahas aqa abu. Ahas a Hesehia aqa abu. ¹⁰ Hesehia a Manase aqa abu. Manase a Emon aqa abu. Emon a Josaia aqa abu. ¹¹ Josaia a Jehoiakin aqa was nanği ti nanngo abu. Aqa bati qa jeu tamo nanği na Israel nanği tontnjrsib joqsib Babilon qureq di taqatnjresoqneb.

¹² Babilon qureq di nanği tontnjrnab sonabqa Jehoiakin aqa angro Sealtiel a ñambabej. Sealtiel a Serubabel aqa abu. ¹³ Serubabel a Abiut aqa

abu. Abiut a Eliakim aqa abu. Eliakim a Asor aqa abu. ¹⁴ Asor a Sadok aqa abu. Sadok a Akim aqa abu. Akim a Eliut aqa abu. ¹⁵ Eliut a Eleasar aqa abu. Eleasar a Matan aqa abu. Matan a Jekop aqa abu. ¹⁶ Jekop a Josep aqa abu. Josep a Maria aqa gumbulun.

Maria aqa miligiq na Yesus a nambabej. Nanngi a qa mareq nub, a Kristus.

¹⁷ Deqa Abraham aqaq dena bosiq Devit a nambabej di moma 14. Devit aqaq dena bosiq bosiq Israel nanngi Babilon qureq di soqneb di dego moma 14. Nanngi Babilon qureq di soqneb dena bosiq bosiq Kristus a nambabej di dego moma 14.

Yesus Kristus a nambabej

¹⁸ Yesus Kristus a endegsi nambabej. Aqa ai Maria Josep na oqajqa saga qameb. Ariya Josep a Maria ombla neren sasonabqa Mondor Bole a Maria aqaq ainaqa a gumannej. ¹⁹ Onaqa Maria aqa gumbulun Josep a endegsi quej, “Maria a gumanqo.” Josep aqa kumbra tulanj boledamu deqa a endegsi are qalej, “E lumu na Maria uratqai. E boleq di uratqasai. Maria a jemaiyo uge.” ²⁰ Degsi are qaleqnaqa Tamo Koba aqa lanj angro bei a Josep aqaq ainaqa neiobilqei na unej. Unnaqa lanj angro na minnej, “O Josep, Devit aqa moma, ni Maria ame. Ni ulaaim. Ni que. Mondor Bole a Maria aqaq aiqoqa a gumanqo. ²¹ Deqa a angro mel oqas. Amqa bunuqna angro dena aqa segi tamo ungasari nanngo une kobotetnjrsim nanngi elenqas. Deqa ni aqa ñam Yesus waiyqam.”

²² Kumbra kalil di brantej deqa anjam bei Tamo Koba aqa medabu o tamo bei nami marej

qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej,
²³ “Ninği quiy. Bunuqna dungeŋge bei a tamo
 ombla ƚereŋosaisosimqa a gumaŋosim aŋgro mel
 oqas. Amqa naŋgi aqa ñam Emanuel waiyqab.”
 Ñam di aqa damu, “Qotei a iga koba na unum.”

²⁴ Onaqa Josep a qutuosiqqa Tamo Koba aqa laŋ
 aŋgro na anjam minjej qaji di dauryosiqqa Maria
 ej. ²⁵ Bati deqa a Maria ombla ƚereŋosaiogneb. Gilsı
 gilsıq Maria a aŋgro mel ej. Onaqa Josep na aŋgro
 di aqa ñam Yesus waiyej.

2

Bongar sisiyo qaji tamo naŋgi Yesus unqajqa beb

¹ Yesus a Betlehem qureq di ƚambabej. Qure
 di Judia sawaq di unu. Bati deqa Mandor Herot
 a Judia sawa taqatesoqnej. Yesus a ƚambabonaqa
 bongar sisiyo qaji tamo qudei naŋgi seŋ oqo
 sawaq na walwelosib gilsib Jerusalem qureq di
 brantosib tamo qudei naŋgi endegsib nenemnjro-
 qneb, ² “Juda naŋgo mandor koba ƚambabej qaji
 a qabi unu? Iga seŋ oqo sawaq di aqa bongar
 unsimqa dauryosim bonum. Iga a qa louqajqa
 deqa bonum.” ³ Onaqa Mandor Herot a naŋgo
 anjam di qusıqa a are koba qaloqnej. Tamo
 uŋgasari kalil Jerusalem di soqneb qaji naŋgi dego
 are koba qaloqneb. ⁴ Deqa Herot a Israel naŋgo
 atra tamo kokba ti naŋgo dal anjam qalie tamo
 naŋgi ti kalil metnjrnaqa naŋgi bosib koroonaqqa
 a na naŋgi endegsi nenemnjrej, “Kristus a qabia
 ƚambabqas?” ⁵ Onaqa naŋgi na kamba minjeb,
 “Kristus a Betlehem qureq di ƚambabqas. Qure di
 agi Judia sawaq di unu. Qotei aqa medabu o qaji

tamo bei a nami endegsi nenngrenyej, ⁶ ‘O Betlehem tamo ungasari, nungo qure Judia sawaq di unu. Qure kokba kalil Judia sawaq di unub qaji nanngi na nungo qure bunyqasai. Di kiyaaqa? Nungo qureq dena gate koba bei tigelosimqa a na ijo segi Israel tamo ungasari nanngi taqatnjrqas.’ ”

⁷ Onaqa Herot a anjam di qusiqa bongar sisiyo qaji tamo nanngi lumu na metnjrnaqa nanngi aqa areq bonabqa nenemnjrej, “Bati gembu bongar di brantej?” ⁸ Onaqa nanngi bongar brantej qaji aqa bati di ubtosib Herot minjnabqa a na kamba minjrej, “Ninngi Betlehem aisib angro deqa gegerere namoiy. Namosib a tal qabi unu di unsib bosib e merbiy. Yim e kamba aisiy a qa louqai.”

⁹ Onaqa nanngi Mandor Herot aqa anjam di qusib Betlehem aiyeb. Aisib nam atsibqa bongar nami sen ogo sawaq di uneb qaji di namo aisiq angro soqnej qaji tal di tinjsi sonaq uneb. ¹⁰ Unsib nanngi tulan areboleboleinjrej.

¹¹ Onaqa nanngi tal miligiq gilsib angro aqa ai Maria wo sonab unjrsibqa angro aqa areq di singa pulutosib a qa loueb. Osib nanngo qasan ingi ingi qudei ti gol ti gorej ti qa ti walaqajqa quleq bole bole di elenosib angro atraiyeb. Ingi ingi di nanngi nami silali kokba na awaiyeleneb. ¹² Ariya nanngi tal uratosib olo puluqa laqnabqa Qotei a neiobilqei na minjrej, “Ninngi olo Herot aqaq di brantaib.” Degsi minjrnaqa nanngi gam bei dauryosib nanngo segi qure utruq aiyeb.

Josep na Yesus aqa ai wo joqsiq Isip sumeb

¹³ Nanngi ainabqa bati di Tamo Koba aqa lan angro bei a Josep aqaq gilsiq neiobilqei na minnej,

“Herot a bosim angro Yesus qalsim moiyoṭqajqa ṅamqas. Deqa ni tigelosim angro aqa ai wo joqsim Isip sawaq sumiy. Sumsib di soqnibqa bunuqna e ni mermitqa sawa endeq olo bqab.” ¹⁴ Onaqa Josep a qolo tigelosiqa angro aqa ai wo joqsiq Isip sawaq sumeb. ¹⁵ Sumsib di sonabqa bunuqna Herot a moiyej. Josep a kumbra di yej deqa anjam bei Tamo Koba aqa medabu o tamo nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, “Ijo angro mel a Isip sawaq di soqnimqa e dena metit a Isip sawa uratosim ijoq bqas.”

Qaja tamo nanḡi na anḡro mel nanḡi ṅumelenḡeb

¹⁶ Herot a bongar sisiyo qaji tamo nanḡi qa tariṅonaq ugeiyonaq qalieej, nanḡi a gisaṅyeb. Deqa a minjiṅ ani oqetonaqa aqa qaja tamo qudei nanḡi qariniṅrnaqa aisib Betlehem qureq di angro mel kiṅilala wausau aiyel osaisoqneb qaji nanḡi kalil ṅumelenḡosib moiyoṭnjreb. Qure qure Betlehem jojomq di soqneb qaji dia dego angro mel kiṅilala wausau aiyel osaisoqneb qaji nanḡi kalil moiyoṭnjreb. Herot a bongar brantej qaji aqa bati dauryosiq kumbra degyej. ¹⁷ Deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Jeremaia nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, ¹⁸ “Rama qureq di Resel a akamkobaoqnsiq pailoqnej. Aqa angro kalil nanḡi ṅumnab moreṅeb deqa akameqnaqa tamo uṅgasari nanḡi aqa are latetqa yeqnab a nanḡo anjam quqwa uratoqnej. Di kiyayaqa? Aqa angro kalil nanḡi moreṅekriteb deqa.”

Josep na Yesus aqa ai Maria wo joqsiq olo Israel sawaq beb

19 Bati Herot a moinaqa Tamo Koba aqa lan angro bei a Isip sawaq di Josep aqaq di brantosiq a ɳeiobilqei na minjej, ²⁰ “Ni tigelosim angro kiñala Yesus aqa ai Maria wo joqsim olo Israel sawaq gile. Tamo nanɳi Yesus qalsib moyotqa maroqneb qaji nanɳi moreɳekriteb deqa ni olo gile.” ²¹ Onaqa Josep a tigelosiq a Yesus aqa ai Maria wo joqsiq olo Israel sawaq gilej. ²² Bati deqa Arkelaus a na aqa abu Herot aqa sawa osiq Judia sawa taqatesoqnej. Deqa Josep a anjam di qusiq a Judia sawaq gilqa ulaej. Onaqa Qotei a Josep ɳeiobilqei na minjej, “Ni Galili sawaq gile.” ²³ Onaqa Josep a Qotei aqa anjam di dauryosiq a Galili sawaq gilej. Gilsiq qure bei aqa ñam Nasaret di soqnej. A di soqnej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo qudei nanɳi nami maroqneb qaji di aqa damu brantej. Nanɳi endegsib maroqneb, “Nanɳi a qa maroqnqab, ‘A Nasaret tamo.’ ”

3

Jon yansjro qaji a Qotei aqa anjam palontoqnej

¹ Bunuqna Jon yansjro qaji a Judia nanɳo wadau sawaq di brantej. Brantosiq dia tamo unɳasari nanɳi Qotei aqa anjam palontosiq endegsi minjroqnej, ² “Qotei lan qureq di unu qaji a nunɳo Mandor Koba sosim niɳi taqatɳɳwajqa bati jomqo. Deqa niɳi are buliy.” ³ Jon a kumbra degyej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia nami marej qaji di aqa damu brantej. A Jon qa endegsi marej, “Tamo bei a wadau sawaq di tigelosimqa a tulan leleɳoqnsim tamo unɳasari nanɳi endegsim minjroqnqas, “Tamo Koba a bqa-jqa gam gereiyetiy. Gam tingitetiy.”

⁴ Jon a wadau sawaq di sosisqa a gara jugo kamel aqa jungum na gereiyo qaji di jugoqnsiqa alalag na singilatosiq laqnej. A inği uyo saiqoji deqa a sis ti bisim qaq ti uyoqnej. ⁵ Bati deqa tamo unğasari Jerusalem di soqneb qaji naği ti Judia sawaq di soqneb qaji naği ti qure kalil Jordan ya qalaq di soqneb qaji naği ti tigelosib Jon aqa areq boqneb. ⁶ Boqnsibqa nağgo une kalil babteq nab Jon na Jordan yaq di yansjroqnej.

⁷ Bati deqa Farisi tamo ti Sadyusi tamo ti tulan gargekoba naği Jon na yansjrqa marsibqa aqa areq beq nabqa unjr siqa naği endegsi minjroqnej, “Ninği kumbra uge yo qaji tamo. Ninği amal uge bul. Ninği yai na mernğwoqa mondon Qotei aqa minjin nuğgoq aiyaim deqa ulaosib ijoq bonub? ⁸ Ninği are bulyosib nuğgo kumbra uge kalil uratosib kumbra bole bole yoqniy. Yim e unsiy marqai, ‘Bole, ninği are bulyonub.’ Osiy ninği yansğwai. ⁹ Ninği endegsib are qalaib, ‘Abraham a gago moma utru unu deqa iga Qotei aqa nğgalaq di tamo bole.’ Ninği degsib are qalaib. Ninği quiy. Qotei na marimqa menin kalil endi dego tamo bulyosib tigelosib Abraham aqa moma brantqab. ¹⁰ Qotei na tapor qalat ojsiqa nğm qomqajqa utruq di atej unu. Deqa nğm kalil gei bole atosai eqnub qaji di Qotei na tapor dena qomelenosim nğmyuwoq di breinjrqas.

¹¹ “Ninği are bulyqajqa deqa e ya na ninği yansğeqnum. Ariya Tamo Koba a bunuqna ijo qoreq na bqas. A tamo singila koba. Ijo singila aqa singila ti keresai. Deqa e a kağalyqajqa e tamo bolesai. A bosimqa Mondor Bole aqa singila na

ti n̄amyuwo na ti nin̄gi yans̄ngwas. ¹² A bem sum ñoqoryosim damu elen̄osim aqa talq di atqas. Osim a bem sum aqa suwi breinjrim n̄amyuwo gaigai yuejunu qaji dia yuekritqab.”

Jon na Yesus yansej

¹³ Bati deqa Yesus a Galili sawaq dena tigelosiq̄a walwelosiq̄ Jordan yaq̄ gilej. A Jon na yans̄qa marsiq̄a aqa areq̄ gilej. ¹⁴ Gilnaqa Jon na saidyosiq̄ minnej, “Ni e yans̄bqam di kere. Kiyaqa e ni yans̄mqa marsim ijoq̄ bonum?” ¹⁵ Onaqa Yesus na kamba minnej, “Un̄gum. Ni ijo anjam dauryosim e yans̄be. Yimqa kumbra dena iga Qotei aqa areq̄alo kalil keretosim dauryqom.” Onaqa Jon a Yesus aqa anjam di dauryosiq̄a a yansej.

¹⁶ Yesus a yanso osiq̄a a yaq̄ na tigelosiq̄a tarosiq̄ lan̄ goge koqyonaqa lan̄ waqej. Lan̄ waqonaqa Qotei aqa Mondor a binon̄ bulosiq̄ aisiq̄ Yesus aqa jejamuq̄ di awoonaq̄ unej. ¹⁷ Unnaqa lan̄ goge dena Qotei aqa anjam bei endegsi brantej, “Endi ijo an̄gro qujai. E a tulan̄ qalaqalaiyeqnum. E a qa tulan̄ areboleboleibeqnu.”

4

Satan a bosiq̄ Yesus walawalaiyoqnej

¹ Onaqa bati deqa Mondor a Yesus wadau sawaq̄ osi gilsiq̄a di uratonaqa Satan bosiq̄a Yesus a une bei atqa marsiq̄a walawalaiyoqnej. ² Qanam 40 qolo 40 Yesus a wadau sawaq̄ di soqnej. Sosiq̄a in̄gi uratoqnsiq̄a qurien̄ ti soqnej. Deqa bati 40 di koboonaqa a mamyej. ³ Onaqa walawalaiyo tamo Satan a Yesus aqa areq̄ bosiq̄a minnej, “Ni Qotei aqa N̄iriamqa menin̄ kalil endi minjrim bem

bulyibqa ni uye.” ⁴ Degsi minjnaqa Yesus na kamba minjej, “Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, ‘Tamo nanği inği uyo na segi nambile sqasai. Anjam kalil Qotei aqa medabuq na branteqnu qaji dena nanği nambile sqab.’ ”

⁵ Onaqa Satan na Yesus olo osiqa Qotei aqa qure koba Jerusalem gilsiq atra tal quraq oqsıq goge dia Yesus atsiqa minjej, ⁶ “Ni Qotei aqa Niriamqa endena prugosim mandamq aiye. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, ‘Qotei na aqa lanğ anğro nanği minjrimqa bosib ni taqatmqab.’ Anjam bei dego nengrenğ di unu. Anjam agiende, ‘Lanğ anğro nanği bosib banğ na ni soqtmibqa ino sinğa meniğ na qalqasai.’ ” ⁷ Onaqa Yesus na kamba Satan minjej, “Qotei aqa anjam bei dego nengrenğ di unu. Anjam agiende, ‘Ni ino Tamo Koba Qotei aqa sinğila lanğa tenemtqa osim a gisanjaim.’ ”

⁸ Degsi minjnaqa Satan a Yesus olo osiqa mana goge kobaq oqsıq dia Yesus tigeltosiqa sawa sawa kalil mandor kokba nanği na taqatejunub qaji nanğo sinğila ti ñoro ti di Yesus osoryosiqa minjej, ⁹ “Ni ijo ulatamuq endi sinğa pulutosim e qa louimqa sawa sawa kalil di nanğo sinğila ti ñoro ti ni emqai.” ¹⁰ Onaqa Yesus na minjej, “Satan, ni ulanğ. Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, ‘Ino Tamo Koba Qotei a segi qa louoqnsimqa aqa sorgomq di soqne.’ ”

¹¹ Degsi minjnaqa Satan a Yesus uratosiq ulanğej. Onaqa Qotei aqa lanğ anğro nanği bosib Yesus sinğilatoqneb.

Yesus a olo Galili sawaq gilej

¹² Bati bei Jon a tonto talq di waiyonab son-aqa Yesus a di qusiqa olo tigelosiq Galili sawaq gilej. ¹³ Gilsiq Nasaret qureq di brantej. Dena walwelosiq Kaperneam qureq gilsiq di soqnej. Kaperneam qure agi Galili ya agu kobaquja qalaqsi unu. Ya agu jomq di Sebulun sawa ti Naptali sawa ti unub. ¹⁴ Yesus a Kaperneam qureq gilej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, ¹⁵ “Gam kobaquja Jordan ya qalaq dena aiyejunu qaji di Galili sawa ambleq na aiyejunu. Aisiq yuwalq di diñejunu. Gam qalaq di Sebulun ti Naptali ti unub. Sawa bei bei qaji nanği belenşosib Galili di unub. ¹⁶ Deqa tamo unğasari ambruq di unub qaji nanği pulon kobaquja unqab. Tamo unğasari padalo gam dauryosib ambruq di unub qaji nanği pulon dena suwantnırqas.”

Yesus na tamo qolqe nanği metnırnaq a dauryeb

¹⁷ Bati deqa Yesus na aqa wau utru atsiqa Qotei aqa anjam palontoqnsiq tamo unğasari nanği endegsi minjroqnej, “Qotei lan qureq di unu qaji a nungo Mandor Koba sosim nınği taqatırğawajqa bati jomqo. Deqa nınği are buliy.”

¹⁸ Osiqa a Galili ya agu qalaq aisiq alile dia walweloqnsiq nam atej di Saimon aqa ñam bei Pita aqa was Andru wo sonab unjrej. Nanği aiyel qe o qaji tamo soqneb deqa nanği kakan waiyeq nab unjrşiq minjrej, ¹⁹ “Nınği e daurbiy. Nınği qe o qaji tamo unub deqa nınği qe eqnub. Dego kere e wau enğitqa nınği olo tamo oqnqab.”

²⁰ Yesus a nanği degsi minjrnaqa nanği nanžo kakanj uratosib Yesus dauryeb.

²¹ Onaqa Yesus a olo walweloşiq aisiqa Sebedi aqa njiri Jems aqa was Jon wo nanği aiyel qobunj miligiq di nanžo abu ti kakanj branžo qandimeqn-abqa unjrşiq metnjrej. ²² Metnjrnaqa nanžo abu Sebedi a qobunj miligiq di sonaqa uratosib Yesus dauryeb.

Yesus a Qotei aqa anjam palontoqnsiqa ma tamo nanği boletnjroqnej

²³ Yesus a dena walweloşiq Galili sawa keretoqnsiqa Juda nanžo Qotei tal miligiq giloqnsiqa dia Qotei aqa anjam palontoqnej. Qotei na aqa segi tamo unğasari nanği taqatnjrsim nanžo Mandor Koba şqas anjam bole di Yesus na palontoqnej. Osiqa tamo ma utru segi segi kalil nanği boletnjroqnej. ²⁴ Yeqnaqa tamo unğasari kalil Siria sawaq di soqneb qaji nanği Yesus qa quoqnsib deqa tamo ma utru segi segi joqsib aqa areq boqneb. Tamo jejamu jaqatinjro qaji nanği ti tamo mondor uge uge na ojeleno qaji nanği ti tamo narioqnsib mangaloqneb qaji nanği ti tamo jejamu lainjro qaji nanği ti kalil joqsib beqneb Yesus na boletnjroqnej. ²⁵ Bati deqa tamo unğasari tulan gargekoba nanği Yesus dauryoqnsib laqneb. Galili sawa nanği ti Dekapolis sawa nanği ti Jerusalem qure nanği ti Judia sawa nanği ti qure qure Jordan ya taqal beiq di soqneb qaji nanği ti kalil Yesus dauryoqnsib laqneb.

5

Yesus a manaq oqsıq dia anjam palontej

¹ Onaqa Yesus na tamo unğasari kalil nanği di unjrısqı a manaq oqsıq di awesonaqa aqa segi anğro nanği aqa areq beb.

² Bonabqa a Qotei aqa anjam palontosıq endegsi minjrej, ³ “Tamo unğasari qudei nanği poinjrıqo, nanği Qotei aqa nğamgalaq di sougetejunub. Tamo unğasari nanği di areboleboleinjreme. Qotei lan qureq di unu qaji a nğo Mandor Koba sosim nanği taqatnjrqas.

⁴ “Tamo unğasari akam ti unub qaji nanği dego areboleboleinjreme. Qotei na nğo are olo boletetnjrqas.

⁵ “Tamo unğasari lawo na sosib nğo segi nğam aguq ateqnub qaji nanği dego areboleboleinjreme. Qotei na mandam kalil osim nanği enjrqas.

⁶ “Tamo unğasari kumbra bole dauryqajqa arearetnjreqnu qaji nanği dego areboleboleinjreme. Nanği tulan kere na sqab. Iga inği ti ya ti uyqajqa arearetgeqnu dego kere.

⁷ “Tamo unğasari duleqnub qaji nanği dego areboleboleinjreme. Qotei a kamba nanği qa duloqnqas.

⁸ “Tamo unğasari nğo are miligiq di jiga bei saıqoji unub qaji nanği dego areboleboleinjreme. Nanği Qotei aqa ulatamu unqab.

⁹ “Tamo unğasari jeu turyeqnub qaji nanği dego areboleboleinjreme. Qotei a nanği qa marqas, ‘Nanği ijo segi anğro bole.’

¹⁰ “Tamo unğasari qudei nanği kumbra bole dauryeqnub deqa jeu tamo nanği na nanği gulbe enjreqnub. Tamo unğasari nanği di dego areboleboleinjreme. Qotei lan qureq di unu qaji a nğo Mandor Koba sosim nanği taqatnjrqas.

11 “Ninggi ijo ñam ti unub deqa bunuqna tamo qudei na ningi misilingoqnsib ugeugeinggoqnsib nungo jejamu laña gisanryoqnqab. Di unqum. Ningi areboleboleingeme. 12 Od, nungo are tulan boleingim soqniy. Nungo awai bole agi lan goge di unu. Nami jeu tamo nanqi na Qotei aqa medabu o qaji tamo nanqi dego degsib ugeugeinjroqneb.”

Ninggi bar ti pulon ti bul soqniy

13 Osiqa Yesus a olo marej, “Ninggi mandamq endi bar bul soqniy. Ariya bar aqa qajarara koboqas di ingi kiye na olo qajararatqas? Di keresai. Bar aqa qajarara koboqas di a ugeqas. Deqa bar di mandamq di waiyibqa tamo qudei nanqi bosib singa na sosqab.

14 “Ninggi mandamq endi pulon bul soqniy. Ningi are qaliy. Qure kobaquja a mana gogeqsi sqas di a boleq di sqas. A uliesqa keresai. 15 Tamo bei a lam qatrentosim guwe na kabutqasai. Boleq di gain-tim warum suwanamqa tamo kalil tal miligiq di unub qaji nanqi warum gegerere unqab. 16 Dego kere ningi pulon bul sosib boleq di kumbra bole bole yoqniy. Yoqnibqa tamo unqasari nanqi na nungo kumbra di unoqnsib nungo Abu lan qureq di unu qaji aqa ñam soqtoqnqab.”

Yesus a dal anjam qa marej

17 Osiqa Yesus a olo marej, “E Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanqo anjam ti kalil dauryosiy keretqajqa deqa mandamq aiyem. Ningi endegsib are qalaib, ‘Yesus a dal anjam di taqal waiyqajqa bej.’ Di sai. 18 E bole mernqwai. Lan ti mandam ti koboosaisoqnimqa dal anjam mutu kiñala bei koboqasai bole sai.

Dal anjam soqnim soqnim Qotei na aqa wau kalil keretqas. ¹⁹ Deqa ningi quiy. Tamo bei a dal anjam mutu kiñala bei uge qa marsim tamo ungasari nangi dego titnjroqnim nangi uge qa marqab tamo di aqa ñam tulañ aguq aiqas. Deqa Qotei lañ qureq di unu qaji a na tamo di taqatqasai. Osim aqa Mandor Koba sqasai dego. Ariya tamo bei a dal anjam kalil dauryosim tamo ungasari nangi dego dauryqa minjroqnaqas tamo di aqa ñam tulañ kobaqas. Deqa Qotei na tamo di taqatosim aqa Mandor Koba sqas. ²⁰ E ningi endegsi merngwai. Ningi kumbra tulañ bolequja yoqniy. Yoqni nungo kumbra bole dena dal anjam qalie tamo nangi ti Farisi ti nungo kumbra bole bunyoqneme. Bunyoqasai di Qotei lañ qureq di unu qaji a nungo Mandor Koba sosim ningi taqatnwasai.

Yesus a ñirin kumbra qa anjam palontej

²¹ “Ningi dal anjam endegsib queb, ‘Ningi tamo bei moiyoqab. Ningi tamo bei moiyoqab di ningi une ti sqab.’ Dal anjam di nungo moma nangi nami minjreb. ²² Ariya e dal anjam di bunyosiy ningi endegsi merngwai. Tamo bei na aqa was ñirinqas di a une ti sqas. Tamo bei na aqa was misilinqas di une kobaquja aqa jejamuq di sqas. Deqa a ojsib anjam pegiyo talq di tigeltosib aqa une ubtetqab di kere. Tamo bei na aqa was minjqas, ‘Ni tulañ nanari, areqalo saiqoji,’ degyqas di aqa une deqa Qotei na a osim ñamyuwoq waiyqas di kere.

²³⁻²⁴ “Deqa ni Qotei atraiyqa marsimqa ino was bei a ni qa ñirin ti soqnimqa ni deqa are qalsim atraiyo ingi ingi mati atra bijal qalaq di

uratosim ino was aqaq gile. Gilsim a ombla anjam gereiyekritosim dena bosim Qotei atraiyqam.

²⁵ “Deqa tamo bei a ni qa anjam bei soqnimqa ningi ombla walwelosib anjam pegiyo talq gilqnsibqa gamq di ningi segi aiyel na anjam urur gereiyuqjatiy. Yosib anjam moiotosib a ni osim anjam pegiyo talq gilqasai. Ariya ningi gamq di anjam gereiyqasai di a na ni osi gilsimqa anjam pegiyo tamo aqa ulatamuq di tigeltmimqa anjam pegiyo tamo a ni osim qaja tamo nanqo banq di atqas. Yimqa nanqi na ni osib tonto talq di waimqab. ²⁶ Deqa e bole mermqai. Ni tonto talq dena olo oqedqasai. Ni mati ino une aqa awai kalil keretimqa qaja tamo nanqi na ni uratmib oqedqam.

Yesus a uña jejamu ojetqajqa kumbra qa anjam palontej

²⁷ “Ningi dal anjam endegsib queb, ‘Ningi tamo bei aqa uña jejamu ojetaib.’ ²⁸ Ariya e dal anjam di bunyosiy ningi endegsi mernqwai. Tamo bei a uña bei lanq kokoqyosiqa are prugyqo di aqa are miligiq na a uña di aqa jejamu ojetqo.

²⁹ “Ino namdamu wo na ni titmosim uneq waimqa laqnimqa namdamu di otorosim waiy. Ni degye. Di kiyayaqa? Ino namdamu qujai loumimqa ni une yqasai di kere. Ariya ni namdamu aiyel ti soqnimqa Qotei na ni namyuwoq waimqas di keresai. ³⁰ Ino banq wo na ni titmosim uneq waimqa laqnimqa banq di gentosim waiy. Ni degye. Di kiyayaqa? Ino banq qujai loumimqa ni une yqasai di kere. Ariya ni banq aiyel ti soqnimqa Qotei na ni namyuwoq waimqas di keresai.

*Yesus a uña uratqajqa kumbra qa anjam palon-
tej*

³¹ “Nami nanġi dal anjam endegsib mareb, ‘Tamo bei na aqa uña uratqa osimqa pepa bei nenġrenyosim yosim di a uratqas.’ ³² Ariya e dal anjam di bunyosiy niġi endegsi mernġwai. Tamo bei na aqa n̄aun̄ laña uratim a olo tamo bei oqas di tamo dena aqa n̄aun̄ kumbra ugeq waiyqo. Tamo bunuj a dego une atqo. Di kiyaaqa? Uña di a nami tamo bei ombla une atosai deqa.

*Niġi anjam bei marqa osibqa iġi bei na
siġilataib*

³³ “Niġi dal anjam endegsib queb, ‘Ni anjam bei siġilatosim Tamo Koba minjġam di ni na olo urataim. Ni anjam di dauryosim ye.’ Dal anjam di nunġo moma nanġi nami minjreb. ³⁴ Ariya e dal anjam di bunyosiy niġi endegsi mernġwai. Niġi anjam bei siġilataib. Niġi anjam bei marqa osibqa iġi bei na siġilataib. Lan̄ qure a Qotei aqa awo jaram koba. Deqa niġi lan̄ qure aqa n̄am na anjam bei siġilataib. ³⁵ Mandam a Qotei aqa siġa atqajqa sawa. Deqa niġi mandam aqa n̄am na anjam bei siġilataib. Jerusalem a Mandor Koba aqa segi qure koba. Deqa niġi Jerusalem aqa n̄am na anjam bei siġilataib. ³⁶ Ni anjam bei marqa osimqa ino gate na anjam siġilataim. Ni segi na marimqa ino gate banga sara qat bei oqwa keresai. Tulu bei dego oqwa keresai. Deqa ni ino gate na anjam siġilataim. ³⁷ Niġi od qa segi marsib said qa dego segi mariy. Niġi anjam bei totoryosib marqab di niġi Satan aqa areqalo dauryqab.

Tamo bei na ni kumbra uge emimqa ni kamba a kumbra uge yaim

³⁸ “Niŋgi dal anjam endegsib queb, ‘Tamo bei na tamo bei aqa ŋamdamu ugetetqas di niŋgi kamba aqa ŋamdamu ugetetiy. Tamo bei na tamo bei aqa qalagei ugetetqas di niŋgi kamba aqa qalagei ugetetiy.’ ³⁹ Ariya e dal anjam di bunyosiy niŋgi endegsi mernŋwai. Tamo bei na ni kumbra uge emimqa ni kamba a kumbra uge yaim. Tamo bei na ula poŋmimqa belosim waliŋe bei osoryimqa poŋyem. ⁴⁰ Tamo bei a ni qa anjam bei soqnim ino gara jugo yaimqajqa mermimqa ni na saidyaim. Olo ino gara olekoba dego ye. ⁴¹ Qaja tamo bei na ni ojsim siŋgila na mermqas, ‘Ni ijo iŋgi iŋgi qoboiyetbosim e daurbosim gam truquyala endeq gile.’ A degsi mermimqa ni aqa anjam di bunyosim aqa iŋgi iŋgi qoboiyetosim dauryosim gam olekobaq osi gilete. ⁴² Tamo bei na ino iŋgi bei yaimqajqa mermimqa ye. Tamo bei na ino iŋgi bei yaimosim bunuqna a kamba olo ni emqajqa mermimqa iŋgi di ye. A saidyaim.

Niŋgi na jeu tamo naŋgi geregereinjqroqniy

⁴³ “Niŋgi dal anjam endegsib queb, ‘Ni ino was naŋgi qalaqalainjqroqne. Osim ino jeu tamo naŋgi qoreinjqroqne.’ ⁴⁴ Ariya e dal anjam di bunyosiy niŋgi endegsi mernŋwai. Niŋgi nuŋgo jeu tamo naŋgi dego qalaqalainjqroqniy. Tamo qudei na niŋgi ugeugeiŋgibqa niŋgi olo naŋgi qa Qotei pai-lyoqniy. ⁴⁵ Niŋgi kumbra degyqab di niŋgi nuŋgo Abu laŋ qureq di unu qaji aqa aŋgro bole sqab. Niŋgi qalie, Qotei a dego tamo bole ti tamo uge ti naŋgi turtnjqroqnsiq kumbra bole bole enjqreŋnu.

Agi a na aqa sen qarinyeqnaqa tamo bole ti tamo uge ti nanjoq aiyeqnu. Awa dego qarinyeqnaqa tamo bole ti tamo uge ti nanjoq aiyeqnu. ⁴⁶ Tamo ungasari ningi qalaqalainjeqnu qaji nanji segi ningi kamba qalaqalainjroqnaqab di kumbra tulan bolesai. Nunjo kumbra deqa Qotei a ningi awai bole enjwasai. Takis o qaji tamo nanji dego kumbra degyeqnu. ⁴⁷ Ningi nunjo was nanji segi gereinjroqnaqab di kumbra tulan bolesai. Nunjo kumbra dena ningi na tamo qudei bunjrqsai. Tamo nanji Qotei qaliesai qaji nanji dego nanjo segi was nanji gereinjreqnu. ⁴⁸ Nunjo Abu lan qureq di unu qaji a gaigai kumbra bole bole kere-toqnsiq yeqnu. Deqa ningi dego nunjo Abu aqa kumbra di dauryosib kumbra bole bole keretoqnsib yoqniy.

6

Ningi laja baban na kumbra bole yaim

¹ “Tamo qudei nanji endegsib are qaleqnu, ‘E laja baban na kumbra bole yoqnit tamo nanji e nubocnsib ijo ñam soqtetboqnaqab.’ Ariya ningi degyaib. Ningi degyqab di nunjo Abu lan qureq di unu qaji a ningi awai bole enjwasai.

² “Ningi gisan tamo nanjo kumbra dauryaib. Gisan tamo nanjo kumbra agiende. Nanji na tamo ingi ingi saiqoji nanji aqaryainjrqa ocnsib tamo qudei qarijnjreqnaqab nanji qa namooqnsib gul anjameqnu. Gul anjameqnaqab tamo ungasari nanji na gisan tamo nanji di unjroqnsib nanjo ñam soqtetnjreqnu. Gisan tamo nanji di Qotei

tal miligiq di, gam kokbaq di kumbra degyeq-nub. Deqa e bole merngwai. Qotei a tamo nanqi di awai bole enjrqasai. Nango awai agi tamo ungasari nanqi na nango ñam soqtetnjreqnub di kere. ³ Deqa ni degyaim. Ni tamo inji inji saiqoji nanqi aqaryainjrqa osimqa ban qonañ a uli na aqaryainjrimqa ban wo a qalieqasai. ⁴ Di yawo anjam. Aqa damu endegsi unu. Ni uli na tamo inji inji saiqoji nanqi aqaryainjrimqa tamo ungasari kalil nanqi qalieqasai. Ni kumbra di uli na yoqnim ino Abu a segi unoqnqas. Deqa a segi na ino ñam soqtetmosim ni awai bole emoqnqas.”

Yesus a pailyo kumbra qa anjam palontej

⁵ Osiqa Yesus a olo marej, “Ningi Qotei pailyqa osibqa gisañ tamo nanqi pailyeq-nub degsib pailyaib. Gisañ tamo nanqi Qotei pailyqa oqnsib tamo ungasari kalil nango ñamdamuq di tigeleq-nab unjroqnsib nango ñam soqtetnjreqnub. Tamo nanqi di Qotei tal miligiq di, qure ambleq di, gam kokba qalaq di kumbra degyeq-nub. Deqa e bole merngwai. Qotei a nanqi awai bole enjrqasai. Nango awai agi tamo ungasari nanqi na nango ñam soqtetnjreqnub di kere. ⁶ Deqa ni degsi pailyaaim. Ni Qotei pailyqa osimqa ino segi warum miligiq gilsim sirañ qandimtosim ino Abu uliejunu qaji a pailyimqa tamo kalil nanqi ni numqasai. Ni kumbra di uli na yoqnim ino Abu a segi unoqnqas. Deqa a segi na ino ñam soqtetmosim ni awai bole emoqnqas.

⁷ “Tamo nanqi Qotei qaliesai qaji nanqi laña laña pailyo olekokba yoqnsibqa endegsib are qaleq-nub, ‘Iga pailyo olekokba yoqnimqa Qotei a gago

pailyo quqwas.’ Di gisañ. Deqa ningi Qotei pailyoq osibqa degsib pailyaib. ⁸ Ningi nanjo kumbra di dauryaib. Ningi ingi bei qa truquosib nunjo Abu pailyosaisoqnibqa a nami qalieqo.

⁹ “Deqa ningi endegsib Qotei pailyoqniy, ‘O gago Abu, ni lan qureq di unum. Ino ñam tulan getento.

¹⁰ Ni bosim gago Mandor Koba sosim iga taqatgoqnime.

Lan qureq di nanji ino areqalo dauryeqnub dego kere iga mandamq endi ino areqalo dauryoqnqom.

¹¹ O Abu, gago ingi uyo bati gaigai keretgoqnime.

¹² Tamo nanji iga qa une ateqnub qaji nanjo une kalil iga na kobotetnjreqnum deqa ni kamba gago une kalil dego kobotetgime.

¹³ Gulbe bei na iga walawalaigosim uneq waigwa laqnimqa ni iga aqaryaigime.

Yim Satan na iga ugetgwasai.’

¹⁴ “O ijo angro, ningi degsib Qotei pailyoqniy. Ningi quiy. Ningi tamo bei qa anjam soqnimqa ningi na aqa une kobotiy. Yimqa nunjo Abu lan qureq di unu qaji a na kamba nunjo une kalil kobotetngwas. ¹⁵ Ningi aqa une kobotetqasai di nunjo Abu a dego nunjo une kobotetngwasai.”

Yesus a qurien qa anjam palontej

¹⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Ningi qurienqa marsibqa gisañ tamo nanji qurienq nub ningi degsib qurienq. Gisañ tamo nanji qurienqnsibqa ulatamu ugeinjreqnu. Tamo ungasari kalil nanji na unjsib nanjo ñam soqtetnjraqajqa deqa nanji kumbra degyeqnub.

Deqa e bole mernḡwai. Tamo nanḡi di Qotei na awai bole enjrḡasai. Nanḡo awai aḡi tamo unḡasari nanḡi na nanḡo ñam soqtetnjreqnub di kere. ¹⁷ Ariya ni kumbra deḡyaim. Ni qurienḡa osimḡa ino ulatamu geregere yansoḡnsim ino gate baḡa praḡyoḡnsim ino jejamu gereiyoḡnsim laḡne. ¹⁸ Yimḡa tamo unḡasari kalil nanḡi ni numoḡnsib ni qurienḡ ti unum di nanḡi ḡalieḡasai. Ni kumbra di uli na yoḡnim ino Abu a segi na unoḡnḡas. Deqa a segi na ino ñam soqtetmosim awai bole emoḡnḡas.”

Ninḡi mandam ḡa inḡi inḡi koroiyaib

¹⁹ Osiḡa Yesus a olo marej, “Ninḡi mandam ḡa inḡi inḡi koroiyaib. Di sisimbiḡ na ugetḡab. Baisuwi oḡḡas. Bajinḡ tamo nanḡi tal paratosib oḡab. ²⁰ Deqa ninḡi laḡ ḡure ḡa inḡi inḡi koroiyiy. Di sisimbiḡ na ugetḡasai. Baisuwi oḡḡasai. Bajinḡ tamo nanḡi tal paratosib oḡasai deḡo. ²¹ Sawa ḡabia ino ñoro bole unu dia ino are miligi deḡo siḡilatim sḡas.”

Ino ḡamdamu a ino jejamu ḡa puloḡ bul

²² Osiḡa Yesus a olo marej, “Ino ḡamdamu a ino jejamu ḡa puloḡ bul. Deqa ino ḡamdamu boleḡas di ino jejamu kalil suwaḡesḡas. ²³ Ariya ino ḡamdamu uḡeḡas di ino jejamu kalil ambruesḡas. Deqa puloḡ ino are miligiḡ di unu ḡaji a olo ambruḡas di ino are miligi kalil ambruekritḡas.”

Ni tamo kokba aiyel nanḡi wauetnjrḡa keresai

²⁴ Osiḡa Yesus a olo marej, “Tamo ḡujai a tamo kokba aiyel nanḡi wauetnjrḡa keresai. A tamo kobaḡuja bei ḡalaḡalaiyosim olo tamo kobaḡuja

bei jeutqas. Bei aqa anjam dauryosim olo bei qor-eiyqas. Dego kere ningi silali ti Qotei ti turtnjrsib nanngi wauetnjqra keresai.”

Ninggi bole sqajqa deqa areqalo kobaiyaib

²⁵ Osiga Yesus a olo marej, “Ninggi mandamq endi bole sqajqa deqa areqalo kobaiyaib. Osib endegsib maraib, ‘Iga ingi ti ya ti qabe na osim uyqom? Gara qabe na osim gago jejamu kabutqom?’ Ningi degsib maraib. Ningi ingi uyo na segi nambile oqasai. Ningi gara jugoqnqab dena segi nungo jejamu bole sqasai. ²⁶ Ningi qebari nanngi unjriy. Nanngi ingi yagosaieqnub. Ingi otorosib talq di atosaieqnub. Ariya nungo Abu lan qureq di unu qaji a na qebari nanngi ingi anainjreqnu. Ningi qalie, qebari nanngi qunun saiqoji. Ningi tamo qunun ti. Ningi na qebari nanngi tulan bunjrejunub. ²⁷ Ningi mandamq endi sokobaiyqajqa deqa are koba qalaib. Ningi are koba qalqab dena ningi nungo segi sqajqa bati olo yala totoryqa keresai. Sai bole sai.

²⁸ “Deqa ningi kiyaga gara qabe na osib jejamu kabutqajqa are koba qaleqnub? Ningi nam so unjriy. Nanngo wala kiyersib branteqnub di ningi qaliesai. Nanngi segi wauosaieqnub. Nanngo segi wala gereiyosaieqnub. ²⁹ Deqa e ningi endegsi merngwai. Nami Solomon a gara wala boledamu jugoqnej. Ariya nam so aqa wala dena Solomon aqa wala tulan bunyejunu. ³⁰ Man lanaj a bini oqwas nebe tamo nanngi na gingenyosib namyuwoq waiyqab. Man lanaj di Qotei na wala enjreqnu. Deqa ningi kiyaga Qotei qa nungo areqalo singilatqa yonub keresaingwwo? Ningi man lanaj sai.

Niŋgi tamo qunun ti. Deqa niŋgi endegsi poingem, Qotei a niŋgi dego gara engoqnqas. ³¹ Niŋgi areqalo kobaiyosib endegsib maraib, ‘Iga iŋgi ti ya ti qabe na osim uyqom? Gara qabe na osim gago jejamu kabutqom?’ Niŋgi degsib maraib. ³² Tamo ungasari Qotei qaliesai qaji naŋgi iŋgi iŋgi deqa are koba qaleqnuub. Ariya niŋgi deqa are koba qalaib. Nungo Abu laŋ qureq di unu qaji a qalie, niŋgi laŋa sqa keresai. Niŋgi iŋgi iŋgi deqaji oqnsib sqab. ³³ Deqa niŋgi kumbra qujai endi yoqniy. Niŋgi Qotei na taqatŋgosim nungo Mandor Koba sqajqa ti aqa kumbra bole bole dauryqajqa ti siŋgilaoqniy. Niŋgi degyqab di Qotei na kamba iŋgi uyo ti gara ti dego engoqnqas. ³⁴ Deqa nebe kumbra kiye nungoq di brantqas niŋgi deqa are koba qalaib. Nebe a bati bei. Nebe qa gulbe di aqa segi gulbe. Bati segi segi aqa gulbe di naŋgo segi segi. Deqa niŋgi are koba qalaib.”

7

Niŋgi na tamo qudei naŋgi peginjraib

¹ Osiqa Yesus a olo marej, “Niŋgi na tamo qudei naŋgi peginjraib. Niŋgi peginjraqasai di Qotei a kamba dego niŋgi pegiŋwasai. ² Ariya niŋgi na tamo naŋgi peginjraqab kere dego Qotei a kamba niŋgi pegiŋwas. Niŋgi na tamo naŋgo jejamuq di une qametnjraqab kere dego Qotei a kamba nungo jejamuq di une qametŋwas. ³ Kiyaqa ni ino was aqa ŋamdamuq di ŋam ŋeŋgi kiŋala unu di unsimqa ino segi ŋamdamuq di ŋampaŋ kobaquja unu di ni unosai? ⁴ Kiyaqa ino segi ŋamdamuq di ŋampaŋ kobaquja soqnimqa ni na tentosim ino

was minjqam, ‘Was, e ino n̄amdamuq di n̄am n̄en̄gi kiñala unonum di osiy taqal waiyetmqai?’ ⁵ Ni gisañ tamo. Ni mati n̄ampañ kobaquja ino segi n̄amdamuq di unu qaji di taqal waiyosim n̄amdamu suwan̄mimqa ariya degam n̄am n̄en̄gi kiñala ino was aqa n̄amdamuq di unu qaji di geregere unsim taqal waiyete.

⁶ “N̄ingi ñoro bole bole oqnsib baun̄ nan̄gi en̄jroqnaib. En̄jrqab di nan̄gi ñoro di taqal waiyosib bosib n̄ingi uñingwab. N̄ingi kolilei bole bole oqnsib bel nan̄gi en̄jroqnaib. En̄jrqab di nan̄gi kolilei di mandamq di waiyosib nan̄go sin̄ga na soseleñqab.”

N̄ingi Qotei pailyqab di a na n̄ingi aqaryain̄gwas

⁷ Osiqa Yesus a olo marej, “N̄ingi ingi bei qa Qotei pailyqab di a na en̄gwas. N̄ingi ingi bei oqa marsibqa n̄amqab di itqab. N̄ingi siran̄me kindokindon̄abqa Qotei na siran̄ waqtetn̄gwas. ⁸ Tamo kalil Qotei pailyeqnub qaji nan̄gi ingi eqnub. Tamo kalil ingi qa n̄ameqnub qaji nan̄gi iteqnub. Tamo kalil siran̄me kindokindoneqnub qaji nan̄gi Qotei na siran̄ waqtetn̄jreqnu.

⁹ “Tamo bei aqa an̄gro a mamyim ingi qa min̄jimqa a ingi yqas. A meniñ yqasai. ¹⁰ A na qe qa min̄jimqa a qe yqas. A amal yqasai. ¹¹ Deqa n̄ingi quiy. N̄ingi tamo bolesai. Ariya n̄ingi nuñgo an̄gro nan̄gi ingi bole bole en̄jreqnub. N̄ingi nan̄gi saidn̄jrosai eqnub. Nuñgo kumbra dena n̄ingi endegsi poingem, nuñgo Abu lan̄ qureq di unu qaji a dego n̄ingi saidn̄gosai eqnu. N̄ingi pailyqab di a na ingi bole bole n̄ingi en̄goqn̄qas. A na n̄ingi saidn̄gwasai bole sai.

12 “Kumbra bole bole tamo nan̄gi na nin̄gi en̄gwajqa arearet̄n̄geqnu qaji di nin̄gi na olo nan̄gi en̄jroqniy. Nin̄gi degyqab di nin̄gi Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nan̄go anjam ti kalil keretosib dauryqab.”

Nin̄gi siran̄me kiñala miligiq giliy

13 Osiqa Yesus a olo marej, “Nin̄gi siran̄me kiñala miligiq giliy. Nin̄gi siran̄me kobaquja miligiq gilqab di nin̄gi padalo sawaq aiqab. Gam di kobaquja. Tamo gargekoba nan̄gi gam di dauryeqnub. 14 Nin̄gi siran̄me kiñala miligiq gilqab di nin̄gi gam kiñala dauryosib ñambile gaigai sqajqa sawaq di brantqab. Tamo quja quja segi gam di itosib dauryeqnub.”

Nin̄gi gisan̄ anjam maro tamo nan̄gi qa ñam atoqniy

15 Osiqa Yesus a olo marej, “Nin̄gi geregere ñam atoqniy. Tamo qudei na bosib gisan̄osib mern̄gwab, ‘Iga Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.’ Di sai. Tamo nan̄gi di kaja bul lawo na boqnsib nin̄gi walawalain̄goqnsib anjam mern̄geqnu. Ariya nan̄go are miligiq di nan̄gi tamo uge. Nan̄gi baun̄ juwan̄ kaja nan̄gi ñumeqnu dego bul. 16 Nin̄gi nan̄go kumbra di geregere tenemtosib poin̄gwas, nan̄gi Qotei aqa medabu o qaji tamo bolesai. Nin̄gi are qaliy. Tamo nan̄gi sil luwit marin̄q dena wain̄ gei osib uyeqnu e? Sai. Man̄ luwit marin̄q dena qura gei osib uyeqnu e? Sai. 17 Nin̄gi qalie, ñam bole nan̄gi gei bole ateqnu. Ñam uge nan̄gi gei uge ateqnu. 18 Ñam bole nan̄gi gei uge atosaiet̄nu. Ñam uge nan̄gi gei bole atosaiet̄nu. 19 Ñam kalil gei bole atosaiet̄nu qaji di tamo nan̄gi na

qomelenoqnsib nıamyuwoq di breinjreqnub. ²⁰ Dego kere niŋgi gisaŋ tamo naŋgo kumbra geregere tenemosib poingwas, naŋgi Qotei aqa medabu o qaji tamo bolesai.

²¹ “Niŋgi endegsib are qalaib. Tamo uŋgasari naŋgi ‘O Tamo Koba, O Tamo Koba’ e degsib merbqab di Qotei na naŋgi taqatnjrsim naŋgo Mandor Koba sqas. Di sai. Tamo uŋgasari ijo Abu aqa areqalo dauryeqnub qaji naŋgi segi Qotei na taqatnjrsim naŋgo Mandor Koba sqas. Qotei agi laŋ qureq di unu. ²² Mondon diŋo bati bamqa tamo uŋgasari gargekoba naŋgi ijo ulatamuq di tigelosib endegsib merbqab, ‘O Tamo Koba, iga ino ñam na anjam mare mare laqnem. Iga ino ñam na mondor uge uge winjroqnsimqa maŋwa gargekoba yoqnem.’ Naŋgi e degsib merbqab. ²³ Merbibqa e kamba minjrqi, ‘Niŋgi tal qabe? E niŋgi qaliesai. Deqa niŋgi jaraiyyi. Niŋgi kumbra uge yo qaji tamo.’ ”

Yesus a tal gereiyo kumbra qa yawo anjam marej

²⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo a ijo anjam kalil endi qusim dauryqas di a tamo bei meniŋ quraq di aqa tal atej a bul sqas. ²⁵ Bunuqna awa jagwa ti bosimqa ya meli dosim tal di qamsim putqasai. Singila na tigelesqas. Di kiyayaqa? A meniŋ quraq di tal atej deqa. ²⁶ Ariya tamo a ijo anjam kalil endi qusim olo dauryqa uratqas di a nanari tamo bei laŋa sub gogeq di aqa tal atej qaji a bul sqas. ²⁷ Tal atnaq sonaqa awa jagwa ti bosiqqa ya meli dosiqqa tal di qamsiq reŋgiŋtosiq putonaq aisiq tulaŋ niñaqej. Od, tal di a torei padalej.”

²⁸ Yesus a anjam kalil di marsiq koboonaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanği queb. Qusib nanği prugueteb. ²⁹ Di kiyaaqa? Yesus aqa anjam maroqnej di singila ti. Dal anjam qalie tamo nanğo anjam maroqneb de ti keresai. Yesus a segi anjam di aqa abu.

8

Yesus a tamo yu na aqa jejamu ugeelenej qaji di boletej

¹ Yesus a manaq dena aiyeqnaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanği a dauryosib aiyebe. ² Onaqa tamo bei yu na aqa jejamu ugeelenej qaji a Yesus aqa areq bosiq aqa singaq di singa pulutosiq minnej, “O Tamo Koba, ni e boletbqa are soqnimqa e boletbe.” ³ Degsi minjnaqa Yesus a ban waiyosiq tamo di ojsiq minnej, “E ni boletmqa are unu. Deqa ino jejamu olo boleeme.” Onaqa bati qujai deqa aqa yu kalil mososiq aqa jejamu boleej. ⁴ Onaqa Yesus na olo minnej, “Ni que. Ino jejamu boleqo deqa ni tamo qudei nanği minjraim. Ni gilsim ino jejamu atra tamo osoryosim atraiyqajqa inği inği Moses a nami marej qaji di osim Qotei atraiyime. Yimqa tamo ungasari nanği ni numсіб marqab, ‘Bole, ino jejamu boleqo.’ ”

Yesus na qaja tamo gate aqa kanğal tamo boletej

⁵ Onaqa Yesus a walwelosiq Kaperneam qureq di brantej. Dia qaja tamo gate bei soqnej. A Rom tamo. A Yesus aqa areq bosiq pailyosiq minnej, ⁶ “O Tamo Koba, ijo kanğal tamo a makobaiyqo. Aqa tanu kalil laiyosiq jejamu tulan jaqatinğoqa talq di njeiejunu.” ⁷ Onaqa Yesus na minnej, “E gilsiy

boletqai.” ⁸ Degsi minjnaqa qaja tamo gate na olo minjej, “O Tamo Koba, e tamo bolesai deqa ni ijo talq baim. Ni anjam segi marimqa ijo kanjal tamo a boleqas. ⁹ E dego tamo kokba qudei nanjo sorgomq di unum. Ijo qaja tamo nanji ijo sorgomq di unub. E bei minjqai, ‘Ni gile.’ Yimqa a gilqas. Bei minjqai, ‘Ni au.’ Yimqa a bqas. Ijo kanjal tamo bei minjqai, ‘Wau di ye.’ Degsi minjitqa a ijo anjam dauryqas.” ¹⁰ Onaqa Yesus a qaja tamo gate aqa anjam di qusiqa tulan prugugetej. Osiqu bulosiq tamo ungasari gargekoba a dauryoqneb qaji nanji minjrej, “E bole merngwai. Qaja tamo gate endi a e qa aqa areqalo tulan singilatqo. Israel tamo nami e qa degsi aqa areqalo singilato qaji bei unosai.

¹¹ “Deqa e ningi endegsi merngwai. Tamo ungasari gargekoba nanji sawa guta na guma na ti bosib koroosib Abraham, Aisak, Jekop nanji koba na awoosib ingi uyoqnqab. Yimqa Qotei lan qureq di unu qaji a nanjo Mandor Koba sosim nanji taqatnjqas. ¹² Ariya tamo qudei Qotei a nami taqatnjqra osiq metnjrej qaji nanji a qa nanjo areqalo singilatosai deqa a nanjo Mandor Koba sosim nanji taqatnjqasai. A na nanji osim qalaq di breinjrimqa nanji sawa ambruq di sqab. Sawa dia nanji akamkobaoqnsib pailoqnsib nanjo jaqatinj qa qalagei anjam atoqnqas.”

¹³ Osiqu Yesus a qaja tamo gate di minjej, “Ni gile. Ni e qa ino areqalo singilatonum deqa ni gilsim unime. Ino kanjal tamo a boleosiq unu.” Degsi minjnaqa bati qujai deqa aqa kanjal tamo aqa ma koboonaqa a boleej.

Yesus na Pita aqa mimibe boletej

14 Onaqa Yesus a Pita aqa tal gogetosiqa Pita aqa mimibe makobaiyonaqa jejamu kanjanjonaq bijalq di neiesonaq unej. 15 Unsiqa aqa ban ojsiqa tigeltonaqa aqa jejamu kanjan di koboonaqa a tigelosiqa inji goiyetej.

Yesus a tamo ungasari gargekoba nanji boletnjro-qnej

16 Sen aiqa laqnaqa tamo ungasari mondor uge uge na ojeleno qaji nanjo was nanji na joqsib Yesus aqa areq osi boqneb. Osi beq nabqa Yesus a anjam segi minjre qnaqa mondor uge nanji aqa anjam quoqnsib jaraiyoqneb. Tamo ma utru segi segi so qaji nanji dego osi beq nab Yesus na boletnjroqnej. 17 A kumbra di yoqnej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, “Kristus a gago ma utru segi segi kalil yayietgoqnsiq taqal waiyeqnu.”

Tamo qudei nanji Yesus dauryqajqa minjeb

18 Bati deqa Yesus a nam atej di tamo ungasari tulan gargekoba nanji aqa areq di koroesonab unjrej. Deqa a na aqa angro nanji minjrej, “Iga qobun gogetosim jaraiyosim ya agu taqal beiq gilqom.” 19 Degsi minjrsiqa nanji joqsiq koba na gilqa laq nabqa dal anjam qalie tamo bei a Yesus aqa areq bosiq minjej, “O Qalie Tamo, ni sawa sawaq giloqnimqa e ni daurmoqnqai.” 20 Onaqa Yesus na minjej, “Baun juwan nanji tal ti. Agi sub miligiq di nereneqnub. Qebari nanji simi ti. Deqa nanji simiq di nereneqnub. Ariya e Tamo Angro neiqajqa tal saiqoji. Deqa ni e daurbqajqa gulbe koba.” 21 Onaqa Yesus aqa angro bei na minjej, “O

Tamo Koba, ni e odbimqa e mati aisiy ijo abu qa tariñoqñqai. A moiymqa subq atsiy di e ni daurmqai.” ²² Onaqa Yesus na minjej, “Uñgum. Tamo moiyo qaji nanqi segi na tamo moiyo qaji nanqi subq ateleñoqñqab. Ariya ni bosim e daurbe.”

Yesus a jagwa ti ya korkor ti anjam minjrnaq laeb

²³ Osiqa Yesus a qobuñ gogetonaqa aqa angro nanqi a dauryosib koba na qobuñ gogetosib gileb. ²⁴ Nanqi gileqñabqa Yesus a qobuñ miligiq di ñeisiq qambumtej. Onaqa jagwa tulañ koba tigelosiq ya korkortosiqa qobuñ qaloqñsiqa morman miligiq aiyeqnaqa ya maqej. ²⁵ Deqa Yesus aqa angro nanqi tulañ ulaugetosib aqa areq bosib dudumyosib minjeb, “O Tamo Koba, ni iga aqaryaige. Iga padalqa laqnum.” ²⁶ Onaqa Yesus a tigelosiq minjrej, “Ñinigi e qa nuñgo areqalo siñgilatqa yonub tulañ keresaiñgwo. Nini kiyaaq ulaonub?” Degsi minjrñsiqa jagwa ti ya ti ñirinñjrnaqa nanqi laeb. ²⁷ Onaqa Yesus aqa angro nanqi are koba qalsib segi segi maroqñeb, “Yesus a tamo kiyero deqa jagwa ti ya ti minjrñoqa aqa anjam qusib laonub?”

Yesus a tamo aiyel nanjo jejamuq na mondor uge gargekoba winjrej

²⁸ Onaqa Yesus aqa angro nanqi ti qobuñ na gilsib ya agu taqal beiq di brantosib Gadara nanjo sawaq di tiryeb. Tiryonabqa tamo aiyel nanqi tamo sub ato sawaq dena brantosib walwelosib Yesus aqa areq beb. Tamo nanqi di mondor uge uge na ojeleno qaji. Nanqi aiyel qaja ani. Deqa tamo kalil nanqi gam dena walwelqa keresai.

²⁹ Nanği aiyel Yesus aqa areq bosib lelenkobaosib minjeb, “O Qotei aqa Niri, ni iga kiyergwajqa bonum? Iga padalqajqa bati bosaisonaga ni laña ambleq di iga jaqatin egwa bonum e?” ³⁰ Bati deqa isaq yala dia bel tulan gargekoba nanği suwaroqneb. ³¹ Deqa mondor uge nanği sinğila na pailosib Yesus minjeb, “Ni iga qarinqimqa iga bel nanžo jejamuq gilelenqom.”

³² Onaqa Yesus na minjrej, “Di kere. Ningi jaraiyosibqa bel nanžo jejamuq gilelenoiy.” Degsi minjrnaqa mondor uge nanği na tamo aiyel di uratnjrsib bel nanžo jejamuq gileleneb. Gilnabqa bel kalil nanği gurgurosib botau dena prugelenosib yaq aisib ya uysib moreneb.

³³ Onaqa bel taqatoqneb qaji tamo nanği kumbra di unsibqa jaraiyosib qure miligiq aiyeb. Aisib bel qa ti tamo aiyel mondor uge uge na ojeleno qaji nanği qa ti saoqnsib laqneb. ³⁴ Onaqa qure deqaji kalil nanği qusibqa Yesus unqajqa aqa areq beb. Bosib Yesus unsib minjeb, “Ni gago sawa endi uratosim sawa beiq gile.”

9

Yesus a tamo bei jejamu laiyej qaji di boletej

¹ Onaqa Yesus aqa anğro nanği ti olo qobun gogetosibqa ya agu taqal beiq aisib Yesus aqa segi qureq di branteb. ² Brantosib sonabqa tamo qudei na tamo bei jejamu laiyej qaji a saperaq di atsib Yesus aqa areq osi beb. Onaqa Yesus a nanžo areqalo unej di nanžo areqalo qujai Yesus na tamo jejamu laiyej qaji di boletqa kere. Degsi

unsiq deqa tamo di minjej, “O ijo angro, ni areboleimeme. Ino une kalil e na kobotetmonum.”

³ Onaqa dal anjam qalie tamo qudei nanği Yesus aqa anjam di qusibqa nanço areqalo na mareb, “Yesus a Qotei misilinyqo.”

⁴ Nanği degsib are qaleqnabqa Yesus a nanço areqalo di qalieosiqa minjrej, “Ninği kiyaa areqalo uge di onub? ⁵ Anjam kiye e na tamo jejamu laiyo qaji di minjit ninği qusib e qa poingwas? ‘Ino une kalil e na kobotetmonum,’ anjam de kiyo, ‘Ni tigelosim walwel,’ anjam de kiyo? ⁶ Ariya e segi Tamo Angro. E mandamq endi singila ti unum deqa e na tamo nanço une kobotetnırqa kere. Ninği degsi poingwajqa deqa e na tamo di boletqai.” Yesus a nanği degsi minjrısiqa tamo jejamu laiyej qaji di koqyosiqa minjej, “Ni tigelosim ino sapera osim ino talq gile.” ⁷ Degsi minjnaqa aqa jejamu boleonaqa a tigelosiqa aqa talq gilej. ⁸ Onaqa tamo unğasari kalil nanği Yesus aqa manwa di unsibqa nanği tulan ulaosib Qotei aqa ñam soqtoqneb. Di kiyaa? Qotei na singila kobaquja Yesus yej deqa.

Yesus na Matyu minjej, “Ni e daurbe”

⁹ Onaqa Yesus a dena walweloısiqa takis o qaji tamo bei aqa ñam Matyu a takis o talq di awesonaq gilsiq itej. Osiqa minjej, “Ni e daurbe.” Degsi minjnaqa a tigelosiqa Yesus dauryej.

¹⁰ Onaqa bati bei Yesus aqa angro nanği ti Matyu aqa talq gilsib awoosib inği uyoqneb. Nanği segi sai. Takis o qaji tamo ti une tamo ti tulan gargekoba nanği dego bosib awoosib Yesus aqa angro nanği ti inği uyoqneb. ¹¹ Onaqa Farisi qudei nanği bosib Yesus a takis o qaji tamo ti une tamo ti

nanġi koba na inġi uyeqnaḅ unjrsibqa Yesus aqa anġro nanġi nenemnjreb, “Nuġgo Qalie Tamo a kiyaaqa takis o qaji tamo ti une tamo ti nanġi koba na awoosib inġi uyeqnaḅ?”

¹² Onaqa Yesus a Farisi nanġo anjam di qusiqa minjrej, “Tamo ma saiqoji nanġi yu qaṅgra tamo aqaq gilosaieqnaḅ. Tamo ma ti nanġi segi yu qaṅgra tamo aqaq gileqnaḅ. ¹³ Qotei aqa anjam bei nami nenġrenyeb qaji di ninġi sisiyosib geregere poinġem. Agi endegsib nenġrenyeb, ‘Ninġi e laṅa atraibeqnaḅ. E nuġgo kumbra deqa arearetbosaieqnu. Ariya ninġi tamo nanġi qa du-loqnsib kumbra bole bole enjroqnaḅ di e tulaṅ arearetbqas.’” Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, “Tamo bei a marqas, ‘E tamo bole. E une saiqoji.’ E tamo deqaji nanġi metnjrit ijoq bqajqa deqa mandamq aiyosai. Tamo a marqas, ‘E une ti.’ E tamo deqaji nanġi metnjrit ijoq bqajqa deqa mandamq aiyem.”

Yesus a qurien qa anjam marej

¹⁴ Bati bei Jon aqa anġro nanġi Yesus aqa areq bosib minjeb, “Iga ti Farisi nanġi ti inġi ura-toqnsim qurienqnum. Kiyaaqa ino anġro nanġi qurienosaieqnaḅ?”

¹⁵ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo bei a uṅa baṅ ojqa bati qa aqa was nanġi ti soqnaḅqa nanġi are gulbeinjrqas e? Sai. Bunuqna nanġo was a nanġi uratnjrimqa bati deqa nanġi qurienoqnsib sqab.

¹⁶ “Tamo bei a gara jugo bunuj osim dena mutu gentosim gara jugo sari branjoq di qandimqa keresai. Degsi qandimqas di bunuqna a na

gara jugo sari di yansimqa gara mutu bunuj a kiñalaosim gara jugo sari di uratim bran qelikobaqas. ¹⁷ Tamo bei a wain bunuj osim ya nobu sariq di qamqa keresai. Ya nobu sari di nami kanğrañosiq siñgilaej deqa tamo dena wain bunuj qamimqa wain a didiqosim ya nobu sari paratosimqa wain bilenjosim mandamq aiqas. Ya nobu a dego ugeqas. A wain bunuj osim ya nobu bunujq di qamqas di nanği ombla bole sqab.”

Uña bei a Yesus aqa gara ojnaq boletosiq olo anğro moiyej qaji a tigeltej

¹⁸ Yesus na Jon aqa anğro nanği yawo anjam degsi minjrseq koboonaqa Qotei tal taqato tamo bei a walwelosiq Yesus aqa areq bosiq siñga pulutosiq minnej, “O Tamo Koba, ijo anğro sebiñ a endego moiqo. Deqa ni bosim ino ban aqa jejamuq di atimqa a olo ñambile sqas.” ¹⁹ Onaqa Yesus na tamo di odyosiq tigelosiq a dauryosiq gileqnaqa aqa anğro nanği dego nanği aiyel daurnjrsib gileb.

²⁰ Nanği gileqnabqa uña bei ma ti soqnej qaji a Yesus aqa qoreq na dadauryosiq ban waiyosiq Yesus aqa gara mutu ojej. Uña di a nami bai na unej leñ aiyoqnsiq degsi soqnej wausau 12 uratej.

²¹ A endegsi are qalej, “E Yesus aqa gara mutu segi ban na ojitqa ijo ma koboqas.” Degsi are qalsiq ban waiyosiq Yesus aqa gara mutu ojej.

²² Ojnaqa Yesus a bulosiq uña di unsiq minnej, “O ijo anğro, ni are lawo soqnime. Ni ino areqalo e qa siñgilatosim ijoq bonum deqa ino ma agi koboqo.” Onaqa bati qujai deqa aqa leñ aiyoqnej qaji di koboej.

²³ Yesus a dena walweloſiq Qotei tal taqato tamo aqa talq di brantosiqa ŋam atej di tamo unġasari naŋgi yumba anjamoqnsib akam murqumyeqnaŋ unjrej. ²⁴ Unjrsiqa minjrej, “Niŋgi sasaloiy. Anġro sebiŋ di a moiyoſai. A laŋa ŋeisiq qambumtejunu.” Degsi minjrnaqa naŋgi Yesus kikiyeb. ²⁵ Osib naŋgi sasalosib tal uratonabqa Yesus a anġro moiyej qaji aqa warum miligiq gilsiq a anġro aqa baŋ ojsiq soqtonaqa a olo ŋambile osiq tigelosiq awoej. ²⁶ Onaqa bunuqna sawa sawa kalilq di tamo unġasari naŋgi Yesus aqa maŋwa deqa saoqn-sib laqneŋ.

Yesus a tamo qudei naŋgi boletnjrej

²⁷ Onaqa Yesus a qure di uratosiq walweloſiq gileqnaqa tamo aiyel ŋam qandimnjro qaji naŋgi gam na Yesus dauryosib giloqneŋ. Naŋgi giloqnsib leleŋoqnsib Yesus minjoqneŋ, “O Devit aqa Niri, ni iga qa are ugeimeme.” ²⁸ Degsib Yesus minjeqnaŋ a tal bei gogetej. Tal gogetosiq sonaqa naŋgi aiyel Yesus aqa areq bonabqa minjrej, “E niŋgi boletŋwa kere niŋgi degsib are qalonub e?” Onaqa naŋgi aiyel na minjeb, “Od, Tamo Koba.” ²⁹ Onaqa Yesus na minjrej, “Niŋgi e qa nuŋgo areqalo ſiŋgilatosib ijoq bonub deqa e niŋgi boletŋwai.” Osiqa aqa baŋ waiyosiq naŋgo ŋamdamu ojej. ³⁰ Ojnaqa naŋgo ŋamdamu poinjrnaqa naŋgi sawa uneb. Onaqa Yesus a ſiŋgila na minjrej, “Nuŋgo ŋamdamu boleqo deqa niŋgi tamo qudei naŋgi ubtosib minjraib.” ³¹ Onaqa naŋgi Yesus aqa anjam di dauryosai. Yesus a naŋgi aiyel boletnjrej deqa naŋgi gilsib mare mare laqnaŋ sawa deqaji tamo unġasari kalil naŋgi quekriteŋ.

³² Nanġi aiyel gileqnaḅqa tamo bei mondor uge na ojnaq medabu getenyej qaji a tamo qudei na osib Yesus aqa areq beb. ³³ Bonabqa Yesus na mondor uge di wiyetonaqa aqa meṇ otyonaqa medabu waqtosiqa anjam maroqnej. Onaqa tamo unġasari kalil nanġi maṇwa di unsibqa are koba qaloqnsib maroqneb, “Israel sawaq endi tamo bei na kumbra deqaji bei yeqnaq iga nami unosaiognem.” ³⁴ Onaqa Farisi nanġi maroqneb, “Mondor uge nanġo gate koba Satan a Yesus aqa jejamuq di unu. Siṅgila dena Yesus na mondor uge nanġi winjreqnu.”

Yesus a tamo unġasari nanġi qa dulej

³⁵ Yesus a dena walweloṣiqa qure kokba ti qure kiñilala ti dia brantoqnsiqa Juda nanġo Qotei tal miligiq giloqnsiqa Qotei aqa anjam palontoqnsiq minjroqnej. Qotei na aqa segi tamo unġasari nanġi taqatnjsim nanġo Mandor Koba sqas anjam bole di Yesus na palontoqnsiq Juda nanġi minjroqnej. Osiqa tamo ma utru segi segi so qaji nanġi boletnjqnej. ³⁶ Tamo unġasari tulaṇ gargekoba nanġi Yesus aqa areq beqnaḅqa unjqroqnsiq a nanġi qa duloqnej. Di kiyaaqa? Nanġi tulaṇ sougetesoqneb deqa. Nanġi kaja bul mandor saiqoji. ³⁷ Deqa Yesus na aqa anġro nanġi yawo anjam bei endegsi minjrej, “Wauq di inġi gargekoba melionub. Ariya inġi meli bunuj otorqajqa wau tamo gargekoba sai. ³⁸ Deqa niṅgi wau lanja minjibqa a na wau tamo nanġi qarinqrimqa nanġi aqa wauq gilsib inġi meli bunuj otoreljqab.”

10

Yesus aqa angro 12 nanngo ñam

¹ Onaqa Yesus na aqa angro 12 nanngi metnjrnaqa aqa areq beb. Bonabqa a na nanngi singila enjrej. Nanngi na tamo ungasari nanngo jejamuq dena mon-dor uge uge winjrqaqqa ti tamo ungasari nanngo ma utru segi segi kalil kobotetnjrqaqqa ti deqa marsiq nanngi singila enjrej.

² Aqa anjam maro tamo 12 singila enjrej qaji nanngo ñam agiende. Bei Saimon. Yesus na aqa ñam bei Pita waiyej. Nanngi aqa was Andru wo. Bei Sebedi aqa ñiri Jems aqa was Jon wo. ³ Ariya Filip Bartolomyu wo. Bei Tomas nanngi takis o qaji tamo Matyu wo. Bei Alfias aqa ñiri Jems nanngi Tadius wo. ⁴ Bei Saimon agi Rom nanngi winjrqaqqa maro-qnej qaji. Ariya bei Judas Iskariot agi bunuqna Yesus osiqa jeu tamo nanngo banq di atej qaji.

Yesus na aqa angro 12 nanngi wau enjrej

⁵ Osiqa Yesus na aqa angro 12 nanngi di qarinjnrqa osiqa minjrej, “Ninggi qure qureq giloqniy. Ninggi sawa bei bei qaji nanngoq giloqnaib. Samaria nanngo qureq dego giloqnaib. ⁶ Ninggi Israel nanngo segiq giloqniy. Israel nanngi sougetejunub. Nanngi kaja bul mandor saiqoji. ⁷ Deqa ninggi giloqnsibqa anjam endegsib minjroqniy, ‘Qotei lan qureq di unu qaji a nunngo Mandor Koba sosim ninggi taqatngwajqa bati jojomoqo.’ ⁸ O ijo angro, ninggi na Israel nanngi degsib minjroqnsibqa nanngo ma tamo nanngi boletnjrroqniy. Tamo moreñoqniqbqa olo tigeltjnjrroqniy. Tamo nanngo jejamu yu na ugeeleno qaji nanngi olo gereinjroqniy. Mondor uge uge nanngi dego tamo ungasari nanngo jejamuq

dena winjroqniy. E singila engonum qaji di ningi awaiyosai. E laņa engonum. Deqa ningi dego tamo nanđi laņa gereinjroqniy. Nanđi awai bei yainjraib.

⁹ “Ningi meniņ silali agi gol ti silva ti kapa ti di osib gilaib. ¹⁰ Ningi walwelosib nuņgo qaquņ aib. Gara jugo aiye aiyel aib. Singa tatal aiye aiyel aib. Walwelqajqa toqoņ ojaib. Ningi Qotei aqa wau tamo unub deqa ningi qure qureq giloqniqbqa nanđi na inđi inđi deqaji ningi enđoqniqb.

¹¹ “Ningi qure bei beiq di brantoqnsibqa tamo bole bei itoqnsib aqa talq di soqniy. Dia sosib dena tigeloqnsib olo qure beiq giloqniy. ¹² Ningi tal bei gogetoqnsibqa tamo unđasari tal miligiq di unub qaji nanđi endegsib minjroqniy, ‘Ningi lawo na soqniy.’ ¹³ Degsib minjroqniqbqa nanđi ningi joqsib gereinđibqa nuņgo lawo anjam di nanđoq di uratib soqnem. Ariya nanđi ningi gereinđosaiabqa nuņgo lawo anjam di olo puluosim nuņgoq bem. ¹⁴ Tamo bei a ningi gereinđwa uratimqa kiyo nuņgo anjam quqwa asgiyimqa kiyo ningi qure di uratqa oqn-sib nuņgo singa tumburum butuyoqniy. ¹⁵ E bole merņgwai. Mondonđ Qotei a tamo unđasari nanđo une qa peginđrqa batiamqa Qotei na qure deqaji nanđi tulaņ padaltnjrougetqas. Sodom qure ti Gomora qure ti nanđi Qotei na monđonđ degsim padaltnjrqasai. A nanđi gulbe kińala enđrqas.”

Gulbe bei bei brantoqniqb

¹⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Ningi quiy. Ningi kaja du du bul unub deqa e na ningi qarinđitqa gilsib baun juwan nanđo ambleq di wauoqniqb. Deqa ningi amal nanđo kumbra dauryiy. Agi amal

nanği gaigai ñam atoqnsib laqñub. Niñgi binon nanço kumbra dego dauryiy. Agi binon nanği kumbra bole segi yeqñub. Nanği kumbra uge yosaieqñub. ¹⁷ Deqa niñgi tamo nanği qa geregere ñam atoqñiy. Nanği bosib niñgi ojelenosib anjam pegiyo talq di niñgi tigeltñgoqñqab. Osib nanço Qotei tal miligiq di niñgi kumbaingoqñqab. ¹⁸ Osib niñgi olo joqoqnsib Rom nanço gate ti nanço mandor ti nanço ulatamuq di niñgi tigeltñgoqñqab. Yimqa niñgi ijo anjam bole palontoqnsib nanği minjroqñqab. Osib sawa bei bei qaji nanği dego ijo anjam minjroqñqab. ¹⁹ Nanği na niñgi ojoqnsib anjam pegiyo talq di tigeltñgoqñqabqa niñgi ulaaib. Osib endegsib are qalaib, ‘Iga na kamba anjam kiyersim minjrqom?’ Niñgi degaib. Bati deqa Qotei na powo enjimqa niñgi kamba anjam minjrqab. ²⁰ Niñgi segi na anjam minjrqasai. Nunço Abu aqa Mondor na nunço medabu singilatetñgim niñgi anjam marqab.

²¹ “Bati deqa kumbra uge endeqaji brantelenqas. Tamo qudei na nanço segi was nanği ojoqnsib jeu tamo nanço banq di atoqñibqa nanği na nanği ñumoqñib moreñoqñqab. Tamo qudei na nanço segi anğro nanği dego degsib ojoqñqab. Anğro qudei na nanço segi ai abu nanği ojoqnsib jeu tamo nanço banq di atoqñibqa nanği na nanği ñumoqñib moreñoqñqab. ²² Niñgi ijo ñam ejunub deqa tamo unğasari kalil nanği niñgi qa tulan ugeoqnsib jeutñgoqñqab. Ariya niñgi ijo ñam singila na ojsib gilsib diño bati itqab di Qotei na niñgi elenqas. ²³ Niñgi qure bei beiq di brantoqñibqa tamo unğasari nanği na niñgi ugeugeinğoqñqabqa

ningi nanjo qure di uratoqnsib olo qure beiq giloqniy. E bole merngwai. Ningi Israel nanjo qure kalil keretosaisoqnbqa e Tamo Angro olo bqai.

²⁴ “Skul angro na aqa qalie tamo a bunyqa keresai. Kanjal tamo na aqa tamo koba a bunyqa keresai. ²⁵ Skul angro a kobaqujaosimqa di aqa qalie tamo ombla kerekereqab. Kanjal tamo a powo koba osimqa di aqa tamo koba ombla kerekereqab. E tal aqa abu bul. Jeu tamo nanji na e merbeq nub, ‘Ni Satan.’ Degsib ñam merbeq nub. Ningi ijo talq di unub deqa jeu tamo nanji na ningi dego ñam tulan ugedamu merngoqnbqa.”

Ningi Qotei segi ulaiyyi

²⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Ningi jeu tamo nanji di ulainjraib. Kumbra kalil kabuejunu qaji di boleq dqas. Anjam kalil uliejunu qaji di tamo nanji qusib poinjrqa. ²⁷ Deqa anjam e ambruq di merngeqnum qaji di ningi olo suwanjoq di maroqniy. Anjam ningi lumu na queq nub qaji di ningi olo bijal gogeq di tigelosib palontoqniy. ²⁸ Ningi jeu tamo nanji ulainjraib. Nanji nunjo qunun moyotqa keresai. Nanji nunjo jejamu segi moyotqa kere. Deqa ningi nanji ulainjraib. Qotei a segi ulaiyyi. A na qujai tamo nanjo qunun ti jejamu ti turtnjrsim ñamyuwoq di breinjraqa kere.

²⁹ “Ningi qalie. Tamo nanji qebari sinjir silali kobaquja na awaiyosaieq nub. Silali kiñala na awaiyeq nub. 10 toea dego. Ariya nunjo Abu a na qebari sinjir nanji geregere taqatnjreqnu. A na marimqa bei a ulonjosim mandamq aiqa keresai. ³⁰ Dego kere Qotei a nunjo gate banqa segi segi sisiyoqnsiq geregere taqateqnu. ³¹ Deqa

ningi ulaaib. Ningi qebari kalil nanngi tulan bunjnrejunub.”

Ningi Yesus aqa ñam marqajqa ulaaib

³² Osiqa Yesus a olo marej, “Ningi mandam tamo nanngo ulatamuq di ijo ñam boleq atsib marqab di mondon e kamba ijo Abu lan qureq di unu qaji aqa ulatamuq di nunngo ñam boleq atsiy marqai.

³³ Ariya ningi mandam tamo nanngo ulatamuq di ijo ñam marqajqa asgingwas di mondon e kamba ijo Abu lan qureq di unu qaji aqa ulatamuq di nunngo ñam marqajqa asgibqas.”

Iga Yesus tulan qalaqalayoqnqom

³⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Ningi kiyersib are qalonub? E na qaja kobotitqa tamo ungasari nanngi gegerere lawo na sqajqa e deqa bem kiyo? Sai. E na qaja kobotqajqa bosai. E na tamo ungasari nanngi pupoinjritqa nanngi jeu jeu sqajqa deqa bem.

³⁵ Od, e jeu kumbra tigeltqa bem. Deqa angro mel nanngi na nanngo segi abu nanngi jeutnjroqnqab. Angro sebin nanngi na nanngo segi ai nanngi jeutnjroqnqab. Ain yala nanngi na nanngo segi ain qeli nanngi jeutnjroqnqab. ³⁶ Tamo ungasari tal qujaiq di unub qaji nanngi jeu jeu sqab.

³⁷ “Deqa ningi quiy. Tamo bei na aqa ai abu nanngi tulan qalaqalainjrsimqa ariya di bunyosim e tulan qalaqalaibqasai di a e ombla wauqa keresai. Tamo bei na aqa angro mel nanngi ti aqa angro sebin nanngi ti tulan qalaqalainjrsimqa ariya di bunyosim e tulan qalaqalaibqasai di a e ombla wauqa keresai. ³⁸ Tamo bei na aqa segi namburbas qoboiyosim e daurbqasai di a e ombla wauqa keresai. ³⁹ Tamo bei a aqa segi nambile taqatqajqa arearetqas di a

padalqas. Ariya tamo bei a e qa are qalsimqa aqa segi n̄ambile uratqas di a olo n̄ambile bole oqas.”

Tamo bei na Yesus aqa angro gereiyqas di Qotei na a awai bole yqas

⁴⁰ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei na nin̄gi osim geregereingwas di a na e dego osim geregereibqas. Tamo a e oqas di a na ijo Abu e qarınbej qaji di dego oqas. ⁴¹ Tamo bei a endegsi are qalqas, ‘Tamo di a Qotei aqa medabu o qaji tamo.’ A degsi are qalsimqa tamo di osim gereiyqas di Qotei na kamba awai bole yqas. Di kiyayaqa? A na Qotei aqa medabu o qaji tamo di gereiyqo deqa. Tamo bei a endegsi are qalqas, ‘Tamo di a Qotei aqa anjam dauryeqnu qaji tamo.’ A degsi are qalsimqa tamo di osim gereiyqas di Qotei na kamba awai bole yqas. Di kiyayaqa? A na Qotei aqa anjam dauryeqnu qaji tamo di gereiyqo deqa. ⁴² Tamo bei a ijo angro bei unsim endegsi are qalqas, ‘Tamo di a Yesus aqa angro.’ A degsi are qalsimqa ijo angro di osim ya ulili tigsim anaiyqas di Qotei na kamba awai bole yqas. E bole mern̄gwai. A ijo segi angro gereiyqo deqa aqa awai bole Qotei na yqas qaji di tamo bei na olo yayyqa keresai.”

11

Jon yansnjro qaji aqa angro qudei nan̄gi anjam bei Yesus nenemyeb

¹ Yesus na aqa angro 12 nan̄gi anjam degsi minjrsiq koboonaqa a sawa di uratosiqa qure qureq giloqnsiqa tamo un̄gasari nan̄gi Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej.

² Bati deqa Jon yansnjro qaji a tonto talq di soqnej. Sonaqa wau kalil Kristus a yoqnej qaji di tamo qudei nanği unsib deqa mare mare laqnab Jon a quej. Qusiqa aqa angro qudei nanği qarınjnırnaq Yesus aqa areq gilsib endegsib nene-myeb, ³ “Kristus ağı Qotei na nami qarınym bqa-jqa marej qaji di ni kiyo? Ni saiamqa iga tamo bei qa tarınqom kiyo?”

⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Nınđi aisib anjam nınđi queqnub qaji deqa ti kumbra nınđi uneqnub qaji deqa ti Jon saiyosib minjiy. ⁵ Endegsib minjiy, ‘Tamo nam qandimnjro qaji nanği olo nam poinjreqnaqa sawa uneqnub. Tamo jejamu lainjro qaji nanği olo walweleqnub. Tamo nanđo jejamu yu na ugeeleno qaji nanđo yu kalil koboeqnu. Tamo dabkala getennjro qaji nanđo dabkala olo waqeqnu. Tamo moreno qaji nanği olo tigeleqnub. Tamo sougetejunub qaji nanği Qotei aqa anjam bole queqnub. ⁶ Tamo nanği e qa nanđo areqalo singilatoqnsib olo ijo nam ulontosaieqnub qaji nanği tulan areboleboleinjqnu.’ ”

⁷ Onaqa Jon aqa angro nanği Yesus aqa anjam di qusibqa olo puluosib Jon minjqajqa aiyeq-nabqa Yesus na tamo unđasari gargekoba a ombla soqneb qaji nanği Jon qa endegsi minjrej, “Nınđi tamo kiyero unqajqa wadau sawaq gileb? Nınđi tamo silai aqa banđa bul jagwa na pileteqnaqa di unqajqa gileb kiyo? Sai. Jon a tamo deqaji sai. ⁸ Deqa nınđi tamo kiyero unqajqa wadau sawaq gileb? Nınđi tamo gara bole walaosi laqnu qaji di unqajqa gileb kiyo? Di dego sai. Tamo gara

bole walaeqñub qaji nanği mandor kokba nanço talq di unub. ⁹ Deqa niği kiyaa wadau sawaq gileb? Niği Qotei aqa medabu o qaji tamo bei unqajqa gileb kiyo? Od. Agide. Niği deqa unqa gileb. Deqa e niği endegsi merıgwai. Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo kobaquja. A na Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanği tulanı bunıjrejunu. ¹⁰ Agi nami e mandamq aiyosaisonamqa Qotei a Jon qa endegsi merbej, ‘Ni que. E na ijo anjam maro tamo qarınıtqa a ni qa namoosim ino gam gereiyetmqas.’ Tamo di agi Jon. Anjam di Qotei aqa nenğreñq di unu. ¹¹ Deqa e bole merıgwai. Jon yansjro qaji a na tamo kalil mandamq endi unub qaji nanği tulanı bunıjrejunu. Ariya tamo qudei ñam saiçoji unub qaji nanği Qotei na taqatnjroqn-sıqa nanço Mandor Koba unu deqa nanği olo Jon tulanı bunıjejunub.

¹²⁻¹³ “Nami Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanço anjam ti maroqñeb dena bosı bosıq Jon yansjro qaji aqa bati bran-tej. Dena bosıq bini tamo unğasari nanği Qotei na taqatnjrsim nanço Mandor Koba sqajqa tulanı sıngilaeqñub. Qotei agi lanı qureq di unu. ¹⁴ Niği quiy. Qotei aqa medabu o qaji tamo Elaija a olo bğas. Anjam di nenğreñq di unu. Elaija agi bej. E Jon qa merıgwa osimqa Elaija aqa ñam na yawo anjam merıgeqnum. Niği ijo anjam di quqwa are soqnımqa quiy. ¹⁵ Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam di geregere quem.

¹⁶ “Tamo unğasari bini bati endeqa unub qaji nanço kumbra qa e yawo anjam kiyersiy marqai? E nanço kumbra qa endegsi marqai. Nanği angro

du du bul qure ambleq di alañoqnsib angro qudei na qudei minjreqnub, ¹⁷ 'Iga yumba anjamonumqa niŋgi lou tuosai. Iga are uge qa louonumqa niŋgi akamosai.' ” ¹⁸ Osiqa Yesus a olo marej, “Jon a bosiq a niŋgi ti wain ti uratosiq sonaqa tamo naŋgi a qa maroqneb, ‘A mondor uge ti unu.’ ” ¹⁹ Ariya e Tamo Angro bosimqa niŋgi ti wain ti uyeqnamqa tamo naŋgi e nubooqnsib mareq nub, ‘Niŋgi uniy. Yesus a qunjaŋ ani. A wain uyo ani. A takis o qaji tamo ti une tamo ti naŋgi koba na walweleq nub.’ ” Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei aqa tamo ungasari naŋgi aqa wau kalil unoqnsib dena naŋgi bole qalieeqnub, aqa powo tulaŋ kobaquja.”

Yesus na tamo ungasari are bulyosai qaji naŋgi niŋiŋtnjrej

²⁰ Qure qudei Yesus a dia maŋwa gargekoba yoqnej qaji naŋgi are bulyosai deqa a naŋgi qa niŋiŋej. ²¹ Osiqa minjrej, “O Korasin qure ti Bet-saida qure ti, niŋgi tulaŋ padalougetqab. Di kiyaaqa? Maŋwa e nungoq di yoqnem qaji di Tair qure ti Saidon qure ti naŋgoq di brantej qamu naŋgi nami are bulyosib are uge qa gara jigsib ŋam sumq di awoeb qamu. ²² Deqa e niŋgi endegsi mernjwai. Mondonj Qotei a tamo ungasari naŋgo une qa peginjrqa batiamqa a na niŋgi tulaŋ padaltnjgougetqas. Qotei na Tair qure ti Saidon qure ti naŋgi degsim padaltnjrqaasai. A naŋgi gulbe kiŋala enjrqaas. ²³ O Kaperneam tamo ungasari, niŋgi laŋ qureq oqwa kere e? Keresai. Qotei na niŋgi breiŋimqa moiyo qureq aiqab. Di kiyaaqa? Maŋwa e nungoq di yoqnem qaji di Sodom qure naŋgoq di brantej qamu naŋgi bini

unub qamu. Nanġi padalosai qamu. ²⁴ Deqa e niġi endegsi mernġwai. Mondonj Qotei a tamo unġasari nanġo une qa peginjrqqa batiamqa a na niġi tulaġ padaltnġougetqas. Qotei na Sodom ġure nanġi degsim padaltnjrqasai. A nanġi gulbe kiñala enjrqas.”

Yesus na niġi aqaryainġimqa niġi aqaratqab

²⁵ Bati deqa Yesus a endegsi Qotei pailyej, “O Abu, ni segi laġ qa ti mandam qa ti Koba. E ino ñam soqteqnum. Di kiyafa? Ni ijo anjam kalil powo tamo nanġi qa ulitoqnsimqa tamo nanġi anġro du du bul unub qaji nanġi segi qa babteqnam nanġi poinjreqnu. ²⁶ Od, Abu, ni ino segi areqalo dau-ryosim agi degyeqnum.” ²⁷ Yesus a degsi Qotei pailyej. Osiqa marej, “Ijo Abu na iġi iġi kalil ijo baġq di atelenġej unu. E segi Qotei aqa Njiri. Tamo bei a e qa qaliesai. Ijo Abu a segi e qa qalie. Tamo bei a ijo Abu qa qaliesai dego. E segi ijo Abu qa qalie. E na tamo qudei nanġi ijo Abu osornjrqqa areibqas di osornjrqai. Yim nanġi dego ijo Abu qa qalieqab.

²⁸ “Niġi gulbe qoboioqnsib waukobaeqnum qaji niġi kalil ijoq babqa e na aqaryainġitqa niġi aqaratqab. ²⁹ E ijo segi ñam aguq atoqnsim tamo nanġi lawo kumbra enjreqnum. Deqa niġi e qa geregere qalieosib ijo anjam dauryoqniy. Yim niġi aqaratqab. ³⁰ Niġi ijo anjam dauryqajqa di gulbe sai. Di oto. Wau e na niġi enġeqnum qaji di dego gulbe sai. Di oto.”

12

Yesus a segi yori bati aqa Tamo Koba

¹ Yori bati bei Yesus aqa angro nanngi ti wau ambleq na giloqnsibqa aqa angro nanngi mamnjrnaqa bem sum gei elenqnsib uye uye giloqneb. ² Nanngi degsib gileq nabqa Farisi qudei nanngi bosib nanngi unjrsib Yesus minjeb, “Ni une. Ino angro nanngi gago dal anjam groteqnub. Yori bati qa kumbra degyo di getento koba.” ³ Onaqa Yesus na kamba Farisi nanngi minjrej, “Nami Devit aqa wau tamo nanngi ti mamnjrnaqa kumbra yeb qaji di ningi buk miligiq di sisiyosai kiyo? ⁴ Devit a atra tal miligiq gilsiqqa Qotei atraiyqajqa bem osiqa aqa wau tamo nanngi koba na uye. Bem di getento. Di atra tamo nanngo segi uyqajqa bem. Devit a degyej di a dal anjam grotej. Ariya a Qotei aqa namgalaq di une saiqoji. ⁵ Dal anjam bei dego nenngrenq di unu. Anjam agiende. Atra tamo nanngi yori bati gaigai atra tal miligiq di waueqnub. Nanngo kumbra dena nanngi dal anjam groteqnub. Ariya nanngi Qotei aqa namgalaq di une saiqoji. Ningi anjam di nami buk miligiq di sisiyosai kiyo? ⁶ Ariya e ningi endegsi merngwai. Bini tamo bei atra tal tulan bunyejunu qaji a nunngo ambleq di unu. ⁷ Qotei aqa anjam bei dego nami endegsib nenngrenyeb unu, ‘Ningi e lanja atraibeqnub. E nunngo kumbra deqa arearetbo-saiqnu. Ningi tamo nanngi qa duloqnsib kumbra bole bole enjroqnqab di e tulan arearetbqas.’ O Farisi, ningi Qotei aqa anjam di sisiyosib poinggo qamu ningi tamo une saiqoji nanngi gulbe enjrosai qamu. ⁸ E Tamo Angro. Deqa e segi na yori bati taqatejunum. E segi yori bati aqa Tamo Koba.”

Yori bati qa Yesus a tamo ban qandamyey qaji di boletej

⁹ Onaqa Yesus a dena walwelosiqa qure beiq di brantosiq Juda nanjo Qotei tal miligiq gilej. ¹⁰ Qotei tal miligiq di tamo bei ban qandamyej qaji a soqnej. Deqa tamo qudei nanji Yesus aqa jejamuq di anjam lanja qametqa marsibqa endegsib nenemyeb, “Iga yori bati qa tamo boletqom di kere kiyo? Dal anjam a kiyersi marqo?” ¹¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo bei aqa kaja a yori bati qa ulonjosim subq aiyimqa a uratqasai. A na aqaryaiyosim olo subq dena osim goge atqas. Di ningi qalie. ¹² Ariya tamo nanji kaja sai. Nanji tamo qunun ti. Deqa iga yori bati qa tamo aqaryaiyim a bole sqas di kumbra bole.” ¹³ Yesus a nanji degsi minjrsiq tamo ban qandamyej qaji di minjej, “Ni ino ban waiy.” Degsi minjnaqa aqa ban waiyonaq boleej. Aqa ban bei ombla na kerekereeb. ¹⁴ Onaqa Farisi nanji Qotei talq dena oqedosib nanji gam kiyersib Yesus qalib moiqajqa deqa qairoqneb.

Yesus a segi qujai Qotei aqa wau tamo bole

¹⁵ Farisi nanji Yesus qalqajqa qairoqneb di qalieosiqa qure di uratosiq walwelosiq gilej. A gileqnaqa tamo ungasari gargekoba nanji a dau-ryeqnab a nanjo ma tamo kalil nanji boletnjroqnej. ¹⁶ Osiqa a na nanji saidnjroqnej, “Ningi ijo ñam ubtosib maraib.” ¹⁷ Yesus a kumbra di yej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia nami marej qaji di aqa damu brantej. A anjam endegsi marej, ¹⁸ “Endi ijo wau tamo e segi na giltem qaji. E a tulan qalaqalaiyeqnum. E a qa areboleboleibeqnu. E ijo Mondor aqaq di atitqa a na sawa bei bei qaji nanji endegsim minjroqnqas,

‘Ninḡi kumbra bole dauryiy.’ ¹⁹ A niriḡ anjam maroqnqasai. A lelenkobaoqnqasai. Gamq di tamo unḡasari nanḡi aqa kakro quoqnqasai. ²⁰ Silai aqa banḡa genḡa laqnimqa a na torei gentqasai. Wanjal aqa pulon kiñalaamqa a na torei mosotqasai. A degsim lawo na wauoqnsim gilsim gilsim kumbra bole torei sinḡilatqas. ²¹ Yimqa sawa bei bei qaji nanḡi a qa nanḡo areqalo sinḡilatosib a na nanḡi aqaryainjrqaqqa deqa tariḡoqnsib sqab.”

Tamo qudei nanḡi maroqneb, “Yesus a Belsebul aqa sinḡila na waueqnu”

²² Onaqa bati di tamo bei mondor uge na med-abu getentosiq ḡam qandimyej qaji a soqnej. Son-aqa tamo qudei na a osib Yesus aqa areq beb. Bonabqa Yesus na mondor uge di wiyetonaga aqa meḡ otyonaqa aqa ḡamdamu boleosiḡ a sawa unsiqa anjam bole maroqnej. ²³ Onaqa tamo unḡasari kalil nanḡi Yesus aqa maḡwa di unsibqa tulaḡ prugugetosib maroqneb, “Tamo di a Devit aqa Niri kiyo?” ²⁴ Onaqa Farisi nanḡi nanḡo anjam di qusibqa maroqneb, “Sai. Mondor uge nanḡo gate koba Belsebul a Yesus aqa jejamuq di unu. Sinḡila dena a na mondor uge nanḡi winjreqnu.”

²⁵ Onaqa Yesus a nanḡo areqalo di qalieosiqa yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo nanḡi sawa qujaiḡ di unub qaji nanḡi segi poaiyelosib qotqab di nanḡi koba na geregere sqa keresai. Nanḡi niñaqosib koboqab. Tamo nanḡi qure qujai kiyo tal qujai kiyo di unub qaji nanḡi segi poaiyelosib qotqab di nanḡi dego koba na geregere sqa keresai. ²⁶ Dego kere Satan na aqa segi mondor uge nanḡi winjrqas di nanḡi

poaiyelqab. Deqa Satan a kiyersim aqa mondor uge nanği olo taqatnırqas? Di keresai. ²⁷ Nınđi mareqnub, ‘Yesus a Belsebul aqa sıngıla na mondor uge nanđi winjreqnu.’ Di sai. E Belsebul aqa sıngıla na mondor uge nanđi winjrqai di yai aqa sıngıla na nunđo anđro nanđi mondor uge winjrqab? Deqa nanđi segi na mernđwab, nınđi anjam groteqnub. ²⁸ Ariya e Qotei aqa Mondor aqa sıngıla na mondor uge nanđi winjrqai di nınđi endegsi poınđwas, ‘Bole, Qotei a gago Mandor Koba sosim ıga taqatgwajqa bati brantqo.’ Nınđi degsi poınđwas.

²⁹ “Tamo bei a kiyersim tamo sıngıla koba bei aqa tal gogetosim aqa ınđi ınđi kalil bajınđas? E marđai. A mati tamo di sil na tontim soqnımđa di aqa ınđi ınđi kalil bajınđas. Tontđasai di aqa ınđi ınđi bajınđa keresai.

³⁰ “Tamo bei na e beterbđasai di a na e jeutbđas. Tamo bei a e ombla wauđasai di a na ıjo wau ugetetbđas.

³¹ “Deqa e nınđi endegsi mernđwai. Tamo unđasari nanđo une kalil Qotei na kobotetnırqas. Nanđo misilınđ anjam mareqnub qaji une di dego Qotei na kobotetnırqas. Ariya nanđi Qotei aqa Mondor misilınđyqab une di Qotei na kobotetnırqasai. ³² E Tamo Anđro. Tamo a e misilınđbđas une di Qotei na kobotđas. Ariya tamo a Mondor Bole misilınđyqas une di Qotei na kobotđasai. Bini bati endeqa Qotei na kobotđasai. Mondorđ dego Qotei na kobotđasai.”

Nam uge nanđi gei uge ateqnub

³³ Osiqa Yesus a olo marej, “Nām bole nanġi gei bole ateqnub. Nām uge nanġi gei uge ateqnub. Deqa tamo nanġi nām aqa gei unsibqa dena poinjrqa, ‘Nām di bole. Nām di uge.’” ³⁴ Niġi amal uge bul. Niġi tamo uge. Deqa niġi kiyersib anjam bole maroqnqab? Tamo nanġo areqalo kalil nanġo are miligiq na oqoqnsiq medabuq na branteqnu. ³⁵ Tamo bole nanġo are miligi di areqalo bole na maqejunu. Deqa nanġi kumbra bole yeqnub. Ariya tamo uge nanġo are miligi di areqalo uge na maqejunu. Deqa nanġi kumbra uge yeqnub.

³⁶ “Deqa e niġi endegsi mernġwai. Mondon Qotei a tamo unġasari nanġi peginjrqā batiamqa nanġo anjam kalil nanġi laġa laġa mareqnu b qaji di Qotei na nanġo jejamuq di qametnjrqas. ³⁷ Ino anjam boleamqa Qotei na mermqas, ‘Ni tamo bole.’ Ino anjam ugeamqa Qotei na mermqas, ‘Ni tamo uge.’”

Tamo qudei nanġi Yesus aqa maġwa unqajqa minjeb

³⁸ Onaqa dal anjam qalie tamo qudei ti Farisi qudei ti nanġi na kamba Yesus minjeb, “O Qalie Tamo, ni Qotei aqa maġwa bei babtīm iga unqom.”

³⁹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo unġasari bini bati endeqa unub qaji nanġo kumbra tulaġ ugedamu. Nanġi Qotei areiyosaieqnu. Nanġi gaigai ijo maġwa laġa unqajqa metbeqnu. Deqa e na ijo maġwa bei nanġi osornjrqasai. Qotei aqa medabu o tamo Jona aqa maġwa segi osornjritqa nanġi unqab. ⁴⁰ Agi Jona a bati qalub qolo qalub qe ani aqa miligiq di soqnej. Dego kere

e Tamo Anġro bati qalub qolo qalub sub miligiq di sqai. ⁴¹ Mondorj Qotei na tamo unġasari nanġi peginjrqa batiamqa Ninive tamo nanġi tigelqab. Tigelosibqa tamo unġasari bini bati endeqa unub qaji nanġo kumbra uge babtetnrqab. Nanġi degyqab. Di kiyaaqa? Ninive tamo nanġi nami Jona aqa anjam qusib are bulyeb deqa. Ariya bini tamo bei Jona tulaŋ bunyejunu qaji a nunġo ambleq di unu. ⁴² Mondorj Qotei na tamo unġasari nanġi peginjrqa batiamqa unġa mandor nami guta di sawa taqatoqnej qaji a dego tigelqas. Tigelosimqa tamo unġasari bini bati endeqa unub qaji nanġo kumbra uge babtetnrqas. A degyqas. Di kiyaaqa? Unġa di a nami Solomon aqa powo kobaquja unġa marsiqa sawa isaq na walwelosi bej deqa. Ariya bini tamo bei Solomon tulaŋ bunyejunu qaji a nunġo ambleq di unu.”

Mondor uge a tamo aqa jejamu uratosim olo bqa

⁴³ Osiqa Yesus a olo marej, “Mondor uge a tamo bei aqa jejamuq dena ulaŋosim sawa kaŋgraŋoq gilqas. Gilsim dia laqnsimqa aqaratqajqa sawa ŋamam ugeiyim marqas, ⁴⁴⁻⁴⁵ ‘E olo puluosiy ijo tal uratem qaji deq olo aiqai.’ A degsi marsimqa aisim tal di laŋa unu degsim unqas. Tal di nami maŋ solsib iŋgi iŋgi kalil gereiyeb milalejunu di unsimqa olo puluosim gilsim mondor uge 7 tulaŋ ugedamu nanġi joqsim bosim koba na tal dia sqab. Soqnibqa tamo di aqa so tulaŋ ugeqas. Aqa so uge namij degwasai. Aqa so olo tulaŋ ugedamuqas. Dego kere tamo unġasari bini bati endeqa kumbra uge uge yeqnub qaji nanġi degsib sougetesqab.”

Yesus a marej, “Ijo ai ijo was nanği tal qabe?”

⁴⁶ Yesus na tamo unğasari gargekoba nanği anjam degsi minjreqnaqa aqa was nanği aqa ai koba na Yesus qa bosib talq di iteb. Yesus a warum miligiq di sonaqa nanği na anjam bei minjqajqa deqa oqeğ di tigelesoqneb. ⁴⁷ Onaqa tamo bei na Yesus minjej, “Ni que. Ino was nanği ino ai ombla na ni anjam bei mermqa bonub agi oqeğ di tigelejunub.” ⁴⁸ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ijo ai ijo was nanği tal qabe?” ⁴⁹ Degsi minjsiqa aqa ban na aqa segi anğro nanği osoryosiqa minjej, “Ni une. Ijo ai ijo was nanği agide. ⁵⁰ Tamo a ijo Abu lan qureğ di unu qaji aqa areqalo dauryoqnqas di a ijo was bole. A ijo jaja. A ijo ai.”

13

Yesus a saga yago qa yawo anjam marej

¹ Bati deqa Yesus a tal uratosiqa alile aisiq ya agu qalaq di awoej. ² Onaqa tamo unğasari tulan gargekoba nanği bosib aqa areq di koroonaqqa a sasalosiqa qobun gogetosiq di awoej. Awesonaqa tamo unğasari kalil nanği alile di tigelesoqneb. ³ Tigelesonaqqa a na yawo anjam gargekoba nanği minjroqnej. Yawo anjam bei endegsi minjrej, “Niği quiy. Tamo bei a gilsiqqa aqa inği wauq di saga yago breiyelenej. ⁴ Breiyonaqa saga yago qudei gam qalaq aiyeleneb. Ainabqa qebari nanği bosib uyekriteb. ⁵ Saga yago qudei mandam lanjaq di aiyeleneb. Mandam di guma menin ti. Gogeğ di mandam kiñala. Deqa saga yago aiyelenosib urur oqoqujateb. ⁶ Nanğo jirim tulan guma aiyosai deqa sen oqsiq kanğanonaqa nanği

laosib moreñeb. ⁷ Saga yago qudei sil luwit ambleq di aiyeleneb. Dena oqeb qaji sil luwit na dego dauryosiq oqsiq kabutnjrnaq geitosai. ⁸ Saga yago qudei mol mandam boledamuq di aiyeb. Di aisib oqoboledamuyosib gei tulañ gargekoba ateleneb. Qudei 100. Qudei 60. Qudei 30. ⁹ Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem.”

Yesus a kiyaaqa tamo ungasari nanği yawo anjam minjroqnej?

¹⁰ Onaqa Yesus aqa angro nanği aqa yawo anjam di qusibqa nanği aqa areq bosib nenemyeb, “Ni kiyaaqa tamo ungasari nanği yawo anjam minjreqnum?” ¹¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Qotei lañ qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari nanği taqatnjrsim nanžo Mandor Koba sqas. Anjam di aqa utru uliejunu. Di Qotei na babtımqa ijo angro ningi segi utru qalieqab. Ariya a na tamo ungasari lañaj nanği yawo anjam aqa utru osornjrqsai. ¹² Tamo a powo ti sqas di Qotei na powo olo yımqa a powo koba oqas. Ariya tamo a powo ti sqasai di powo kiñala aqaq di unu qaji di Qotei na olo yaiyımqa a laña sqas. ¹³ Tamo ungasari nanği di ñam atoqnsib ijo anjam aqa damu unosaieqnum. Nanği dab atoqnsib ijo anjam aqa utru quosaieqnum. Osib poinjrosaiqnu. Deqa e na nanği yawo anjam segi minjreqnum. ¹⁴ Nanžo kumbra dena anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia nami marej qaji di aqa damu branteqnu. A endegsi marej, ‘Ningi dab atoqnqab di ijo anjam aqa utru poinjwasai. Ningi ñam atoqnqab di ijo anjam aqa damu dego poinjwasai. ¹⁵ Tamo ungasari di nanžo are miligi getenñrejunu. Nanžo dabkala

na ijo anjam quqwjajqa asginjreqnu. Nanği ɳam brunjejunub. Deqa nanęo ɳamdamu na ijo kumbra unqasai. Nanęo dabkala na ijo anjam qusib utru poinjrqsai. Nanği are bulyosib ijoq bqasai dego. Deqa e na nanği boletnjrqsai.’ Qotei a nami degsi marej.

¹⁶ “O ijo anęro, nińgi nuńęo ɳamdamu na ijo kumbra uneqnub. Nuńęo dabkala na ijo anjam queqnub. Deqa nińgi tulań areboleboleińgem. ¹⁷ E bole mernęwai. Nami Qotei aqa medabu o tamo nanği ti tamo bole bole nanği ti gargekoba kumbra nińgi bini uneqnub qaji di unqajqa are koba soqnej. Ariya nanği unosaiocneb. Anjam nińgi bini queqnub qaji di dego nanği quqwjajqa are koba soqnej. Ariya nanği quosaiocneb.”

Saga yago qa yawo anjam aqa utru Yesus na bajtej

¹⁸ Osiqa Yesus a olo marej, “Saga yago qa yawo anjam e maronum di aqa utru e na babbitqa nińgi quiy. ¹⁹ Saga yago qudei gam qalaq ainabqa qebari nanği bosib uyekriteb di aqa utru endegsi unu. Qotei lań qureq di unu qaji a na aqa segi tamo unęasari nanği taqatnjrsim nanęo Mandor Koba sqas. Anjam di tamo qudei nanği qusibqa ariya nanği geregere poinjrosai. Deqa Satan a bosim anjam di olo yainjrqsas. Qotei na nanęo are miligiq di anjam di atej ariya Satan a bosim olo yainjrqsas. ²⁰ Saga yago qudei mandam lanjaq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanği Qotei aqa anjam qusib tulań areboleboleinjrimqa anjam di ocujatosib nanęo areq atqab. ²¹ Ariya anjam di nanęo are miligiq tulań

guma aiyosai. Deqa sokiñala Qotei aqa anjam gotranjo qaji tamo qudei na bosib nanği gulbe enjrsib ugeugeinjr qab. Yimqa nango areqalo Yesus qa siñgilateqnub qaji di nanği olo ulontqab. ²² Saga yago qudei sil luwit ambleq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanği Qotei aqa anjam qusibqa ariya bunuqna nanği olo mandam qa inği inği qa are koba qaloqnsib ñoro koba oqajqa are prugnjr oqnas. Yimqa kumbra dena nanği gisañjrsim Qotei aqa anjam nango are miligiq di tentim loumqas. Saga yago uge nanği gei bole atosaiqnub dego kere. ²³ Saga yago qudei mol mandam boledamuq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanği Qotei aqa anjam qusib geregere poinjrimqa nango are miligiq di siñgilatqab. Deqa Qotei aqa anjam di nango are miligiq di saga bul tulañ kobaqas. Qudei 100. Qudei 60. Qudei 30.”

Pilagin yago breiyqajqa yawo anjam

²⁴ Osiqa Yesus a olo yawo anjam bei tamo unğasari nanği endegsi minjrej, “Qotei lañ qureq di unu qaji a na aqa segi tamo unğasari nanği taqatnjsim nango Mandor Koba sqas. Kumbra di tamo bei a gilsiq aqa inği wauq di bem sum yagelenej dego kere. ²⁵ Bem sum yagelenonaqa qolo tamo unğasari nanği ñerenesonabqa jeu tamo bei a bosiq a bem sum yago ambleq di pilagin yago dego breiyej. Breiyosiq ulanej. ²⁶ Ariya bunuqna bem sum oqsib geitelenonabqa pilagin na dego dauryosiq oqej. ²⁷ Deqa kañgal tamo nanği na bosib unsibqa wau lanja minjeb, ‘O Tamo Koba, ni

bem sum segi yagem. Deqa kiyaaqqa bem sum oqsib geitonubqa pilagin dego dauryosib oqonub?’

²⁸ “Onaqa wau lanja na kamba minjrej, ‘Jeu tamo bei a bosiq pilagin yago breiyej.’ Degsi minjrnaqa nanji na kamba minjeb, ‘O Tamo Koba, ni marimqa iga pilagin di otorelenqom.’ ²⁹ Onaqa minjrej, ‘Ningi pilagin otoraib. Ningi otorqab di bem sum ti turtosib otoro uge. ³⁰ Deqa ningi uratib soqneb. Bem sum ti pilagin ti koba na oqsib geitelenabqa e na ijo wau tamo qudei nanji endegsi minjrjai, “Ningi pilagin otorosib ruwoelenosib njamyuwoq di koitij. Koitosib bem sum olo osib ijo talq di atelenij.” ’ ”

Sis yago qa yawo anjam

³¹ Osiqa Yesus a olo yawo anjam bei endegsi minjrej, “Qotei lan qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari nanji taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas. Kumbra di tamo bei na sis yago osiq aqa wauq di yagej dego kere. ³² Sis yago nanji tulan kiñilala kas yago bul. Ingi ingi qudei nanjo yago kokba yala. Sis yago nanji tulan kiñilala. Ariya sis yago di tamo bei na osim aqa wauq di yagimqa bunuqna a oqsim tulan kobaqujaqas. Osim nam qudei bunnjrsim dani kokba atelenqas. Amqa qe-bari nanji bosib aqa daniq di simi atelenqab.”

Bem tiyeqnu qaji sum aqa yawo anjam

³³ Osiqa Yesus a olo yawo anjam bei endegsi minjrej, “Qotei lan qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari nanji taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas. Kumbra di bem tiyeqnu qaji sum bul. Uña bei a bem tiyeqnu qaji sum kiñala osiqa bem

sum lanaj ti turtosiq web kobaqujaq di bulyonaqa bem kalil tiyekritej.”

Yesus a yawo anjam gargekoba maroqnej

³⁴ Yesus a na tamo ungasari nanqi yawo anjam gargekoba deqaji minjroqnej. A anjam bei minjrosaijoqnej. Yawo anjam segi minjroqnej. ³⁵ A kumbra di yej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo bei nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej,
 “E yawo anjam tamo ungasari nanqi minjroqnqai. Tulañ nami yawo anjam di aqa utru uliesoqnej. Sosiq agi bini uliejunu. Deqa e na ubtosiy maroqnqai.”

Pilagin yago breiyqajqa yawo anjam aqa utru

³⁶ Osiqa Yesus na tamo ungasari nanqi uratnjrsiqa tal gogetosiq di sonaqa aqa angro nanqi aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, ni na pilagin qa yawo anjam di aqa utru geregere plaltosim merge.”

³⁷ Onaqa Yesus na minjrej, “Tamo bem sum yagej qaji di agi e segi. E Tamo Angro. ³⁸ Bem sum aqa wau di mandam endi. Bem sum yago di tamo ungasari Qotei na taqatnjreqnu qaji nanqi. Pilagin yago di Satan aqa segi tamo ungasari nanqi. ³⁹ Jeu tamo pilagin yago breiyej qaji di Satan. Bem sum geitelenjo bati di diño bati. Wau tamo bem sum otorelenjeb qaji di lan angro nanqi. ⁴⁰ Deqa ningi quiy. Wau tamo nanqi bosib pilagin otorosib namyuwoq di koitelenjeb dego kere lan angro nanqi diño bati qa kumbra degyqab. ⁴¹ Bati deqa e Tamo Angro na ijo lan angro nanqi qarinjritqa

aisib inġi uge uge kalil tamo nanġi uneq breinjreġnub qaji nanġi ti tamo kalil kumbra uge uge yeqnub qaji nanġi ti pilagin bul breinjrib nġamyuwo kobaq aiqab. Deqa Qotei a nanġo Mandor Koba sqasai. Osim nanġi taqatnjrqasai dego. ⁴² Nanġi nġamyuwo kobaq aisib dia akamkobaoqnsib pail-oqnsib nanġo jaqatin qa qalagei anjam atoqn-qas. ⁴³ Bati deqa tamo unġasari kumbra bole bole yeqnub qaji nanġo Abu Qotei na nanġi taqatnjrsim nanġo Mandor Koba sqas. Deqa nanġi seġ bul tulaġ suwaġesqab. Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem.”

Silali ulitqajqa yawo anjam

⁴⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei laġ qureq di unu qaji a na aqa segi tamo unġasari nanġi taqatnjrsim nanġo Mandor Koba sqas. Kumbra di tamo qudei na silali kobaquja osib nġam moġgum miligiq di ateb dego kere. Atsib nañu agu beiq di sub bogsib sub miligiq di nġam moġgum uliteb. Onaqa tamo bei na bosiq nġam moġgum di itosiq tulaġ areboleboleiyej. Deqa a nġam moġgum di olo subq di mororyosiq gilsiq aqa inġi inġi kalil qarinyosiq dena silali osiq nañu agu di awaiyej.”

Kolilei qa yawo anjam

⁴⁵ Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei laġ qureq di unu qaji a na aqa segi tamo unġasari nanġi taqatnjrsim nanġo Mandor Koba sqas. Kumbra di inġi inġi qarinyo tamo bei a kolilei qa nġamoqnej dego kere. ⁴⁶ A gilsiq kolilei tulaġ boledamu bei itosiq olo puluosi bosiq aqa inġi inġi kalil qarinyosiq dena silali osiq kolilei di awaiyej.”

Kakan waiyqa yawo anjam

⁴⁷ Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei lan qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari nanqi taqatnjsim nanjo Mandor Koba sqas. Kumbra di tamo nanqi yuwalq di kakan waiyosib qe gargekoba utru segi segi eleneb dego kere. ⁴⁸ Kakan maqonaqa tamo nanqi na titosib bosib ululq di goge atsib awoosib qe bole bole gumbaqa di jigeleneb. Osib qe uge uge uratosib qalaq di breinjreb. ⁴⁹⁻⁵⁰ Kumbra deqaji dijo bati qa brantqas. Lan angro nanqi bosib tamo bole bole nanqi elenqab. Osib tamo uge uge nanqi breinjribqa njamyuwoq aiqab. Njamyuwo koba dia nanqi akamkobaoqnsib pailoqnsib nanjo jaqatin qa qalagei anjam atoqnqas.”

⁵¹ Osiqa Yesus na aqa angro nanqi endegsi nennjnrej, “Yawo anjam kalil merngonum qaji endi ninqi utru poingwo e?” Onaqa nanqi na minjeb, “Od.” ⁵² Onaqa Yesus na olo minjrej, “Qotei lan qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari nanqi taqatnjsim nanjo Mandor Koba sqas. Anjam di dal anjam qalie tamo qudei nanqi poinjreqnu. Poinjreqnu qaji nanqi tal aqa abu bul sqab. Deqa nanqi nanjo talq dena ñoro bunuj ti ñoro namij ti elenjoqnsib oqeq atoqnqab.”

Yesus aqa qure utru nanqi aqa anjam quetosai

⁵³ Yesus a yawo anjam di kalil marsiq koboonaqa a sawa di uratej. ⁵⁴ Osiqa aqa segi qure utruq gilsiq di sonaqa yori batiej. Deqa a Juda nanjo Qotei tal miligiq gilsiq tamo ungasari gargekoba sonab tigelosiq Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. Minjreqnaqa tamo ungasari nanqi aqa anjam qusibqa tulan prugugetosib maroqneb,

“Yesus a powo qabe na osiqa anjam singila deqaji palontosiq mergeqnu? A kiyersiq manwa deqaji babteleneqnu? ⁵⁵ Aqa abu a laņa tal gereiyo qaji tamo. A Maria aqa ņiri. A Jems na Josep na Saimon na Judas na nanęo was. ⁵⁶ Aqa jaja kalil nanęi agi iga koba na endi unum. Deqa a kiyersiq manwa deqaji babteleneqnu?” ⁵⁷ Nanęi degsib yomu anjam marsib Yesus qa ugeeb. Onaqa a na minjrej, “Qotei aqa medabu o qaji tamo bei aqa segi qure utruq gilsim anjam minjroqņas di nanęi aqa anjam quetqa asginjręas. Deqa a ñam saięoji sęas. Aqa segi talę di deęo a ñam saięoji sęas. Ariya a qure bei beię giloęnsim anjam minjroqņas di nanęi aqa anjam quetoęnsib aqa ñam soętoęņęab.” ⁵⁸ Yesus na tamo unęasari nanęi degsi minjrej. Aqa segi qure utruq di a manwa gargekoba yosai. Di kiyęqa? Nanęi a qa nanęo areęalo singilatosa deqa.

14

Herot a are qalej, “Yesus a Jon yansjro qaji”

¹ Bati deqa tamo unęasari nanęi Yesus qa saosib laęnabęa Mandor Herot a quej. ² Qusiqa aqa wau tamo nanęi minjrej, “Tamo di a Jon yansjro qaji. A moisię olo subę na tigelęo. A deqa singila osiqa manwa babteleneqnu.”

³⁻⁴ Herot a nami aqa was Filip aqa ņaun Herodias yaiyosię ej. Deqa Jon na Herot minjoęnej, “Ni ino segi was aqa unę em di kumbra bolesai. Ni kumbra uęeteęnum.” Jon na Herot degsi minjoęnej. Deqa Herot a Jon qa minjį oęetonaęa aqa qaja tamo qudei qariņjrnęa gilsib Jon ojsib

sil na qosisib tonto talq di waiyeb. ⁵ Jon a tonto talq di sonaqa Herot a endegsi are qaloqnej, “E Jon qalit moiqas.” Ariya tamo ungasari kalil nanği maroqneb, “Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.” Nanği degsib maroqneb deqa Herot a nanği ulainjrsiq Jon qalqa uratej.

⁶ Ariya bati bei Herot a Jon qalim moiqajqa gam endegsi itej. Aqa nambabo bationaqa a na maruro atsiqa tamo qudei nanği metnjrnaq bosib aqa talq di koroeb. Koroosib inği uyeq nabqa Herot aqa nıaun aqa anğro sebiñ a warum miligiq bosıqa nanği lou tuetnjroqnej. Onaqa Herot a di unsiqa tulañ areboleboleiyej. ⁷ Deqa a na anğro sebiñ di minjej, “Ni ijo inği kiye oqajqa merbqam e ni emqai.” Osiqa aqa anjam di olo siñgilatosiq minjej, “Ijo anjam di e bole dauryqai. E uratqasai bole sai.” ⁸ Onaqa anğro sebiñ aqa ai na minjej, “Ni Jon aqa gate qa Herot minje.” Onaqa anğro sebiñ na Herot minjej, “Ni Jon yansnjro qaji aqa gate tabırq di atsim ebe.”

⁹ Onaqa Herot a Jon qalim moiqajqa are so-sai deqa a are tulañ gulbekobaiyej. Ariya aqa segi anjam tamo kalil nango ulatamuq di marsiq siñgilatej qaji deqa are qalsıqa anğro sebiñ di minjej, “Di kere.” ¹⁰ Osiqa aqa qaja tamo bei qarinyonaq gilsıqa tonto talq di Jon aqa kakro gentetej. ¹¹ Osiqa aqa gate tabırq di atsiqa osi bosiq anğro sebiñ di yonaqa a na osi gilsıqa aqa ai yej. ¹² Onaqa bunuqna Jon aqa anğro nanği deqa qusibqa bosib Jon aqa qusa osi gilsib subq ateb. Osib Yesus aqa areq gilsib minjeb, “Herot na Jon qalnaq moiyej.”

Yesus a tamo 5,000 nanɣi inɣi anainjrej

¹³ Onaqa Yesus a anjam di qusiqa a sawa di uratosiq qobun bei gogetosiq wadau sawaq gilej. Aqa anɣro nanɣi ti gileb. A gileqnaqa tamo unɣasari kalil nanɣi deqa qusibqa nanɣo segi segi qureq na tigelosib sinɣa na gurgurosib Yesus nɣamqajqa gileb. ¹⁴ Onaqa Yesus a qobun na gilsiq tiryosiq nɣam atej di tamo unɣasari tulaɣ gargekoba nanɣi nami tiryqa sawaq di tariɣesonab unjrej. Unjrsiq a nanɣi qa are ugeiyej. Deqa a nanɣo areq aisiqa nanɣo ma tamo kalil boletnjroqnej.

¹⁵ Onaqa seɣ aisiq bilaqtonaqa Yesus aqa anɣro nanɣi aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, endi wadau sawa. Seɣ aiqo. Qoloqas. Deqa ni na tamo unɣasari nanɣi minjrimqa qure qureq gilsib di inɣi awaiyosib uyqab.” ¹⁶ Onaqa Yesus na minjrej, “Nanɣi kiyaaqa qure qureq gilqab? Niɣi segi na inɣi anainjriy.” ¹⁷ Degsi minjrnaqa nanɣi na kamba minjeb, “Iga inɣi sai. Iga bem 5 qe aiyela segi unu.” ¹⁸ Onaqa Yesus na minjrej, “Bem ti qe ti di ijoq osib boiy.”

¹⁹ Onaqa nanɣi bem ti qe ti di osi bosib Yesus yonabqa a na tamo unɣasari kalil nanɣi minjrej, “Niɣi kalil ñinɣ di awoelenjoiy.” Onaqa nanɣi kalil awoonabqa Yesus na bem 5 ti qe aiyel ti di osiqa laɣ goge tarosiq Qotei pailyej. Pailyo koboonaqa bem ti qe ti giɣenɣyosiq aqa anɣro nanɣi enjrnaqa nanɣi na osi giloqnsibqa tamo unɣasari nanɣi jeisib enjreqnab uyoqneb. ²⁰ Uynab kalil menetnjrej. Onaqa inɣi oto uratelenɣeb qaji di Yesus aqa anɣro nanɣi na koroiyosib gumba kokba 12 di jignab maqelenɣej. ²¹ Tamo kalil bem ti qe ti uyeb qaji

nanği sisiyeb 5,000. Ariya unğasari ti anğro du du ti nanği sisiyosai.

Yesus a ya banğaq na walwelej

²² Onaqa Yesus na aqa anğro nanği endegsi minjrej, “Ninği qobun gogetosib namoosib gilsib ya agu taqal beiq di tiryosib soqniy. E na tamo unğasari nanği minjritqa nango qure qureq jaraiyoqnib e bqai.” ²³ Onaqa Yesus aqa anğro nanği namoosib qobun na gileqnabqa Yesus na tamo unğasari nanği minjrnaq jaraiyeqnabqa a segi Qotei pailyqa marsiq manaq oqej. Oqsıq a segi mana goge di sonaqa bilaqtej. ²⁴ Onaqa aqa anğro nanği qobun na gileqnabqa ya agu ambleq di jagwa koba tigelosıqa ya korkortosıqa nanği pulutnjrej. ²⁵ Nobqolo ambru Yesus a aqa anğro nangoq bosıqa ya banğaq na walwelosıqa nanği daurnjrısiq gilej. ²⁶ Onaqa nanği nam ateb di Yesus a ya banğaq na walwelosıq nango areq beqnaqa unsib mareb, “Di buga beqnu.” Osib nanği tulan ulaugetosib lelenkobaeb. ²⁷ Onaqa Yesus na minjrej, “Nunğo are singilatiy. Endi e beqnum. Ulaaib.”

²⁸ Onaqa Pita na minjej, “O Tamo Koba, ni kiyo beqnum? Ni degam e odbimqa e kamba ya banğaq na walwelosiy ino areq bqai.” ²⁹ Onaqa Yesus na Pita minjej, “Od, endi e. Ni au.” Degsi minjnaqa Pita a qobun uratosıqa ya banğaq na walwelosı gılsıq Yesus jojomyej. ³⁰ Yesus jojomyosıqa nam atsiq jagwa unsiq ulaej. Ulaosıq tuqoqnsıq maosıq Yesus minjej, “O Tamo Koba, e tuqeqnum. Deqa ni e aqaryaibe.”

³¹ Onaqa Yesus na aqa ban waiyosiq Pita ojsiq soqtej. Soqtosiq minjej, “Kiyaqa ni areqalo aiyel-tonum? Ni e qa ino areqalo singilatqa yonum keresaiimqo.” ³² Degsi minjsiqa nanqi aiyel qobun gogetonabqa jagwa laej. ³³ Onaqa tamo qobunq di soqneb qaji nanqi Yesus aqa manwa di unsibqa nanqi aqa ñam soqtosib minjeb, “Bole, ni Qotei aqa Niri.”

Tamo ungasari nanqi Yesus aqa gara mutu oje-qnab nanjo ma kobooqnej

³⁴ Yesus aqa angro nanqi koba na qobun na gilsib ya agu taqal beiq di brantosib Genesaret sawaq di tiryeb. ³⁵ Tiryonabqa qure deqaji nanqi na Yesus unsibqa aqa ulatamu poinjrej. Poinjrnaqa anjam qarinyonab qure qure kalil jojom di soqneb nanqi quoqnsib nanjo ma tamo nanqi joqoqnsib Yesus aqa areq osi belenoqneb. ³⁶ Belenoqnsib Yesus endegsib minjoqneb, “Nanqi ino gara mutu segi ojobqa nanjo ma kobooqnqas.” Onaqa Yesus na odnjrnaqa tamo ungasari kalil ma ti soqneb qaji nanqi aqa gara mutu ojoqneb. Ojoqneb qaji kalil nanjo ma kobooqnej.

15

Yesus a Qotei aqa dal anjam ti moma nanjo kumbra qa ti marej

¹ Onaqa bati deqa Farisi nanqi ti dal anjam qalie tamo qudei ti nanqi Jerusalem dena bosibqa Yesus aqa areq di koroeb. Koroosib minjeb, ² “Ino angro nanqi kiyaaqa gago moma nanjo kumbra gotranjeyeqnub? Agi nanqi inji uyqa oqnsib mati ban yansosaisosib lanja uyeqnub.”

³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Niŋgi kiyaaqa Qotei aqa dal anjam gotraŋyoqnsibqa olo nuŋgo segi moma naŋgo kumbra dauryeqnub?” ⁴ Qotei a nami marej, ‘Ni ino ai abu naŋgo sorgomq di geregere sosimqa naŋgo anjam dauryoqne. Tamo bei na aqa ai abu naŋgi misiliŋnjrimqa a qalib moiye.’ Qotei a nami degsi marej. ⁵ Ariya niŋgi mareqnub, ‘Tamo bei aqa ai kiyo aqa abu kiyo iŋgi qa truquamqa a na minjqas, “Ijo iŋgi iŋgi ejunum endi e ni emqa kere. Eo. E ni emqasai. E nami Qotei atraiyqa giltem deqa e ni aqaryaimqasai.” ’ ⁶ A degsi minjqas di niŋgi marqab, ‘A keretqo. A na aqa ai abu naŋgi aqaryainjraiq.’ Niŋgi degsib marqab. Nuŋgo kumbra dena niŋgi Qotei aqa anjam gotraŋyoqnsibqa olo nuŋgo segi moma naŋgo kumbra dauryeqnub.

⁷ “Niŋgi gisaŋ tamo. Niŋgi anjam maro aiyel-teqnub. Qotei aqa medabu o qaji tamo Aisaia a kere niŋgi qa anjam endegsi marej, ⁸ ‘Tamo naŋgi di naŋgo medabu na ijo ñam soqteqnub. Ariya naŋgo are miligi e qa sosai. Isaq di unu. ⁹ Naŋgi laŋa baban na e qa loueqnub. Osib mandam tamo naŋgo dal anjam palontoqnsib olo beltoqnsib mareqnub, “Anjam endi Qotei aqa anjam.” ’ ”

Niŋgi kiye na tamo a jiga yeqnu?

¹⁰ Yesus a Farisi naŋgi anjam degsi minjrsiqa olo tamo ungasari kalil naŋgi metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, “Niŋgi ijo anjam endi geregere qusib poiŋgem. ¹¹ Tamo bei a iŋgi uyimqa aqa miligiq aiqas dena tamo jiga yqasai. Iŋgi uge uge tamo aqa medabuq na branteqnu qaji dena tamo jiga yeqnu.”

¹² Yesus na tamo unğasari naŋgi anjam degsi minjrısiq koboonaqa aqa anğro naŋgi aqa areq bosib minjeb, “Farisi naŋgi ino anjam di qusib ni qa are ugeinjrqo. Di ni qalie e?”

¹³ Onaqa Yesus na minjrej, “Ijo Abu laŋ qureq di unu qaji a inği yagobuleqnu. İnği kalil a yagosai qaji di a na jirim qoji otorosim taqal breinjrqas.

¹⁴ Deqa niŋgi Farisi naŋgi uratnjrib soqneb. Naŋgi tamo ŋam qandimo bul unub deqa naŋgi na tamo bei gam osoryqa keresai. Niŋgi qalie, tamo ŋam qandimo bei na tamo ŋam qandimo bei aqa baŋ ojsim ombla walwelqab di ombla maŋgalsib subq aiqab. Farisi naŋgi tamo deqaji bul.”

¹⁵ Onaqa Pita na Yesus minjej, “O Tamo Koba, inği jiga qa yawo anjam ni maronum di aqa utru geregere plaltosim mergim iga quqwom.”

¹⁶ Onaqa Yesus na kamba aqa anğro naŋgi endegsi minjrej, “Niŋgi dego ijo yawo anjam di aqa utru poiŋgosai e? ¹⁷ Tamo naŋgi inği uyeqnabqa aisiq meneq di unu. Meneq dena bi talq di waiyeqnu.

Niŋgi di poiŋgosai kiyo? ¹⁸ İnği uge uge tamo aqa are miligiq na oqoqnsiq medabuq na branteqnu qaji dena tamo jiga yeqnu. ¹⁹ İnği uge uge di agi ubtosiy mernğwai. Areqalo uge uge, tamo qaloqa,

uŋa qa laoqa, was aqa ŋauŋ anjamyoqa, bajinoqa, was aqa jejamu laŋa gisanjoqa, was yomuiyoqa.

²⁰ Kumbra uge uge dena tamo jiga yeqnu. Tamo a baŋ yansosaisosim laŋa inği uyqas dena a jiga yqasai.”

Kenan qaji uŋa a Yesus qa aqa areqalo siŋgilatej

²¹ Onaqa Yesus a dena tigelosısq walwelosısq Tair qure ti Saidon qure ti naŋgo sawaq gilej.

²² Gilsiq di sonaqa Kenan qaji uña bei a sawa dena brantosiqá Yesus aqa areq bosiqá singila na pailyosiq minjej, “O Tamo Koba, Devit aqa Niri, ni e qa are ugeimeme. Mondor uge na ijo angro sebiñ a tulan ugeugeiyoqnsiq jaqatin koba yeqnu.” ²³ Onaqa Yesus a uña di aqa anjam qusiq quosaibulosiq anjam bei kamba minjosai. A mequmej. Deqa Yesus aqa angro nanqi aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, uña di a singila na iga pailgoqnsiqá daurgeqnu. Deqa ni na saidyimqa a puluosim ulanqas.”

²⁴ Onaqa Yesus na minjrej, “Israel nanqi sougete-junub. Nanqi kaja bul mandor saiqoji. Qotei na e qarinqbonaq nanqo segiq bem.” ²⁵ Onaqa uña di a Yesus aqa areq di siñga pulutosiqá pailyosiq minjej, “O Tamo Koba, ni e aqaryaibe.” ²⁶ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Iga angro du du nanqo inqi yainjrsim olo baun nanqi anainjrrom di kumbra bolesai.” ²⁷ Onaqa uña dena olo Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni kere maronum. Ariya e kamba anjam bei mermit ni que. Angro du du nanqi inqi uyeq nabqa inqi ñengi ululonjeqnaqa baun nanqi dego uyeq nub.” ²⁸ Onaqa Yesus a anjam di qusiqá minjej, “O uña, ni e qa ino areqalo tulan singilatunum. Osim agi ni na anjam degsi merbonum. Deqa ni gilime. Ino anjam di e na dauryosiy ino angro boletqai.” Degsi minjnaqa bati qujai deqa mondor uge na aqa angro di uratonaga a boleej.

Yesus a tamo unqasari gargekoba nanqi boletnjro-qnej

²⁹ Onaqa Yesus a sawa di uratosiqá walwelosiq Galili ya aguq di brantej. Brantosiq dena manaq

oqsiq dia awesoqnej. ³⁰ Awesonaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanqi na tamo sinqa qandamnbro qaji ti tamo nam qandimnbro qaji ti tamo jejamu lainbro qaji ti tamo men singilainbro qaji ti tamo ma utru segi segi so qaji nanqi ti joqsib boqnsib Yesus aqa areq di atoqneb. Ateq nabqa a na nanqi kalil boletnbroqnej. ³¹ Deqa tamo men singilainbro qaji nanqi olo anjam bole maroqneb. Tamo jejamu lainbro qaji nango jejamu olo singilaoqnej. Tamo sinqa qandamnbro qaji nanqi olo tigelosib walweloqneb. Tamo nam qandimnbro qaji nanqi olo nam poinjreqlaqa sawa unoqneb. Deqa tamo ungasari kalil nanqi Yesus aqa manwa di unoqnsib tulan prugoqnsib Israel nango Qotei aqa nam soqtoqneb.

Yesus a tamo 4,000 nanqi ingi anainjrej

³² Onaqa Yesus na aqa angro nanqi olo metnjbnaqa aqa areq bonabqa minjrej, “Tamo ungasari nanqi bati qalub e koba na soqneb nanqi ingi saiqoji. Deqa e nanqi qa are ugeibqo. E nanqi mam ti suweinbritqa gamq di nanqi mam na lao uge.”

³³ Degsi minjbnaqa nanqi na kamba minjeb, “Sawa endi wadau. Deqa iga ingi qabe na osimqa tamo ungasari gargekoba endi anainjronam kereqas?”

³⁴ Onaqa Yesus na minjrej, “Ningi bem gembub unu?” Onaqa minjeb, “Bem 7 unu. Qe kiñilala quja quja dego unu.”

³⁵ Onaqa Yesus na tamo ungasari nanqi minjrej, “Ningi kalil mandamq di awoelenoiy.” ³⁶ Degsi minjbnaqa nanqi kalil mandamq di awoonabqa Yesus na bem 7 ti qe ti di osiqa Qotei pailyej. Pailyosiqqa bem ti qe ti gingenjyosiqqa aqa angro

nanği enjreqnaqa nanği na osi giloqnsibqa tamo unğasari nanği anainjreqnab uyoqneb. ³⁷ Uynab kalil menetnjrej. Onaqa ingi oto urateleneb qaji di Yesus aqa anğro nanği na koroiyosib gumba kokba 7 di jignab maqelenej. ³⁸ Tamo kalil ingi uyeq qaji nanği sisiyeb 4,000. Ariya unğasari ti anğro du du ti nanği sisiyosai. ³⁹ Onaqa Yesus na tamo unğasari kalil nanği suweinjrnaqa nanço qure qureq gileq nabqa a qobun gogetosiq Magadan sawaq gilej.

16

Farisi nanği Qotei aqa mañwa bei unqajqa mareb

¹ Onaqa Farisi ti Sadyusi ti nanği Yesus aqa areq bosibqa a anjam bei grotimqa qusib a ojqaqqa deqa gisanjosib minjeb, “Ni endego Qotei aqa mañwa bei babtım iga unqom.” ² Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Bilaqteqnaqa ningi mareqñub, ‘Señ lentqo. Lanbi usriñqo. Deqa sawa boleqas.’ ³ Nebeeqnaqa ningi mareqñub, ‘Lanbi tuluqo. Señ lentqo. Deqa jagwa awa ti bqas.’ Od, ningi lan unqnsib geregere pegiyeqñub. Ariya Qotei aqa mañwa bini branteqñu qaji di ningi kiyaaq utru poingosaieqñu? ⁴ Tamo unğasari bini bati endeqa unub qaji nanço kumbra tulan ugedamu. Nanği Qotei areiyosaieqñub. Nanği gaigai Qotei aqa mañwa lan unqajqa metbeqñub. Deqa e na Qotei aqa mañwa bei nanği osornjrqsai. Jona aqa mañwa segi osornjritqa nanği unqab.” Yesus na Farisi ti Sadyusi ti nanği degsi minjrsiqa uratnjrsiq gilej.

Bem tiyeqñu qaji sum qa yawo anjam

⁵ Osiqa Yesus na aqa angro nan̄gi joqsiqa koba na olo qobun̄ gogetosibqa ya agu taqal beiq di branteb. Bati deqa aqa angro nan̄gi bem oqajqa are walnjrej. ⁶ Onaqa Yesus a nan̄gi endegsi minjrej, “Nin̄gi geregere nam̄ atsib soqniy. Bem tiyeqnu qaji sum Farisi nan̄go bem ti bulyimqa bem dena tiyekritosim tulan̄ kobaqujaqas. Sadyusi nan̄go bem dego tiyekritosim tulan̄ kobaqujaqas.” ⁷ Onaqa Yesus aqa angro nan̄gi aqa yawo anjam di qusibqa segi segi maroqneb, “Iga bem osai deqa kiyo mergwo?” ⁸ Onaqa Yesus a nan̄go anjam di qalieosiqa minjrej, “Nun̄go areqalo e qa sin̄gilatqa yonub tulan̄ keresain̄gwo. Nin̄gi kiyaaqqa bem osai deqa mareqnu? ⁹ Nin̄gi e qa poin̄gosai unu kiyo? E nami bem 5 gin̄gen̄yosimqa tamo 5,000 anainjronam uynab menetn̄rnaqa nin̄gi in̄gi oto koroiyosib gumba kokba 12 di jignab maqelen̄ej. Nin̄gi deqa are walngwo kiyo? ¹⁰ E bati bei bem 7 dego gin̄gen̄yosimqa tamo 4,000 anainjronam uynab menetn̄rnaqa nin̄gi in̄gi oto koroiyosib gumba kokba 7 di jignab maqelen̄ej. Nin̄gi deqa are walngwo kiyo? ¹¹ O ijo angro, e nin̄gi bem tiyeqnu qaji sum qa mer̄gonum di e nin̄gi yawo anjam mer̄gonum. E nin̄gi bem bole qa mer̄gosai. Nin̄gi kiyaaqqa deqa poin̄gosai? Nin̄gi quiy. Bem tiyeqnu qaji sum Farisi ti Sadyusi ti nan̄go bem ti bulyimqa bem dena tiyekritosim tulan̄ kobaqujaqas. Nin̄gi deqa geregere nam̄ atsib soqniy.”

¹² Yesus na aqa angro nan̄gi degsi minjrn̄naqa nan̄gi qusib poin̄jrej, “Bole, Yesus a bem bole tiyosim kobaqujaqas deqa iga mergosai. Farisi ti Sadyusi ti nan̄go gisan̄ anjam bem bul tulan̄

kobaqas deqa iga mergwo.”

Pita a Yesus qa poiyoŋaqa aqa ñam ubtej

¹³ Onaqa bati bei Yesus na aqa aŋgro naŋgi olo joqsiqa koba na walwelosib Sisaria Filipai qure naŋgo sawaq di branteb. Brantosib Yesus na aqa aŋgro naŋgi endegsi nenemnjrej, “Tamo uŋgasari naŋgi e Tamo Aŋgro e qa kiyersib mareqñub?”

¹⁴ Onaqa naŋgi na minjeb, “Tamo qudei naŋgi mareqñub, ni Jon yansnjro qaji. Qudei naŋgi mareqñub, ni Elaija. Qudei naŋgi mareqñub, ni Jeremaia kiyo Qotei aqa medabu o tamo naŋgi nami soqneb deqaji bei kiyo?” ¹⁵ Onaqa Yesus a naŋgi olo nenemnjrej, “Niŋgi segi e qa kiyersib mareqñub?”

¹⁶ Onaqa Saimon Pita na minjej, “Ni Kristus. Ni Qotei ñambile gaigai unu qaji aqa Njiri.”

¹⁷ Pita a kamba Yesus degsi minjnaqa a na minjej, “O Saimon, Jona aqa ñiri, ni tulaŋ areboleboleimeme. Di kiyaga? Ino anjam merbonum di mandam tamo bei na babtosiq mermosai. Ijo Abu laŋ qureq di unu qaji a segi na anjam di babtosiq mermqo. ¹⁸ Deqa e ni endegsi mermqai. Ni Pita. Ni meniŋ bul. Meniŋ quraq di e na ijo segi tamo uŋgasari kalil naŋgi koroinjrqai. Koroinjritqa Moiyo Qure aqa siŋgila na naŋgi ugetnjrqa keresai. ¹⁹ O Pita, ni que. Qotei a laŋ qureq di Mandor Koba unu deqa e ni siŋgila emqai. Emitqa ni mandamq endi gam getentqam di Qotei a dego laŋ qureq di gam getentqas. Ni mandamq endi gam waqtqam di Qotei a dego laŋ qureq di gam waqtqas.” ²⁰ Yesus na Pita degsi minjsiqa olo aqa

anğro nanği endegsi minjrej, “E Kristus. Niñgi ijo ñam di ubtosib tamo qudei minjraib.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

²¹ Bati deqa Yesus na aqa anğro nanği endegsi minjrej, “E Jerusalem aiyeqnum. Dia Juda gate nanği ti atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanği ti e jaqatiñ koba ebsib lubsib moiyoqbqab. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.” Yesus a anjam di ubtosiq minjrej.

²² Onaqa Pita a anjam di qusiqa Yesus osiqa qalaq gilsiqqa ñiriñtosiq minjej, “O Tamo Koba, kumbra di inoq di degsi brantqa maraim.”

²³ Onaqa Yesus a bulosiqa Pita koqyosiqa ñiriñtosiq minjej, “Ni Satan bul. Deqa ni ijo qoreq gile. Ni e uneq waibaim. Ni Qotei aqa areqalo dauryosai. Ni mandam tamo nanğo areqalo dauryonum. Dauryosim agi ni na anjam di merbonum.”

²⁴ Osiqa Yesus na aqa anğro kalil nanği endegsi minjrej, “Tamo bei na e daurbqa osimqa a aqa segi areqalo kalil uratekritosim aqa segi ñamburbas qoboiyosim e daurbem. ²⁵ Tamo bei na aqa segi ñambile taqatqajqa arearetqas di a padalqas. Ariya tamo bei a e qa are qalsimqa aqa segi ñambile uratqas di a olo ñambile bole oqas. ²⁶ Tamo bei a mandam qa ñoro kalil koroiyosim ariya mondoñ aqa segi qunuñ padalqas di ñoro dena a kiyersim aqaryaiyqas? Di keresai. Aqa qunuñ padalqas di a awai kiye atsim dena aqa qunuñ olo aqaryaiyosim a ñambile sqas? Di keresai. ²⁷ E Tamo Anğro. Mondoñ e ijo Abu aqa rian na ti aqa lanğ anğro nanğo rian na ti bqai. Bosiy tamo unğasari kalil

nanĝo kumbra qa peginjrsiy awai keretosiy en-jrĝai. ²⁸E bole mernĝwai. Tamo qudei ijo areĝ endi tigelejunub qaji nanĝi moreĝosaisoqnibqa e Tamo Anĝro bĝai. Bosiy nanĝi taqatnjrsiy nanĝo Mandor Koba soqnit nanĝi e nubqab.”

17

Yesus aqa jejamu bulyonaq aqa anĝro qalub nanĝi unobeiteb

¹ Osiqa bati 6 onaqa Yesus a tigelosiqa Pita na Jems na aqa was Jon na nanĝi segi qalub joqsiqa koba na mana goge kobaq oqsib di so-qneb. ² Sosibqa Yesus aqa jejamu bulyonaq nanĝi unobeiteb. Aqa ulatamu senj bul tulaĝ suwaĝoqnej. Aqa gara dego tulaĝ puloĝosiq qatekritej. ³⁻⁴ Onaqa Moses Elaija wo nanĝi brantosiĝ Yesus koba na anjam maroqneb. Mareqn-abqa Yesus aqa anĝro nanĝi na nanĝi aiyel un-jrsibqa Pita a Yesus minnej, “O Tamo Koba, Moses Elaija wo nanĝi bosib iga koba na endi unum di bolequja. Deqa ni na e odbimqa e tal kiñilala qalub gereiyqai. Bei ino. Bei Moses aqa. Bei Elaija aqa.”

⁵ Pita a degsi mareqnaqa lanĝi tulaĝ suwaĝosiq aisiqa nanĝi kabutnjrej. Onaqa lanĝi miligiq dena anjam bei endegsi brantonaq nanĝi queb, “Endi ijo Anĝro qujai e na tulaĝ qalaqalaiyeqnum qaji. E a qa areboleboleibeqnu. Deqa niĝi aqa anjam quetoqniy.”

⁶ Onaqa Yesus aqa anĝro nanĝi anjam di qusibqa tulaĝ ulaugeteĝ. Osib siĝa pulutosib mandamq di ĝam quosib ĝereĝeb. ⁷ Onaqa Yesus a nanĝo areq gilsiq nanĝo gateq di aqa baĝ atsiqa minjrej,

“Ninği tigeliy. Ninği ulaaib.” ⁸ Degsi minjrnaqa nanği tigelosib nım ateb di Yesus a segi nanği koba na sonab uneb. Nanği tamo bei unosai.

⁹ Nanği Yesus ombla manaq dena olo aiyoqn-sibqa Yesus a singila na minjrej, “Manwa ninği mana goge di unonub qaji di ubtosib tamo qudei minjraib. Bunuqna e Tamo Anğro moisiy olo subq na tigelotqa bati deqa ninği na ubtosib minjroqn-qab.”

¹⁰ Onaqa nanği Yesus aqa anjam di qusib kamba minjeb, “Dal anjam qalie tamo nanği mareqñub, ‘Elaija a namo bamqa Kristus a bunuqna bğas.’ Anjam di kiyafa deqsib mareqñub?”

¹¹ Onaqa Yesus na minjrej, “Nanço anjam di bole. Elaija a namo bosim tamo unğasari kalil nanço areqalo gereiyetñrsim soqnimqa bunuqna Kristus a bğas. ¹² Ariya e ninği endegsi merñgwai. Elaija ağı bej. Bonaqa tamo nanği a qa poinjrosai. Deqa gulbe kalil nanği a yqajqa are soqnej qaji ağı yeb. E Tamo Anğro dego deqsib jaqatiñ ebqab.”

¹³ Onaqa nanği Yesus aqa anjam di qusib endegsi poinjrej, “Bole, Yesus a Elaija qa bole marosai. A Jon yansñro qaji qa marqa osiqa Elaija aqa ñam na yawo anjam marqo.”

Yesus a anğro mel aqa jejamuq na mondor uge wiyetej

¹⁴ Onaqa Yesus na aqa anğro qalub nanği di joqsıqa koba na aisib tamo unğasari tulañ gargəkoba mana utruq di tariñesonab itñjreb. Onaqa tamo bei a bosıqa Yesus aqa areq di sinğa pulutosıqa minjej, ¹⁵ “O Tamo Koba, ni ijo anğro mel qa

are ugeimimqa aqaryaiye. A bati gaigai nanari-oqnsiqa dena aqa jejamu tulan ugeeqnu. Bati gargekoba a uloŋoqnsiqa ŋamyuwoq o yaq aiyeqnu. ¹⁶ Deqa e a osim ino aŋgro naŋgoq osi bonumqa naŋgi na boletqa yonub keresaiinjrqa.”

¹⁷ Onaqa Yesus a anjam di qusiqa endegsi marej, “Niŋgi tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nuŋgo areqalo e qa siŋgilatosai bole sai. Nuŋgo kumbra tulan uge. Bati gembub e niŋgi koba na sosiyqa nuŋgo gulbe di qoboiyoqnqai? Aŋgro mel di ijo areq osib boiy.” ¹⁸ Onaqa osi bonabqa Yesus na mondor uge di ŋiriŋtosiq minjej, “Ni aŋgro di uratosim ulan.” Degsi minjnaqa mondor uge na aŋgro di uratosiq ulanej. Ulanonaqa bati qujai deqa aŋgro a boleej.

¹⁹ Onaqa Yesus aqa aŋgro naŋgi aqa areq lumu bosib nenemyeb, “Iga kiyaaqa mondor uge di wiyqa yonum keresaiigwo?”

²⁰ Onaqa Yesus na minjrej, “Utru agiende. Niŋgi e qa nuŋgo areqalo siŋgilatqa yonub niŋgi tulan truquonub. E bole merŋgwai. Nuŋgo areqalo e qa siŋgilato qaji di sis yago bul kiŋala sqas di kereqas. Degesqas di niŋgi mana kobaquja endi minjibqa a nuŋgo anjam dauryosim tigelosim sawa beiq gilqas. Nuŋgo areqalo e qa siŋgilato qaji degesqas di niŋgi kumbra kalil yqa kereingwas. ²¹ Deqa niŋgi mondor uge deqaji winjrqa osibqa niŋgi mati iŋgi uratosib qurienosib Qotei pailyoqniy. Dena qujai niŋgi na mondor uge winjrib jaraiqab.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

²² Onaqa Yesus na aqa aŋgro naŋgi olo joqsiqa koba na sawa di uratosib Galili sawaq gilsib dia

sosibqa Yesus na minjrej, “E Tamo Anġro. Jeu tamo nanġi na e ojsib tamo qudei nanġo banq di e atqab. ²³ Atib lubib moiġai. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.” Onaqa Yesus aqa anġro nanġi anjam di qusib utru poinjrosai. Deqa nanġi are tulaġ gulbekobainjrej.

Yesus a atra tal takis waiyej

²⁴ Onaqa bati bei Yesus aqa anġro nanġi koba na walwelosib Kaperneam qureq gileb. Gilsib di sonabqa atra tal takis o tamo nanġi Pita aqa areq bosib nenemyeb, “Nuġo Qalie Tamo a atra tal takis oqnsiq ateqnu e?” ²⁵ Onaqa Pita na minjrej, “Od, a ateqnu.”

Osiqa Pita a tal gogetosiqa takis o tamo nanġo anjam di Yesus minjqa laqnaqa Yesus a nami qalieosiq deqa minjoqujatej, “O Saimon, ni kiyersi are qalonum? Mandam endeqaji mandor nanġi yai nanġoq dena takis eqnub? Nanġo segi anġro nanġoq dena eqnub kiyo tamo lanġaj nanġoq dena eqnub kiyo?” ²⁶ Onaqa Pita na kamba minjej, “Tamo lanġaj nanġoq dena eqnub. Nanġo segi anġro nanġoq dena osaieqnub.” Onaqa Yesus na minjej, “Ni kere maronum. E Qotei aqa Anġro unum deqa e atra tal takis atqa uratqai di kere. ²⁷ Uġgum. Iga takis o tamo nanġo are ugetetnrqasai. Deqa ni alile aisim yima waiyosim qe namoqna oqam qaji di aqa medabu waqtosimqa aqa medabu miligiq di silali bei soqnim unqam. Unsim silali di osi gilsim gago aiyel qa takis atqa osimqa takis o tamo nanġi enjre.”

18

Niŋgi aŋgro kiñilala bul soqniye

¹ Bati deqa Yesus aqa aŋgro naŋgi aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, Qotei laŋ qureq di unu qaji a na iga taqatgosim gago Mandor Koba soqnim bati deqa ino aŋgro yai a iga kalil buŋgosim ñam ti sqas?”

² Onaqa Yesus na aŋgro kiñala bei metonaq aqa areq bonaqa naŋgo ambleq di tigeltosiqa osornjrej. ³ Osornjrsiqa minjrej, “E bole mernŋwai. Niŋgi are bulyosib aŋgro kiñala endeqaji bulqasai di Qotei laŋ qureq di unu qaji a na niŋgi taqatŋwasai. Osim a nuŋgo Mandor Koba sqasai dego. ⁴ Tamo bei na aqa segi ñam aguq atsim aŋgro kiñala endeqaji bulqas di Qotei na tamo di aqa ñam olo soqtetimqa a tamo kalil naŋgi buŋnjrsim a ñam ti sqas. Deqa Qotei na a taqatosim aqa Mandor Koba sqas.

⁵ “Tamo bei a e qa are qalsimqa aŋgro kiñala endeqaji bei osim geregereiyqas di a e dego osim geregereibqas.”

Niŋgi une torei uratiy

⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei na aŋgro kiñala endeqaji bei e qa aqa areqalo siŋgilateqnu qaji di osim uneq waiyqas di a kumbra tulaŋ ugedamu yqo. Iga tamo di ojsim meniŋ kobaquja osim sil na aqa kakroq di tontosim waiyim ya robuq aisim moiqas di kere.

⁷ “Bunuqna tamo qudei naŋgi tamo qudei uneq breinjroqŋqab. Bole, kumbra di brantoqŋqas. Ariya tamo naŋgi kumbra di yoqŋqab qaji naŋgi tulaŋ padalouetqab. ⁸ Ino baŋ na kiyo ino siŋga

na kiyo ni titmosim uneq waimqa laqnimqa di gentosim waiy. Ni degye. Di kiyaaqa? Ni ban geŋo kiyo siŋga geŋo kiyo sosimqa une bei yqasai di kere. Di ni ŋambile gaigai sqam. Ariya ni ban aiyel ti kiyo siŋga aiyel ti kiyo sosimqa une yqam di keresai. Di Qotei na ni ŋamyuwoq waimqas. Ŋamyuwo di gaigai yuoqnsim sqas. ⁹ Ino ŋamdamu na ni titmosim uneq waimqa laqnimqa ŋamdamu di otorosim waiy. Ni degye. Di kiyaaqa? Ni ŋamdamu qujai ti sosimqa une bei yqasai di kere. Di ni ŋambile gaigai sqam. Ariya ni ŋamdamu aiyel ti sosimqa une yqam di keresai. Di Qotei na ni ŋamyuwoq waimqas.

¹⁰ “Deqa niŋgi aŋgro kiñilala endeqaji naŋgi qa ugeaib. E mernŋwai. Naŋgo lan aŋgro naŋgi na ijo Abu lan qureq di unu qaji aqa ulatamu gaigai koqyeqnum. ¹¹ E segi Tamo Aŋgro. E na tamo unŋasari padalo gamq di unub qaji naŋgi eleŋeqnum. E deqa mandamq aiyem.

Kaja du alelqo qaji aqa yawo anjam

¹² “Niŋgi kiyersib are qalonub? Tamo bei aqa kaja 100 naŋgi manaq di soqribqa qujai bei alelamqa a kiyerqas? E mernŋwai. A na kaja 99 naŋgi uratnjsim qujai alelqo qaji di ŋamosim gilsim itqas. ¹³ E bole mernŋwai. A na kaja qujai di itosim tulan areboleboleiyqas. A kaja du du 99 alelo-sai qaji naŋgi qa tulan areboleboleiyqasai. Qujai alelqo qaji a qa tulan areboleboleiyqas. ¹⁴ Dego kere nuŋgo Abu lan qureq di unu qaji a aŋgro kiñala endeqaji bei padalqajqa a deqa are sosai.”

Niŋgi nuŋgo was aqa une olo gereiyeti

¹⁵ Osiqa Yesus a olo marej, “Ino Kristen was bei na ni une bei emimqa ningi segi aiyel ombla awoosib aqa une ni emqo qaji di ubtosim minje. Minjimqa a ino anjam qusim are bulyqas di ni na ino was olo onum. ¹⁶ Ariya a ino anjam quetmo-saiamqa ni na Kristen tamo qujai kiyo aiyel kiyo joqsimqa nanngi ni taqmosib ino was aqa une di olo ubtosib minjqab. ¹⁷ Ariya a nanngo anjam dego quetnjrosaiamqa ni na Kristen tamo ungasari kalil nanngi metnjrim koroosib ni taqmosib ino was aqa une di olo ubtosib minjqab. Ariya a nanngo anjam dego quetnjrosaiamqa ni na a qoreiye. Ni na une tamo ti takis o qaji tamo ti nanngi qoreinjreqnum dego kere ni na ino was di qoreiye.

¹⁸ “E bole merngwai. Ningi mandamq endi gam getentqab di Qotei a dego lan qureq di gam getentqas. Ningi mandamq endi gam waqtqab di Qotei a dego lan qureq di gam waqtqas.

¹⁹ “E olo merngwai. Mandamq endi ijo angro aiyel nanngi inngi bei oqa marsibqa areqalo qu-jaitosib ijo Abu lan qureq di unu qaji a pailyqab di a na inngi di enjrqas. ²⁰ Tamo aiyel kiyo qalub kiyo ijo ñam qa are qalsib koroqab di e nanngo ambleq di sqai.”

Gago Kristen was aqa une kobotqajqa yawo anjam

²¹ Onaqa bati deqa Pita a Yesus aqa areq bosiq nenemyej, “O Tamo Koba, ijo Kristen was bei na e une gembub ebimqa e aqa une di moiyo tqai? E endegyqai kiyo? A na une 7 ebimqa aqa une di moiyo tqai. Ariya a olo une bei ebimqa e moiyo tqasai. Degyqai kiyo?”

²² Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ino was bei na ni une 7 emimqa aqa une di segi moyiotqam di keresai. A na une gargekoba emoqnsim soqnm ni aqa une kalil di dego moyiotoqne. A ni une 7 emoqnm une di moyiotoqne. Olo une 7 emoqnm moyiotoqne. Degsim giloqnem.

²³ “Ningi quiy. Qotei lan qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari nangi taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas. Kumbra di mandor bei aqa kumbra sigitejunu. Mandor dena aqa kanjal tamo qudei nami silali yaiyeb qaji di kamba olo yqajqa minjrej. ²⁴ Aqa kanjal tamo bei 10 milion kina yaiyej qaji di osib aqa ulatamuq di tigeltet. ²⁵ Tigeltonabqa a na silali di kamba olo yqajqa keresaiyej. Deqa mandor a na minjej, ‘Ni silali di kamba olo e ebqa keresaiimqo deqa e ni ino njan wo ino angro nangi ti osiy tamo bei aqa banq di uratngitqa tamo dena silali ebimqa ningi a lanja wauetoqncab. Ino ingi ingi kalil dego e ni yaimosiy tamo qudei nangi enjritqa nangi na kamba silali ebqab. Gam dena ni silali nami yaibem qaji di kobotqam.’ ²⁶ Degsi minjnaq qusiqa aqa areq di singa pulutosiqa pailyosiq minjej, ‘O Tamo Koba, ni e kumbra degbaim. Ni e qa dulosim mati e qa tariñoqnime. E silali nami yaimem qaji di kalil itosiy e kamba emekritqai.’ ²⁷ Onaqa mandor a kanjal tamo deqa dulosiqa silali kalil nami yaiyej qaji di lanja kobotej. Osiqa a uratonaq gilej.

²⁸ “Gilsiq kanjal tamo bei ombla wauo qaji a itosiqa ojsiq kakro apiyetosiq minjej, ‘Ni nami 10 kina yaibem qaji di kamba olo ebe.’

²⁹ “Degsi minjnaq qusiqa aqa areq di sinğa pulutosiqa pailyosiq minnej, ‘Ni e qa dulosim mati e qa tariñoqnime. E 10 kina nami yaimem qaji di itosiy e kamba emekritqai.’ ³⁰ Degsi minjnaqa a aqa anjam di quetqa asgiyonaqa a osi gilsiq tonto talq di waiyosiq minnej, ‘Ni tonto talq endi soqne. Bunuqna ni 10 kina nami yaibem qaji di kamba ebekritimqa e ni olo uratmit oqedqam.’

³¹ “A degyonaqa kaŋgal tamo qudei a koba na wauo qaji naŋgi unsibqa are ugeinjrnaqa aisib naŋgo mandor a deqa saiyosib minjeb. ³² Minjnab qusiqa kaŋgal tamo di metonaq bonaqa minnej, ‘Ni kaŋgal tamo uge. Ni e pailbonumqa silali ni nami yaibem qaji di e na kobotonum. ³³ E ni qa dulosim silali di kobotonum. Ariya kiyaga ni olo gilsim kaŋgal tamo bei ni ombla wauo qaji a qa dulosai? Osim silali a na nami yaimej qaji di ni kobotosai?’ ³⁴ Degsi minjsiqa a qa tulaŋ minjin oqetonaqa osiq qaja tamo naŋgo baŋq di atsiqa minjrej, ‘Niŋgi a wau koba yibqa a jaqatin ti wauosim gilsim gilsim silali kalil nami yaibej qaji di kamba ebekritimqa niŋgi a olo uratib gilqas.’

³⁵ “O ijo aŋgro, dego kere niŋgi nungo are miligiq na nungo Kristen was naŋgo une kobotetnrqasai di ijo Abu laŋ qureq di unu qaji a dego nungo une kobotetŋwasai.”

19

Yesus a uŋa uratqajqa anjam marej

¹ Yesus a anjam degsi marsiq koboonaqa a Galili sawa uratosiqa Judia sawaq gilsiq Jordan ya taqal beiq di soqnej. ² A di sonaqa tamo uŋgasari tulaŋ

gargekoba nanŋi a dauryosib aqa areq di koroon-abqa a na nanŋo ma tamo kalil nanŋi boletnjro-qnej.

³ Onaqa Farisi nanŋi olo Yesus aqa areq bosibqa a anjam bei grotimqa qusib nanŋi a ojqajqa deqa gisanŋosib endegsib nenemyeb, “Tamo bei aqa ŋauŋ aqa jejamuq di une kiñala bei soqnimqa tamo dena a uratqa kere e? Gago dal anjam a kiyersi marqo?”

⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Qotei aqa anjam bei nenŋrenq di so qaji di niŋgi nami sisiyosai kiyo? Anjam endegsi unu, ‘Tulaŋ nami Qotei a mandam ti iŋgi iŋgi kalil ti gereiyosiq a bati deqa a tamo uŋa wo dego gereinjrej. ⁵ Gereinjrsiq a marej, ‘Tamo bei na aqa ai abu nanŋi uratnjrsimqa aqa ŋauŋ wo beterosib jejamu qujaitosib sqab.’” ⁶ Qotei aqa anjam di agi nenŋrenq di unu. Deqa tamo uŋa wo nanŋi jejamu qujai sqab. Nanŋi olo jejamu aiyel sqasai. Qotei na nanŋi aiyel turtnjrej deqa tamo bei na olo potnjrai q.”

⁷ Onaqa Farisi nanŋi na kamba Yesus minjeb, “Ni anjam degsi mergonum deqa Moses a kiyaaqa dal anjam endegsi marej, ‘Tamo bei na aqa ŋauŋ uratqa osimqa pepa bei nenŋrenŋyosim yosim di a uratqas?’”

⁸ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Nuŋgo are getenŋejunu deqa Moses a niŋgi uŋa uratqa merŋej. Ariya tulaŋ nami kumbra degsi sosai. ⁹ Niŋgi quiy. Tamo bei na aqa ŋauŋ laŋa uratosim olo uŋa bei oqas di a na aqa ŋauŋ kumbra ugeq waiyo. Di kiyaaqa? Uŋa di a nami tamo bei ombla une atosai deqa.”

¹⁰ Onaqa Yesus aqa angro nanği na minjeb, “Tamo uña ti unub qaji nanği gulbe deqaji oqab deqa unğum. Nanği uña aib. Nanği laña soqneb.”

¹¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Niñgi anjam maronub di tamo kalil nanği dauryqa keresai. Tamo nanği Qotei na singila enjreqnu qaji nanği segi anjam di dauryqa kere. ¹² Tamo qudei nanço jejamu bolesai. Nanği degsib ai miligiq na nambabeb. Deqa nanği uña oqa keresai. Tamo qudei nanği tamo qudei na welum etnjreb deqa nanği anğrotqa keresai. Deqa nanği dego uña oqa keresai. Nanği laña unub. Ariya tamo qudei nanço segi areqalo na Qotei aqa wau ojqa marsibqa uña oqa urateqnub. Tamo nanği ijo anjam endi dauryqa kereamqa nanği dauryebe.”

Anğro du du nanği Yesus aqa areq beb

¹³ Onaqa tamo unğasari qudei nanği nanço anğro du du joqsib Yesus na aqa bañ nanço gateq di atetnjrsim nanği qa Qotei pailyqajqa deqa marsib Yesus aqa areq beb. Beqnabqa Yesus aqa anğro nanği na saidnjrsib minjreb, “Nunço anğro du du nanği joqsib endeq baib.” ¹⁴ Degsib saidnjrnabqa Yesus na aqa anğro nanği minjrej, “Anğro du du nanği uratnjrib ijo areq beb. Nanği saidnjraib. Tamo unğasari nanği anğro du du bul sqab di Qotei lañ qureq di unu qaji a nanço Mandor Koba sosim nanği taqatnjrqas.” ¹⁵ Osiqa Yesus na anğro du du nanço gateq di aqa bañ atetnjrsiqa a sawa di uratosiq gilej.

Ñoro tamo bei a Yesus ombla anjam mareb

16 Onaqa tamo bei a Yesus aqa areq bosiqqa nenemyej, “O Qalie Tamo, e kumbra bole kiye dauryosiy dena e nambile gaigai sqai?”

17 Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ni kiyaaqa e kumbra bole qa nenembonum? Qotei a segi qujai tamo bole. Ariya ni nambile gaigai sqajqa osimqa ni Qotei aqa dal anjam daurye.”

18 Onaqa tamo dena olo Yesus nenemyej, “E dal anjam kiye dauryqai?” Onaqa Yesus na minjej, “‘Ni tamo bei qalsim moiyoaim. Ni tamo bei aqa uja jejamu ojetaim. Ni bajinaim. Ni tamo bei aqa jejamu laja gisanjaim. 19 Ni ino ai abu nango sorgomq di geregere sosimqa nanjo anjam dauryoqne. Ni ino segi jejamu gereiyeqnum dego kere ino was nanji degsim gereinjroqne.’ ”

20 Onaqa angro wala dena olo Yesus minjej, “E dal anjam kalil di nami dauryosim boqnem agi bini degsi unum. Deqa e Qotei aqa kumbra kiye keretosai unum?”

21 Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ni Qotei aqa kumbra kalil keretqa osimqa endegye. Ni gilsim ino ingi ingi kalil qarinyosim silali osim tamo ingi ingi saiqoji nanji jeisim enjre. Degsim enjrsim bosim e daurbe. Osim bunuqna ni lanj qureq di awai bole itqam.” 22 Yesus na tamo di degsi minjnaq qusiqa are tulan gulbeiyej. A ingi ingi koba ti soqnej deqa ulatamu ugeiyonaqa ulanej.

23 Onaqa Yesus na aqa angro nanji minjrej, “E bole merngwai. Tamo ungasari ingi ingi koba ti unub qaji nanji Qotei na taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqa marsibqa lanj qureq oqwajqa tulan banji koba. 24 E ninji olo merngwai. Kamel a yumba miligiq gilqajqa banji koba. Dego kere

tamo ungasari ingi ingi koba ti unub qaji nanngi Qotei na taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqa marsibqa lan qureq oqwajqa tulan bangi koba.”

²⁵ Onaqa Yesus aqa angro nanngi anjam di qusi-bqa tulan prugugetosib minjeb, “Ni anjam degsi mergonum deqa tamo yai nanngi Qotei na elenamqa nanngi nambile gaigai sqa kere?”

²⁶ Onaqa Yesus a nanngi koqnjrsiqa minjrej, “Tamo nanngi segi nambile sqa keresai. Ariya Qotei na nanngi elenqa kere. Di kiyaaqa? Qotei a kumbra kalil yqa kere.”

²⁷ Onaqa Pita na Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni une. Iga gago ingi ingi kalil uratosim ni daurme-qnum. Deqa iga awai kiye oqom?”

²⁸ Onaqa Yesus na minjrej, “E bole merngwai. Mondon Qotei a lan bunuj ti mandam bunuj ti atimqa bati deqa e Tamo Angro ñam kobaquja osiy ijo segi awo jaram kobaq di awesqai. Awe-sosiyqa ningi tamo e daurbegqub qaji metngitqa ningi dego awo jaram kokba 12 di awoelenqab. Awoosib Jekop aqa angro 12 nanngo moma kalil nanngi taqatnjroqncab. ²⁹ Deqa tamo nanngi ijo ñam qa are qaloqnsib nanngo segi tal, nanngo was nanngi, nanngo jaja nanngi, nanngo ai abu nanngi, nanngo angro nanngi ti nanngo wau kalil dego uratnjrsib e daurbqab di Qotei na olo ingi bole bole tulan gargekoba nanngi enjrqa. Yimqa mondon nanngi nambile gaigai sqab. ³⁰ Deqa ningi quiy. Tamo gargekoba bini ñam ti unub qaji nanngi mondon ñam saiqoji sqab. Ariya tamo gargekoba bini ñam saiqoji unub qaji nanngi mondon ñam ti sqab.”

20

Yesus a inji wauqa yawo anjam marej

¹ Osiqa Yesus a olo aqa angro nanji endegsi minjrej, “Qotei lanj qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari nanji taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas. Kumbra di wau lanja bei aqa kumbra sigitejunu. Wau lanja dena nobqolo ambru tigelosiqqa aisiq tamo qudei nanji aqa inji wauq di wauetqajqa itnjrej. ² Itnjrsiqqa minjrej, ‘Ningi ijo inji wauq di wauoqnib wau qa bati koboamqa e na silali quruño quja quja engwai.’ Degsi minjrsiq qarinjrnaqa nanji gilsib aqa inji wauq di wauoqneb. ³ Sen kiñala goge oqnaqa wau lanja a koro sawaq aisiqa dia tamo qudei nanji lanja tigelesonab unjrsiqqa minjrej, ⁴ ‘Ningi dego gilsib ijo wauq di wauoiy. Wauab kere dego awai engwai.’ ⁵ Degsi minjrnaqa nanji gilsib aqa inji wauq di wauoqneb. Qanam jige tamo qudei nanji dego lanja tigelesonab unjrsiqqa minjrej, ‘Ningi dego gilsib ijo wauq di wauoiy. Wauab kere dego awai engwai.’ Degsi minjrnaqa nanji gilsib aqa wauq di wauoqneb. Sen kelintonaga olo tamo qudei dego degsi minjrnaqa nanji gilsib wauoqneb.

⁶ “Sen bilaqtonaga wau lanja a aisiqa gamq di tamo qudei nanji lanja tigelesonab unjrsiqqa nenemnjrej, ‘Ningi kiyaga lanja tigelesonab sen bilaqtqo?’ ⁷ Onaqa nanji na minjeb, ‘Tamo bei na iga wau egosai deqa iga lanja tigelejunum.’ Onaqa wau lanja na minjrej, ‘Ningi dego gilsib ijo inji wauq di wauoiy.’

⁸ “Ariya wau qa bati koboonaqa wau lanja na aqa wau taqato tamo bei qarinyosiq minjej, ‘Ni

gilsim wau tamo nanği di metnjrim ino areq di koroabqa nanço awai enjre. Enjrqa osimqa tamo nanği bilaq bosib wauonub qaji nanço awai namo enjrsimqa ariya tamo nanği nobqolo ambru bosib wauosib bilaqtonub qaji nanço awai bunuqna enjre.’ ⁹ Degsi minjnaq qusiqa tamo nanği bilaq bosib waueb qaji nanği namo metnjrnaq aqa areq bonabqa silali quruño quja quja enjrej. ¹⁰ Onaqa tamo nanği nobqolo ambru bosib wauosib bilaqteb qaji nanği degsib unsibqa are qaleb, ‘Iga nobqolo ambru bosim wauosim bilaqtonum. Deqa iga silali kobaquja oqom.’ Degsib are qalnabqa wau taqato tamo na nanği metnjrnaq aqa areq bonabqa nanği dego silali quruño quja quja enjrej. ¹¹ Onaqa nanği degsib unsibqa nanği na wau lanja niriñtosib minjeb, ¹² ‘Tamo nanği di bilaq bosib waukiñalayonubqa silali ni na iga egonum qaji dego kere nanği enjronum. Iga nobqolo ambru waueqnam señ oqsiq gago jejamu tulan kankanjeqnaqa bilaqtqo. Iga silali koba osai.’

¹³ “Onaqa wau lanja a nanço anjam di qusiqa bei endegsi minjej, ‘O was, e ni kumbra uge emosai. Aqo ombla bini nobqolo anjam kere-tosimqa e ni silali quruño qujai emqa mermonum. ¹⁴ Deqa ni ino silali quruño qujai osim aiye. E ni silali quruño qujai emonum dego kere tamo nanği bunuqna bosib wauonub qaji nanği silali quruño quja quja enjronum. E ijo segi areqalo na degyonum. ¹⁵ Silali di ijo segi silali. Deqa e ijo segi areqalo dauryosiy ijo silali jeiqa kere. E na tamo nanği bunu bonub qaji nanği kumbra bole enjrqa areibqas enjrqai. Deqa ni kiyaya e qa are

ugeimqo?’ ”

¹⁶ Yesus a yawo anjam degsi marsiqa olo marej, “Dego kere tamo bini ñam ti unub qaji nanği mon-don ñam saiqoji sqab. Ariya tamo bini ñam saiqoji unub qaji nanği mondon ñam ti sqab.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

¹⁷ Osiqa Yesus na aqa angro 12 nanği joqsiqa koba na walwelosib Jerusalem aiyogneb. Aiyog-n-sibqa Yesus na nanği segitnjrsiqa endegsi minjrej, ¹⁸ “Ninği quiy. E Tamo Angro. Iga Jerusalem aieqnum. Dia tamo qudei na e ojsib atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo ti nanžo banq di e atqab. Yimqa nanği na ijo jejamuq di une qamsib merbqab, ‘Ni une ti. Deqa ni moiqam.’ ¹⁹ Nanği e degsib merbosib tamo nanği Qotei qalie-sai qaji nanžo banq di e atqab. Yimqa nanği na e misilinqboqnsib bu toqon na kumbainqboqnsib namburbasq di lubsib moiyoqbqab. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.”

Jems Jon wo nanği aiyel tamo kokba sqajqa mareb

²⁰ Onaqa Sebedi aqa njiri aiyel nanžo ai ombla na Yesus aqa areq bosibqa nanžo ai a singa pu-lutosiqa Yesus minjej, “O Tamo Koba, e ni anjam bei mermitqa ni ijo anjam dauryqa kere kiyo?”

²¹ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ni inği kiye qa merbqam?” Onaqa a na Yesus minjej, “Mondon ni gago Mandor Koba sosimqa bati deqa ni marimqa ijo angro aiyel endi nanği ino ban woq ino ban qonanq di awoqab.”

²² Onaqa Yesus na kamba nanği aiyel endegsi minjrej, “Anjam ninği merbonub di aqa utru ninği

geregere poingosai. E jaqatin koba oqai. Jaqatin di ya uge uyo bul. Jaqatin e oqai di ningi aiyel dego oqa kere e?” Onaqa nanngi na minjeb, “Od, aqo aiyel oqa kere.” ²³ Onaqa Yesus na olo nanngi aiyel minjrej, “Bole, jaqatin e oqai di ningi dego oqab. Ariya tamo yai nanngi ijo ban woq ijo ban qonanq di awoqab di e na marqa keresai. Di ijo wau sai. Tamo nanngi ijo Abu na giltinjrej qaji nanngi segi ijo ban woq ijo ban qonanq di awoqab.”

²⁴ Yesus aqa angro 10 nanngo namdamuq di was aiyel nanngi na anjam di Yesus minjeb deqa qusib nanngi aiyel qa njirjeb. ²⁵ Onaqa Yesus na aqa angro 10 nanngi metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, “Ningi qalie, mandor kokba sawa sawa kalil taqateq nub qaji nanngi nanngo segi nam soqtoqnsib tamo ungasari nanngi njirin na taqatnjreqnub. ²⁶ Ariya kumbra di nunngoq di saiq. Nunngo ambleq di angro bei a nam ti sqa marsimqa a mati nunngo wau tamo soqnem. Osim a nam ti sqas. ²⁷ Nunngo ambleq di angro bei a tamo kobaquja sqa marsimqa a mati nunngo kangal tamo soqnem. Osimqa a olo tamo kobaqujaqas. ²⁸ E Tamo Angro. Ningi ijo kumbra qalieosib degsib dauryoqniy. Ijo kumbra agiende. E na tamo ungasari nanngi wauetnjreqnum. E deqa bem. Tamo ungasari nanngi e wauetbqajqa e deqa bosai. Bunuqna e ijo segi nambile uratosiy tamo ungasari gargekoba nanngi elenqai.”

Yesus na tamo aiyel nam qandimnjro qaji nanngi boletnjrej

²⁹ Osiqa Yesus na aqa angro nanngi joqsiqa koba na walwelosib aisib Jeriko qureq di branteb.

Brantosib Jeriko qure ambleq na walwelosib olo Jeriko uratosib aiyeq nabqa tamo ungasari tulan gargekoba nanği Yesus dauryosib koba na aiyoqneb. ³⁰ Aiyeq nabqa tamo aiyel nam qandimnjro qaji nanği gam qalaq di awesosibqa anjam endegsib queb, “Yesus a beqnu.” Nanği degsib qusibqa tulan lelenosib mareb, “O Tamo Koba, Devit aqa Njiri, ni aqo aiyel qa dulame.” ³¹ Onaqa tamo ungasari gargekoba Yesus dauryosib aiyoqneb qaji nanği na nanği aiyel njirintjrsib minjreb, “Ninği lelenkobaaib. Kirioiy.” Degsib minjrnabqa nanği aiyel kiriosai. Nanği olo tulan lelenoqnsib Yesus minjoqneb, “O Tamo Koba, Devit aqa Njiri, ni aqo aiyel qa dulame.”

³² Onaqa Yesus a tigelosiqa nanği aiyel metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, “E ninği aiyel kiyernjgwajqa deqa ninği e qa lelenoq nab?” ³³ Onaqa nanği aiyel na minjeb, “O Tamo Koba, aqo aiyel olo nam poigim sawa unqajqa deqa iga ni qa lelenoqnam.” ³⁴ Onaqa Yesus a nanği aiyel qa dulosiqa aqa ban waiyosiq nanžo namdamu ojetnjrej. Ojetnjrnaqa nanği aiyel nam poinjrnaqa sawa unsibqa tigelosib Yesus dauryosib aiyeb.

21

Yesus a donki aqa quraq di awoosiq Jerusalem aiyej

¹ Onaqa Yesus aqa angro nanği koba na walwelosib aisib Jerusalem jojomyosib Betfage qureq di branteb. Betfage qure agi Oliv mana utruq di unu. Di brantosib Yesus na aqa angro aiyel qarintjrsiqa minjrej, ² “Ninği aisib qure bei jojom

di unu di brantosib donki bei aqa du wo tont-njronub unub di unjrqab. Unjrsib sil palontosib titnjrsib joqsib boiy. ³ Ningi sil palonteqnibqa tamo bei na nenemngwas kiyo, 'Ningi kiyaaq donki aiyel nanngo sil palonteqnub?' Degsi nenemngimqa ningi na minjiy, 'Tamo Koba a wau ti deqa donki aqa du wo qa mergwo.' Yimqa a na donki aqa du wo nanngi qarinjrim ijoq bqab."

⁴ Yesus a kumbra di yej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo bei nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, ⁵ "Ningi na Saion qure nanngi endegsib minjriy, 'Ningi uniy. Nunngo Mandor Koba a nunngoq beqnu. A lawo na beqnu. A areqalo minjin saiqoji. Deqa a donki quraq di awoosiq beqnu. Od, a donki aqa du quraq di awoosiq beqnu.' "

⁶ Onaqa Yesus aqa angro aiyel nanngi aisib anjam Yesus na minjrej qaji di dauryeb. ⁷ Osib nanngi donki aqa du wo Yesus aqa areq joqsib beb. Bosib nanngo segi gara jugo piqtosib donki aiyel nanngo quraq di tunabqa Yesus a segi donki gogetosiq quraq di awoej. ⁸ Awoonaqa donki aiyel nanngi walwelosib aiyeqnabqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi belesosib nanngo segi gara jugo piqtelenosib gamq di tuelenoqneb. Tamo qudei nanngi nañuq dena ñam bannga gingenjyosibqa osi bosib di dego gamq di tuelenoqneb. ⁹ Onaqa Yesus a donki quraq di awoosiq walweleqnaqa tamo ungasari namooqneb qaji nanngi ti bunuoqneb qaji nanngi ti tulan lelenoqnsibqa maroqneb, "O Devit aqa Njiri, iga ni qa tulan areboleboleigeqnu. Ni Tamo Koba aqa ñam na bonum deqa a ni tulan

geregereimeqnu. Deqa iga Qotei laŋ goge di unu qaji aqa ñam tulaŋ soqtoqnqom.” Tamo uŋgasari naŋgi degoqnsib leleŋ ti Yesus dauryoqneb.

¹⁰ Onaqa Yesus a walwewosi aisiq Jerusalem di brantonaqa tamo uŋgasari kalil naŋgi a unsibqa tulaŋ prugugetosib segi segi maroqneb, “Tamo endi yaiyo?” ¹¹ Deksib mareqnaqqa tamo uŋgasari qudei Yesus dauryosib aiyooqneb qaji naŋgi na kamba minjreb, “Tamo endi Yesus. A Qotei aqa medabu o qaji tamo bole. Aqa qure utru Nasaret. Qure di Galili sawaq di unu.”

Yesus na tamo uŋgasari naŋgi atra talq dena winjrej

¹² Onaqa Yesus a walwewosi aisiqa atra tal koba miligiq gilej. Gilsiqqa ñam atej di tamo uŋgasari gargekoba naŋgi iŋgi iŋgi qarinyoqnsibqa dena silali eqnab unjrsiqqa naŋgi winjrnaq jaraiyeb. Tamo qudei naŋgi silali piloqneb. Qudei naŋgi binon qarinyoqnsib dena silali oqneb. Deqa Yesus a naŋgo jar ti jaram ti bilbelyosiqa naŋgi dego winjrnaq jaraiyeb. ¹³ Naŋgi kalil jaraiyeqnaqqa Yesus na minjrej, “Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, ‘Ijo tal endi pailyqajjqa tal.’ Ariya niŋgi na olo tal endi ugetonubqa a bajin tamo naŋgo tal bulqo.”

¹⁴ Yesus a atra tal miligiq di sonaqa tamo ñam qandimnjro qaji ti tamo sinqa qandamnjo qaji ti naŋgi aqa areq beqnaqqa a na naŋgi kalil boletnjroqnej. ¹⁵ Onaqa aŋgro du du atra tal miligiq di soqneb qaji naŋgi Yesus aqa maŋwa di unsibqa tulaŋ leleŋoqnsib minjoqneb, “O Devit aqa Niri, iga ni qa tulaŋ areboleboleiqnu.” Onaqa dal

anjam qalie tamo nanği ti atra tamo kokba ti nanği anğro du du nanço anjam di qusibqa Yesus qa ugeeb. ¹⁶ Osib Yesus minjeb, “Anğro du du nanği leleñoqnsib anjam mareqñub di ni queqñum e?” Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Od, e nanço anjam queqñum. Ariya anjam bei neñğreñq di unu qaji di ninği nami sisiyosai kiyo? Anjam agiende, ‘O Abu, anğro du du ti anğro mom ti nanği ino ñam soqteqñub.’ ” ¹⁷ Yesus a nanği degsi minjrñiq koboonaqa a tigelosiq Jerusalem uratosiq Betani qureq gilej. Gilsiq qoloonaq di ñeiej.

Yesus a qura minjej, “Ni olo bunu geitqasai”

¹⁸ Nebeonaqa Yesus a olo tigelosiq Jerusalem aiyooqnsiq gamq di a mamyej. ¹⁹ Mamyonaga ñam atsiqa qura bañga ti gam qalaq di tigelesonaq unsiqa aqa gei unqajqa utruq gilej. Gilsiq unej qura gei bei saiçoji. Bañga segi sonab unej. Unsiqa qura di minjej, “Ni olo bunu geitqasai.” Degsi minjnaqa bati qujai deqa qura di utru ti kalil laosiq moiyej.

²⁰ Onaqa Yesus aqa anğro nanği aqa kumbra di unsibqa tulañ prugugetosib Yesus nenemyeb, “Qura di kiyersi urur laosiq moiço?”

²¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E bole merñgwai. Ninği Qotei qa nunço areqalo siñgilatosib nunço areqalo aiyeltqasai di ninği dego qura minjibqa a laosim moiças. Qura segi sai. Ninği mana kobaquja endi dego minjqab, ‘Ni tigelosim yuwalq aiye.’ Minjibqa a nunço anjam di dauryosim tigelosim yuwalq aiças. ²² Deqa ninği Qotei qa nunço areqalo siñgilatosib inği bei qa pailyqab di ninği inği di oqab.”

Juda nanġi na Yesus nenemyeb, “Ni sinġila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum?”

²³ Osiqa Yesus a olo atra tal miligiq gilsiq dia Qotei aqa anjam palontognej. Onaqa Israel nanġo gate nanġi ti atra tamo kokba ti nanġi na Yesus aqa areq bosib nenemyeb, “Ni iga merge. Ni sinġila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum? Yai na ni qarinjmej deqa ni bosim wau endi yeqnum?”

²⁴ Onaqa Yesus na minjrej, “E kamba anjam bei ninġi nenemjgwai. Nenemjgitqa ninġi e merbibqa e yai na qarinjbonaq bosim wau endi yeqnum di ubtosiy mernjgwai. ²⁵ Ninġi na merbiy. Yai na Jon qarinyonaq bosiqqa tamo unġasari nanġi yansnjroqnej? Qotei na kiyo? Tamo bei na kiyo?”

Onaqa nanġi Yesus aqa anjam di qusibqa segi segi qairosib mareb, “Iga Yesus minjqom, ‘Qotei na Jon qarinyej,’ degsi minjqom di a iga mergwas, ‘Kiyaaqa ninġi Jon aqa anjam quetosai?’ ²⁶ Ariya iga minjqom, ‘Tamo bei na Jon qarinyej,’ degsi minjqom di dego keresai. Tamo unġasari nanġi mareqnub, ‘Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.’ Deqa iga nanġi ulainjronum.” ²⁷ Nanġi degsib qairosib olo Yesus minjeb, “Yai na kiyo Jon qarinyej di iga qaliesai.” Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninġi degsib merbonub deqa e dego yai na qarinjbonaq bosim wau endi yeqnum di ninġi mernjgwasai.”

Yesus a yawo anjam bei marej

²⁸ Osiqa Yesus a olo Juda gate nanġi ti atra tamo kokba ti nanġi endegsi minjrej, “Ninġi kiyersib are qalonub? Tamo bei aqa njiri aiyel soqneb. Bati bei a aqa njiri matu aqaq bosiqqa minjej, ‘O ijo anġro,

ni gilsim ijo ingi wauq di wauame.’ ²⁹ Onaqa aqa njiri matu na minnej, ‘Sai. E wauqa uratonum.’ Degsi aqa abu saidyosiq a bunuqna areqalo bei osiqa gilsiq wauetej. ³⁰ Onaqa abu a aqa njiri yala aqaq bosiqa minnej, ‘O ijo angro, ni gilsim ijo ingi wauq di wauame.’ Onaqa aqa njiri yala na minnej, ‘Od, Abu, e wauqai.’ Degsi aqa abu odyosiq a ariya a wauosai. A laņa talq di soqnej. ³¹ Deqa ningi na merbiy. Angro yai na aqa abu aqa anjam dauryej?” Onaqa nanği na kamba Yesus minjeb, “Niri matu a na aqa abu aqa anjam dauryej.”

Nanği degsib Yesus minjnabqa a na olo minjrej, “E bole mernğwai. Takis o qaji tamo ti gam qaji uņa ti nanği na ningi bunğosib namoosib Qotei aqaq oqibqa a nanği elenğosim nanğo Mandor Koba sosim nanği taqatnjrqas. ³² Di kiyaaqa? Jon yansnjro qaji a nunğoq bosiqa Qotei aqa kumbra bole ningi osornğonaqa ningi Jon aqa anjam quetosai. Ariya takis o qaji tamo ti gam qaji uņa ti nanği Jon aqa anjam geregere queteb. Quetonab ningi di unsibqa ariya ningi olo are bulyosai. Osib ningi Jon aqa anjam quetosai dego.”

Wain wau qa yawo anjam

³³ Yesus a Juda tamo kokba nanği degsi minjrsiqa olo endegsi minjrej, “E ningi yawo anjam bei mernğit ningi quiy. Tamo bei a tigelosiq a aqa wauq gilej. Gilsiq a wain sil yagelenğosiq a jeņ qosej. Qoso koboonaqa meniņ qura gogeq di tabir kuru bul gereiyej. Wain sil geitimqa wain gei koroiyosib paraparaiyosib aqa ya dia bilen-tqajqa deqa gereiyej. Osiqa wauq di tal atsiqa wau taqato tamo qudei nanğo banq di aqa wau

uratetnjrsiqa sawa isaq gilsiq di soqnej. ³⁴ Sonaqa wain gei melionaqa a na aqa kanjal tamo qudei nanqi qarinjrnaba wau taqato tamo nanqoq aisib minjreb, 'Wau lanja a na iga qarinqwo bonum. Deqa ninqi wain gei egibqa iga na osi gilqom.' ³⁵ Degsi minjrnabqa nanqi na nanqi ojelenosib bei qalougeteb. Bei qalnab moiyej. Bei meniñ na qalnab moiyej. ³⁶ Onaqa wau lanja a di qusiqa olo aqa kanjal tamo gargekoba nanqi qarinjroqnej. Qarinjreqnaqa aiyeq nab nanqi dego ñumoqneb.

³⁷ "Onaqa wau lanja a endegsi are qalej, 'E ijo segi anqro qujai qarinyit aiqas di nanqi a qalqasai. Nanqi aqa anjam quetqab.' Degsi are qalsiqa aqa segi njiri qarinyonaq aiyej. ³⁸ Aiyeqnaqa wau taqato tamo nanqi a unsibqa segi segi qairosib mareb, 'Tamo a bqo endi wau lanja aqa segi njiri. A na aqa abu aqa ingi ingi kalil oqas. Deqa iga a qalsim moyotosimqa wau endi iga na oqom.' ³⁹ Degsib marsibqa wau lanja aqa njiri ojsib osi gilsib wau qalaq di qalnab moiyej. ⁴⁰ Deqa ninqi kiyersib are qalonub? Wau lanja a bosimqa wau taqato tamo uge nanqi di kiyernjrqas? Ninqi na merbiy."

⁴¹ Onaqa nanqi na minjeb, "Wau lanja a bosimqa tamo uge nanqi di tulan ugeugeinjrsim padalt-njrougetqas. Osim aqa wau di olo yainjrsim tamo qudei nanqo banq di uratetnjrimqa nanqi na kamba wau taqatosib wain gei melioqnmqa koroiyoqnsib wau lanja yoqnqab."

⁴² Nanqi degsib Yesus minjnabqa a na olo minjrej, "Qotei aqa anjam bei unu. Ninqi anjam di nami sisiyosai kiyo? Anjam agiende,

‘Tal gereiyo qaji tamo nanği na tal ai arqsibqa uge
qa marsib taqal waiyeb.

Onaqa tal ai di Qotei na olo osiq tumaq di tigeltej
unu.

Tal ai di tal singilatqajqa deqa tigeltej.

Tamo Koba a segi na tal ai di tigeltej deqa iga
unsim mareqnum,

“Tal ai di tulan bolequja.” ’

⁴³ Deqa e niği endegsi mernğwai. Qotei a nunğo
Mandor Koba sosim niği taqatnğwajqa uratosim
niği taqal breiğwas. Osim olo tamo unğasari
qudei aqa kumbra bole dauryeqnub qaji nanği
elenosim nango Mandor Koba sosim nanği taqat-
nırqas. Nanği gei bole atobuleqnub deqa Qotei
na nanği taqatnırqas. ⁴⁴ Tamo unğasari ululoņosib
tal ai quraq aiqab qaji nanği di tal ai dena nango
tanu giņgenyqas. Ariya tal ai di uloņosim tamo
unğasari qudei nangoq aisim jejamu ti tanu ti torei
paraparainırqas.”

⁴⁵ Onaqa atra tamo kokba ti Farisi nanği ti yawo
anjam di qusib endegsib qalieeb, Yesus a yawo
anjam dena nango jejamuq di une qametnırej.

⁴⁶ Nanği degsib qalieosib deqa nanği Yesus ojqa
mareb. Ariya nanği tamo unğasari nanği ulainırsib
deqa Yesus ojqa urateb. Di kiyayaqa? Tamo unğasari
kalil nanği maroqneb, “Yesus a Qotei aqa medabu
o qaji tamo bole.”

22

Yesus a maruro qa yawo anjam marej

¹ Onaqa Yesus a olo Juda tamo kokba nanği yawo
anjam bei endegsi minırej, ² “Qotei lan qureq
di unu qaji a na aqa segi tamo unğasari nanği

taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqas. Kumbra di mandor bei aqa njiri unja ban ojqa bationaqa maruro atej dego kere. ³ A maruro atsiqa aqa kanjal tamo qudei qarijnjrnaqa nanngi gilsib tamo ungasari nami aqa maruro unqa minjrej qaji nanngi metnjreb, 'Ninggi boiy.' Onaqa nanngi bqa asginjrej. ⁴ Asginjrnaqa mandor a deqa qusiqa aqa kanjal tamo qudei olo qarijnjrnsiqa minjrej, 'Ninggi gilsib tamo ungasari e ijo maruro unqa minjrem qaji nanngi olo endegsib minjriy, "Ninggi quiy. Mandor a injgi injgi kalil gereiyosiq atqo unu. Makau ti wagme namur bole bole nnumsiqa goiqo. Deqa ninngi asgingaiq. Ninngi bosib aqa maruro uniy." O kanjal tamo, ninngi gilsib nanngi degsib minjriy.'

⁵ "Onaqa nanngi gilsib tamo ungasari nanngi di minjreb, 'Ninggi boiy.' Minjrnabqa nanngi kalil bqa asginjrej. Bei a ulanjosiq aqa injgi wauq gilej. Bei a ulanjosiq aqa silali wauq gilej. ⁶ Qudei na kanjal tamo nanngi di ojelenosib ugeugeinjrsib nnumnab moreneb. ⁷ Onaqa mandor a deqa qusiqa minjinj oqetonaqa aqa qaja tamo nanngi qarijnjrnaqa gilsib tamo nanngi kanjal tamo nnumeb qaji nanngi kamba nnumekriteb. Osib nanngo tal injgi injgi kalil qatrentonab yuekriteb.

⁸ "Onaqa mandor a olo aqa kanjal tamo qudei qarijnjrnsiqa minjrej, 'Ijo angoro aqa unja ban ojqa bati kereqo deqa e na maruro atonum unu. Tamo ungasari e nami ijo maruro unqa minjrem qaji nanngi bqa asginjrej. Nanngi tamo ungasari bolesai deqa nanngi ijo maruro unqa keresai. ⁹ Deqa ninngi gilsib gamq di tamo ungasari lanja lanaj nanngi tur-osib metnjrib ijo maruro unqa beb.' ¹⁰ Onaqa

nanği gilsib gamq di tamo unğasari gargekoba bole ti uge ti nanği turosib metnjrnabqa nanği kalil maruro unqajqa bosib koroonaabqa tal tamo na maqej.

¹¹ “Onaqa mandor a na tamo unğasari nanği di unjrqa marsıqa tal miligiq gilej. Gilsiq nam atej di tamo bei a maruro qa gara wala jugosai di unsiqa minjej, ¹² ‘O was, ni kiyaaqa maruro qa gara wala jugosai? Ni degsim maruro unqa baim.’ Degsi minjnaqa tamo di a na kamba olo anjam bei minjqa keresaiiyonaqa laña kiriesoqnej. ¹³ Onaqa mandor a na aqa kanğal tamo nanği minjrej, ‘Niği na tamo di siğa ti ban ti tontetosib oqeq waiyibqa sawa ambruq di soqnem. Sawa dia tamo nanği akamkobaoqnsib pailoqnsib nanço jaqatinğ qalagei anjam atoqnqas.’ ”

¹⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Niği quiy. Qotei a tamo tulağ gargekoba nanği metnjreqnu. Ariya a tamo quja quja segi giltnjreqnu.”

“Iga Sisar takis yqom e?”

¹⁵ Onaqa Farisi nanği gilsib nanği anjam kiye Yesus nenemyib a anjam grotim qusib a ojqajqa deqa qairoqneb. ¹⁶ Qairosib anjam kereonaq nanço anğro qudei Herot aqa wau tamo qudei ti qarınjrnab Yesus aqa areq bosib minjeb, “O Qalie Tamo, iga qalie, ni anjam bole maro qaji tamo. Ni anjam bole segi tamo unğasari nanği minjroqnsim Qotei aqa kumbra osornjreqnum. Ni tamo bei ulaiyosaieqnum. Ni tamo ñam ti nanği anjam bei minjroqnsim olo tamo ñam saiqoji nanği anjam bei minjrosaieqnum. Ni anjam qujai tamo kalil

nanɓi minjreqnum. ¹⁷ Deɓa ni iga merge. Iga Sisar takis yqom e? Yqasai e? Ni kiyersi are qalonum?”

¹⁸ Onaqa Yesus a nanɓo areqalo uge di poiyon-aqa minjrej, “Niŋgi gisaŋ tamo. Kiyaqa niŋgi e anjam bei grotitqa qusib e ojɓajqa deɓa gisaŋbeqñub?

¹⁹ Niŋgi meniŋ silali bei osorbiy.” Degsi minjrnaqa nanɓi meniŋ silali bei osi bosib osoryonab unsiqa minjrej, ²⁰ “Meniŋ silali quraq endi tamo yai aqa ulatamu ti ñam ti unu?” ²¹ Onaqa nanɓi na minjeb, “Di Sisar aqa.” Onaqa a na minjrej, “Deɓa Sisar aqa iŋgi iŋgi a qa olo yiy. Qotei aqa iŋgi iŋgi a qa olo yiy.”

²² Onaqa nanɓi Yesus aqa anjam di qusibqa tulaŋ prugugeteb. Osib nanɓi Yesus uratosib jaraiyeb.

Tamo moreŋo qaji nanɓi olo subq na tigelqab

²³ Onaqa bati deɓa Sadyusi tamo qudei nanɓi Yesus aqa areq beb. Sadyusi nanɓi mareqñub, “Tamo moreŋo qaji nanɓi olo subq na tigelqasai.” Deɓa nanɓi bosib Yesus endegsib minjeb, ²⁴ “O Qalie Tamo, ni que. Moses a nami endegsi marej, ‘Tamo bei a moiymqa aqa ŋaun anɓro saiɓoji soqñimqa aqa was bei na olo uŋa qobul di osim aqa was moiyej qaji aqa anɓro ŋambabtetqas.’ Moses a nami degsi marej. ²⁵ Deɓa ni que. Was 7 nanɓi soqñeb. Nanɓo was matu a uŋa osiqa moiyej. A anɓro saiɓoji. Onaqa aqa was yala na olo uŋa qujai di ej. ²⁶ Osiqa a dego moiyej. A anɓro saiɓoji. Onaqa aqa was yala na olo uŋa qobul di osiqa a dego moiyej. A anɓro saiɓoji. Was 7 kalil nanɓi uŋa qujai di osib moreŋeb. Nanɓi anɓro saiɓoji. ²⁷ Nanɓi kalil moreŋonabqa ariya bunuqna uŋa di

a dego moiyej. ²⁸ Deqa ni iga merge. Mondon subq na tigelo batiamqa tamo kalil nanği subq na tigelabqa uña di a yai aqa ñaun tıntın sqas? Ni qalie, was 7 kalil nanği uña qujai di eb.”

²⁹ Onaqa Yesus na minjrej, “Qotei aqa anjam nengrenq di unu qaji di aqa damu ningi poingosai. Qotei aqa singila dego ningi poingosai. Deqa ningi anjam grotonub. Grotosib agi nenembonub. ³⁰ Mondon tamo unğasari nanği subq na tigelosibqa nanği unatqasai. Nanği tamotqasai. Nanği lan angro bul lan sqab.

³¹ “Ningı quiy. Tamo nanği moisib olo subq na tigelqab anjam di aqa utru Qotei a nami babtosiq ningi merngej. Di ningi sisiyosai kiyo? Qotei a endegsi marej, ³² ‘E Abraham aqa Qotei. E Aisak aqa Qotei. E Jekop aqa Qotei.’ Qotei a degsi marej deqa iga qalieonum, Qotei a tamo moreño qaji nanğo Qotei sai. A tamo ñambile so qaji nanğo Qotei.” ³³ Onaqa tamo unğasari kalil nanği Yesus aqa anjam di qusibqa tulan prugugeteb.

Dal anjam kiye a tulan bolequja?

³⁴ Yesus a Sadyusi nanği anjam degsi minjrnaqa nanği na kamba olo anjam bei minjqa keresaiinjrej. Onaqa Farisi nanği deqa qusib olo Yesus aqa areq beb. ³⁵ Nanğo ambleq dena dal anjam qalie tamo bei a tigelosiqa Yesus gisanıyosiq nenemyej, ³⁶ “O Qalie Tamo, ni mare. Qotei aqa dal anjam kiye a segi qujai tulan bolequja? Dal anjam kiye a dal anjam kalil bunjrejunu?”

³⁷ Onaqa Yesus na minjej, “Dal anjam tulan bolequja agi mermqai. Dal anjam agiende. ‘Ni ino Tamo Koba Qotei a tulan qalaqalaiyime.

Qalaqalaisyosim ino are miligi ti ino qunuñ ti ino areqalo ti kalil a yekritime.’ ³⁸ Dal anjam di a segi qujai tulan bolequja. A na dal anjam kalil bunñjrejunu. ³⁹ Ariya dal anjam deqaji bei dego mermqai. Dal anjam agiende. ‘Ni ino segi jejamu gereiyeqnum dego kere ino was nanği degsim geregereinjroqnime.’ Dal anjam boledamu aiyel agi e na mermonum. ⁴⁰ Ni dal anjam aiyel di dauryqam di ni Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanžo anjam ti kalil kere-tosim dauryqam.”

Kristus a kiyersim Devit aqa ñiri sqas?

⁴¹ Onaqa Farisi nanği olo Yesus aqa areq di koroesonabqa a na nenemnñrej, ⁴² “Ninği Kristus qa kiyersib are qalonub? A yai aqa ñiri?” Onaqa nanği na kamba minjeb, “Kristus a Devit aqa ñiri.”

⁴³ Onaqa Yesus na olo minñrej, “Devit a nami marej, ‘Kristus a ijo Tamo Koba.’ Agi Qotei aqa Mondor na Devit aqa medabu sinğilatetonaqa a endegsi marej,

⁴⁴ ‘Tamo Koba a na ijo Tamo Koba minñej, “Ni ijo ban woq endi awo.

Awesoqnmq a ino jeu tamo kalil nanği elenjosiy ino sorgomq di atitqa ni na nanği taqatñjroqñqam.” ’

⁴⁵ Ninği uniy. Devit a marej, ‘Kristus a ijo Tamo Koba.’ Deqa Kristus a kiyersim Devit aqa ñiri sqas?”

⁴⁶ Yesus a Farisi nanği anjam degsi minjrnaga tamo bei na kamba anjam bei minjqa keresai. Deqa tamo nanği olo bunuqna anjam bei Yesus nenemyqajqa ulaeb.

23

Juda tamo kokba nanği kumbra uge uge yoqneb

¹ Onaqa Yesus na olo aqa anğro nanği ti tamo unğasari kalil nanği ti endegsi minjrej, ² “Dal anjam qalie tamo nanği ti Farisi nanği ti Moses aqa ñam osib dal anjam plaltoqnsib niñgi merngeqñub. ³ Deqa anjam kalil nanği na merngeqñub qaji di niñgi qusib dauryoqñiy. Ariya kumbra nanği yeqñub qaji di niñgi dauryaib. Nanği anjam maroqnsib ariya nanği segi anjam di dauryosaieqñub. ⁴ Nanği gulbe kokba tamo unğasari nanği enjre-qñab qoboioqñsib unub. Ariya nanği olo tamo unğasari nanço gulbe di qoboiyetnjrosaieqñub. ⁵ Kumbra kalil nanği yeqñub qaji di tamo unğasari nanği unoqñsib nanço ñam soqtetnjrqajqa deqa yeqñub. Nanço kumbra bei agiende. Nanği Qotei aqa dal anjam mutu qudei pepa kiñilalaq di nengrenyoqñsibqa lopo miligiq di jigelenoqñsib nanço lanjaq di gara ñengi na qoseqñub. Osib nanço gara jugo mutuq di gara burbur nengren ti wala bole bole tonteqñub. ⁶ Nanği goiyo kokbaq di, Qotei tal miligiq di sosibqa tamo ñam ti nanço awo jaramq di awoqajqa tulan areboleboleinjre-qñu. ⁷ Nanği koro sawaq di tamo unğasari nanği na nanço ñam soqtoqñsib ban ojetnjrqajqa deqa areboleboleinjre-qñu. Tamo unğasari nanği na ‘O Qalie Tamo Koba’ degsib minjroqñqajqa deqa ti nanği areboleboleinjre-qñu.

⁸ “O ijo anğro, tamo qudei na niñgi ‘O Qalie Tamo Koba’ degsib merngaib. Tamo qujai a segi nunço Qalie Tamo. Niñgi kalil was. ⁹ Mandamq endi niñgi na tamo bei endegsib minjaib, ‘O Abu.’ Tamo

qujai a segi nungo Abu. Agi a lan qureq di unu. ¹⁰Tamo qudei na ningi endegsib merngaib, ‘O Gate Koba.’ Tamo qujai a segi nungo Gate Koba. Agi e Kristus. ¹¹Nunگو ambleq di angro bei a ñam ti sqa marsimqa a mati nunگو wau tamo soqnem. Osimqa a ñam ti sqas. ¹²Tamo kalil nanگو segi ñam soqteqnub qaji nanگی Qotei na olo ñam aguq atetnjrqas. Ariya tamo kalil nanگو segi ñam aguq ateqnub qaji nanگی Qotei na olo ñam soqtetnjrqas.”

Yesus a Juda tamo kokba nanگو kumbra uge qa marej

¹³Osiqu Yesus a olo marej, “O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti, ningi gisan tamo. Deqa ningi tulan padalougetqab. Ningi anjam maro aiyelteqnub. Agi tamo ungasari nanگی lan qureq oqwajqa gam itqa mareqnabqa ningi na olo gam getentetnjreqnub. Ningi segi lan qureq oqwajqa gam itqa keresai. Deqa tamo ungasari nanگی dego lan qureq oqwajqa gam itqa yeqnab ningi na gam getentetnjreqnub. ¹⁴O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti, ningi gisan tamo. Deqa ningi tulan padalougetqab. Ningi anjam maro aiyelteqnub. Agi ningi unqa qobul nanگی gisanjnroqnsibqa nanگو tal ti ingi ingi ti lan yaainjreqnub. Osib tamo ungasari nanگی na ningi nungsib nunگو ñam soqtetngwajqa deqa pailyo olekokba yeqnub. Deqa mondon Qotei na tamo nanگی peginjrqa batiamqa a na ningi awai tulan uge engwas.

¹⁵“O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti, ningi gisan tamo. Deqa ningi tulan padalougetqab. Ningi anjam maro aiyelteqnub. Agi ningi na tamo qujai segi ningi daurngwa maroqnsib sinğa na

kiyo qobuŋ na kiyo sawa sawa kalil keretoqnsib laqnuḅ. Ariya tamo qujai di a niŋgi daurngwas di a na niŋgi buŋgosim tamo tulaŋ ugedamu sqas. Deqa a niŋgi qa namoosim torei ŋamyuwoq aiqas.

¹⁶ “Niŋgi tamo ŋam qandimo bul unub. Deqa niŋgi tamo naŋgi gam osornjrqa keresai. Aŋi niŋgi mareqnuḅ, ‘Tamo bei a anjam siŋgilatqa osimqa atra tal aqa ñam na siŋgilatqas di aqa anjam siŋgilaqasai. Deqa a na anjam di uratqas di kere. Ariya a gol atra tal miligiq di unu qaji aqa ñam na anjam siŋgilatqas di aqa anjam bole siŋgilaqas. Deqa a anjam di urataiq.’ Niŋgi degsib mareqnuḅ.

¹⁷ Niŋgi tamo ŋam qandimo bul unub. Niŋgi tulaŋ nanari. Niŋgi na merbiy. Inŋi kiye a Qotei aqa ŋamgalaq di tulaŋ bole? Atra tal a tulaŋ bole kiyo atra tal aqa gol a tulaŋ bole kiyo? Od, atra tal a tulaŋ bole. Ariya gol atra tal miligiq di unu qaji a dego inŋi bole. ¹⁸ Niŋgi endegsib mareqnuḅ, ‘Tamo bei a anjam siŋgilatqa osimqa atra bijal aqa ñam na siŋgilatqas di aqa anjam siŋgilaqasai. Deqa a na anjam di uratqas di kere. Ariya a atraiyo inŋi inŋi atra bijal gogeq di unub qaji naŋgo ñam na anjam siŋgilatqas di aqa anjam bole siŋgilaqas. Deqa a anjam di urataiq.’ Niŋgi degsib mareqnuḅ.

¹⁹ Niŋgi tamo ŋam qandimo bul unub. Niŋgi na merbiy. Inŋi kiye a Qotei aqa ŋamgalaq di tulaŋ bole? Atra bijal a tulaŋ bole kiyo atraiyo inŋi inŋi atra bijal gogeq di unub qaji naŋgi tulaŋ bole kiyo? Od, atra bijal a tulaŋ bole. Ariya atraiyo inŋi inŋi atra bijal gogeq di unub qaji naŋgi dego bole kalil.

²⁰ Deqa niŋgi quiy. Tamo bei a atra bijal aqa ñam na anjam siŋgilatqas di a atra bijal ti inŋi inŋi kalil

atra bijal gogeq di unub qaji nan̄gi ti nan̄go ñam na anjam sin̄gilatqas. ²¹ Tamo bei a atra tal aqa ñam na anjam sin̄gilatqas di a atra tal ti Qotei agi atra tal miligiq di unu qaji a ti nan̄go ñam na anjam sin̄gilatqas. ²² Tamo bei a lañ qure aqa ñam na anjam sin̄gilatqas di a Qotei ti aqa awo jaram ti nan̄go ñam na dego anjam sin̄gilatqas.

²³ “O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti, niñgi gisan̄ tamo. Deqa niñgi tulañ padalougetqab. Niñgi anjam maro aiyelteqnub. Agi niñgi dal anjam kiñilala segi dauryeqnub. Niñgi lei ti lombo ti saga ti oqnsib poto 10 yoqnsib oto qujai Qotei atraiyeqnub. Ariya niñgi Qotei aqa dal anjam kokba dauryqajqa urateqnub. Agi niñgi kumbra bole bole dauryqa asgingeqnu. Niñgi tamo nan̄gi qa dulosaieqnub. Niñgi Qotei qa nuñgo areqalo sin̄gilatosaiieqnub. Niñgi dal anjam kiñilala segi dauryeqnub. Deqa e niñgi endegsi mern̄gwai. Niñgi are bulyosib dal anjam kokba dauryosib laqniy. Niñgi dal anjam kiñilala dego dauryqa urataib. ²⁴ Niñgi tamo ñam qandimo bul unub. Deqa niñgi tamo nan̄gi gam osornjrqa keresai. Agi niñgi qui uyqa oqnsib aññig kiñala quiq di sonaqa unoqnsib taqal ateqnub. Ariya kamel a quiq di sonaqa niñgi unosaieqnub. Qoji uyeqnub.

²⁵ “O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti, niñgi gisan̄ tamo. Deqa niñgi tulañ padalougetqab. Niñgi anjam maro aiyelteqnub. Agi niñgi ya gamban̄ ti tabir ti qore segi yanseqnub. Niñgi miligi yanso-saieqnub. Dego kere niñgi baban̄ na tamo bole. Ariya nuñgo are miligi bajin̄ kumbra ti jejamu qa kumbra uge ti dena maqejunu. ²⁶ O Farisi

ningi tamo nam qandimo bul unub. Deqa ningi endegiy. Ningi mati ya gamban ti tabir ti miligi yansiy. Yansib milalamqa qore dego milalqas.

²⁷ “O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti, ningi gisan tamo. Deqa ningi tulan padalougetqab. Ningi anjam maro aiyelteqnu. Agi ningi tamo moiyo qaji sub bul unub. Sub gogeq di wala boledamu. Nam qaq na liyeb. Ariya sub miligiq di tamo aqa qusa ti tanu ti dena maqejunu. ²⁸ Ningi sub di bul. Deqa tamo ungasari nanqi na ningi nungoqnsib mareqnu, ningi tamo bole. Ariya nungo are miligi gisan kumbra ti dal anjam gotranjyqajqa kumbra ti dena maqejunu.”

²⁹ Osiqa Yesus a olo marej, “O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti, ningi gisan tamo. Deqa ningi tulan padalougetqab. Ningi anjam maro aiyelteqnu. Bole, ningi Qotei aqa medabu o tamo nanjo sub gereiyqnsib tamo ungasari nami kumbra bole bole yoqneb qaji nanjo sub walateqnu. ³⁰ Ariya ningi olo endegsib mareqnu, ‘Iga nami soqnem qamu iga gago moma nanqi ti beterosim Qotei aqa medabu o tamo nanqi ñumosai qamu.’ Di gisan koba. Ningi nungo moma nanqi ti areqalo qujai. ³¹ Ningi mareqnu, ‘Gago moma.’ Nunjo anjam dena ningi segi qa ubtosib endegsib marobuleqnu, ‘Tamo nanqi na Qotei aqa medabu o tamo nanqi ñumoqneb qaji nanjo anjro agi iga.’ ³² Ningi degsib marobuleqnu. Deqa unqum. Nunjo moma nanjo kumbra uge di ningi na olo keretosib yoqniy. ³³ Ningi amal uge bul. Deqa mondon Qotei a nunjo une qa mernjsim ningi namyuwoq di breingwas. Yimqa ningi kiyersib olo bole sqab?

Keresai.

³⁴ “Deqa niŋgi quiy. E na Qotei aqa medabu o tamo naŋgi ti Qotei aqa powo tamo naŋgi ti Qotei aqa dal anjam qalie tamo naŋgi ti qariŋnjroqnit nuŋgoq boqnaqab. Boqnaqab naŋgi na naŋgi qudei ñumoqnsib moiyoŋnjroqnaqab. Osib naŋgi qudei ŋamburbasq di gaintnjrqab. Osib naŋgi qudei ojelenosib nuŋgo Qotei tal miligiq di kumbainjroqnaqab. Osib naŋgi qudei teteinjribqa naŋgi jaraiyosib qure bei beiq giloqnaqab. ³⁵ Niŋgi naŋgi degnjroqnaqab bati deqa Qotei a nuŋgo moma naŋgo une kalil osim nuŋgo jejamuq di atelenqas. Nuŋgo moma naŋgo une agiende. Naŋgi na tamo uŋgasari kumbra bole bole yoqneq qaji naŋgi ñumoqneq. Naŋgo une di agi naŋgi nami yqajqa utru atsib Kein na Abel qalnaq moiyej. Dena bosib Berekia aqa ŋiri Sekaraia atra bijal ti atra tal ti ambleq di qalnaq moiyej. Une kalil di Qotei na osim nuŋgo jejamuq di atelenqas. ³⁶ E bole mernqwai. Une kalil di aqa awai uge Qotei na osim tamo uŋgasari bini bati endeqa unub qaji naŋgi enjrqas.”

Yesus a Jerusalem naŋgi qa dulej

³⁷ Osiqa Yesus a olo marej, “O Jerusalem qure, O Jerusalem qure, ni na Qotei aqa medabu o tamo naŋgi ñumoqnsim moiyoŋnjreqnum. Osim tamo uŋgasari Qotei na inoq qariŋnjreqnu qaji naŋgi meniŋ na ñumeqnam moreŋeqnub. Bati gargekoba e ino aŋgro naŋgi tuwe du du bul koroinjrqajqa yeqnam niŋgi saideqnaqab. ³⁸ Deqa niŋgi quiy. Qotei a nuŋgo atra tal koba uratetŋgimqa a laŋa sqas. ³⁹ Deqa e niŋgi endegsi mernqwai. Niŋgi olo e

nubqasai. Degsim gilsim mondon e olo lan qureq na boqnitqa ningi e nubsib marqab, ‘Tamo a bqo endi Tamo Koba aqa ñam na bqo. Deqa Qotei na a tulan geregereiyeqnu.’ ”

24

Bunuqna jeu tamo nanği na atra tal niñaqyqab

¹ Osiqa Yesus a atra tal koba uratosiq gileq-naqa aqa anğro nanği na aqa areq bosib atra tal osoryeb. ² Osoryonab Yesus na minjrej, “E bole merıgwai. Atra tal ningi unonub endi bunuqna jeu tamo nanği na bosib tulan niñaqyosib aqa meniñ kalil paraparainjrsibqa taqal breinjrqab. Yimqa meniñ bei meniñ bei aqa quraq di sqasai. Meniñ kalil segi segiqab.”

Gulbe kobaquja bunuqna brantqas

³ Yesus na aqa anğro nanği degsi minjrsiqa Oliv manaq oqsıq goge di awesonaqa aqa anğro nanği aqa areq bosib lumu nenemyeb, “Ni iga merge. Bati gembu jeu tamo nanği bosib atra tal endi niñaqyqab? Mandam endi kobaqa laqnımqa ni olo lan qureq na boqnım kumbra kiye namoqna brantım iga unsım poıgwas, ‘Bati di jojomqo?’”

⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ningı geregere ñam atoqniy. Tamo qudei na ningı gisaıgo uge. ⁵ Bunuqna gisaı tamo gargekoba nanği ijo ñam na boqnsib tamo unğasari nanği endegsib minjroqıqab, ‘E Kristus.’ Degsib tamo unğasari tulan gargekoba nanği gisaınjroqıqab. ⁶ Bunuqna sawa bei bei qaji nanği an na qotokobaoqıqab. Ningı deqa qusib ulaaib. Qotei a nami marej, ‘Kumbra di brantqas.’ Deqa

brantem. Ariya kumbra di brantimqa diño bati urur brantqasai. Soboleiyosim brantqas. ⁷ Bati deqa sawa bei ti sawa bei ti qotoqnqab. Mandor qudei nanği tigeloqnsibqa mandor qudei nanği qoto itnjroqnqab. Sawa bei beiq di mimiñ kokba ti mam ti inği saio bati dego brantelenqas. ⁸ Kumbra kalil di uña anğrotqa osiqa mati jaqatin kiñala eqnu dego kere.

⁹ “Bati deqa nanği na ninği ojelenoqnsib jaqatin ti gulbe ti engoqnqab. Osib ninği qudei lunğsib moiyo-otnğwab. Ninği ijo ñam ejunub deqa sawa bei bei qaji nanği ninği qa tulañ ugeoqnsib jeutnğoqnqab. ¹⁰ Bati deqa tamo unğasari gargekoba e qa nanço areqalo singilato qaji nanği ijo ñam ulontosib segi segi jeu sqab. Sosibqa nanço segi was nanği ojelenoqnsib tamo uge nanço banq di atoqnqab. ¹¹ Gisañ tamo tulañ gargekoba nanği boqnsib ijo segi tamo unğasari nanği endegsib minjroqnqab, ‘E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.’ Degsib nanği gisañnjroqnqab. ¹² Kumbra uge deqaji tulañ kobaoqnimqa tamo gargekoba nanği qalaqalaiyo kumbra uratoqnqab. ¹³ Ariya ninği ijo ñam singila na ojsib gilsib diño bati itqab di Qotei na ninği elenqas. ¹⁴ Ijo wau tamo nanği sawa sawa kalil keretoqnsibqa Qotei aqa anjam bole mare mare laqnqab. Amqa diño bati brantqas. Anjam bole di aqa damu agiende. Qotei na aqa segi tamo unğasari nanği taqatnjrsim nanço Mandor Koba sqas.”

Inği tulañ ugedamu brantqas

¹⁵ Osiqa Yesus a olo aqa anğro nanği endegsi minjrej, “Diño batiamqa inği tulañ ugedamu Qotei

aqa medabu o tamo Daniel a nami deqa marej qaji di brantim ningi unqab. Ingi ugedamu di a Qotei aqa getento warum miligiq di tigelesqas.” E Matyu. Tamo ungasari ijo anjam endi sisiyeqnuub qaji nanqi geregere sisiyosib poinjrem. Poinjrim marqab, bole. ¹⁶ Osiqa Yesus na aqa anqro nanqi olo endegsi minjrej, “Ningi ingi ugedamu di unsi-bqa bati deqa tamo ungasari Judia sawaq di unub qaji nanqi jaraiyosib manaq oqoqujatebe. ¹⁷ Tamo ungasari tal meq di unub qaji nanqi jaraiqa oqn-sib ingi ingi oqa osibqa olo warum miligiq gilaib. Nanqi jaraiyoqujatebe. ¹⁸ Tamo ungasari wauq di unub qaji nanqi jaraiqa oqnsib nanqo gara jugo oqa osibqa olo puluosib qureq baib. Nanqi torei dena jaraiyoqujatebe. ¹⁹ Bati deqa unqa guman ti unqa anqro mom ti jaraiyo banqioqnsib gulbe koba oqab. ²⁰ Deqa ningi endegsib pailyoqniy, ‘Gulbe di awa bati qa brantaiq. Yori bati qa dego brantaiq.’ ²¹ Ningi degsib pailyoqniy. Di kiyaaqa? Bati deqa tamo ungasari nanqi gulbe tulan kobaquja oqab. Gulbe deqaji nami brantosaioqnej. Qotei na mandam atej bati deqa gulbe deqaji brantosa dena bosiq agi bini unum. Bunuqna laqa ambleq di dego brantqasai. Agi bati qujai deqa brantqas. ²² Gulbe di aqa bati Qotei na truqutqas. A na truqutqasai di tamo ungasari kalil nanqi padalekritqab. Aqa segi tamo ungasari nami giltnjrej qaji nanqi padalaib deqa a na gulbe di aqa bati truqutqas.

²³ “Bati deqa tamo qudei na merngwab, ‘Ningi uniy. Kristus bqo agiende’ o ‘Kristus bqo agide.’ Degsib mernqibqa ningi nanqo anjam quetnjraib.

²⁴ Tamo qudei nanği bosib gisaᅇosib marqab, ‘E Kristus.’ Qudei marqab, ‘E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.’ Deksib maroqnsib maᅇwa kokba babtoqnqab. Nango maᅇwa dena nanği na tamo unğasari kalil areqalo niᅇaᅇyetnĵroqnqab. Osib Qotei aqa segi tamo unğasari nami gıltnĵrej qaji nanği dego areqalo niᅇaᅇyetnĵrqajqa wauoqnqab.

²⁵ “Niᅇgi quiy. Kumbra kalil di brantosaisonaqa e namoqna mernğonum. ²⁶ Deqa tamo qudei na niᅇgi endeksib mernğwab, ‘Niᅇgi uniy. Kristus bĵo aᅇi wadau sawaq di unu.’ Deksib mernğibqa niᅇgi nango anjam di dauryosib wadau sawaq gilaib. Tamo qudei na niᅇgi mernğwab, ‘Kristus bĵo aᅇi talq di unu.’ Deksib mernğibqa niᅇgi nango anjam quetnĵraib. ²⁷ Niᅇgi qalie, kola minjaleqnaqa laᅇ kalil suwanqenu. Deᅇo kere e Tamo Anğro laᅇ qureq na boqnitqa tamo unğasari kalil nanği e nubqab.

²⁸ “Tamo nango jejamu qusaeqnu qaji sawa dia qal nanği koroqab.”

Tamo Anğro a siᅇgila ti rian ti bğas

²⁹ Osiqa Yesus a olo marej, “Gulbe kalil di nango bati koboamqa seᅇ ambruqas. Bai deᅇo suwanqasai. Bongar nanği laᅇ goᅇe na ululoᅇosib mandamq aiyelenqab. Laᅇ goᅇe dia iᅇgi iᅇgi kalil reᅇᅇiᅇyelenqab. ³⁰ Bati deqa e Tamo Anğro bĵai. Ijo toqor a laᅇ goᅇe dia brantimqa tamo unğasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanği e qa akamugetqab. E siᅇgila ti rian ti laᅇbiq na boqnit tamo unğasari kalil nanği e nubqab. ³¹ Yimqa e siᅇgila na gul anjamosiy ijo laᅇ anğro nanği qariniᅇritqa nanği sawa sawa kalil keretosib Qotei aqa segi tamo

unğasari nami giltnjrej qaji nanği lanğ utru utruq na koroinjrğab.”

Ninği qura qa yawo anjam dena poiŋgem

³² Osiqa Yesus a olo marej, “E na qura qa yawo anjam ninği mernğitqa dena poiŋgwas. Qura banğa qalsim olo ñalguyoqnimqa ninği unsib qalieqab, ‘Sen aqa bati jojomoqo.’ ³³ Dego kere kumbra kalil e ubtosim mernğonum qaji endi brantimqa ninği unsib endegsib qalieoiy, ‘Bole, Kristus bqajqa bati jojomoqo. A siraŋmeq di tigelejunu.’ ³⁴ E bole mernğwai. Tamo unğasari bini bati endeqa unub qaji nanği kalil moreŋosaisoqñibqa kumbra kalil endi brantelenqas. ³⁵ Lanğ ti mandam ti koboqab. Ariya ijo anjam koboqa keresai.”

Yesus bqajqa bati di tamo bei a qaliesai

³⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Ijo bqajqa bati tamo qujai bei a qaliesai. Lanğ anğro nanği qaliesai. E Qotei aqa Niri e segi dego qaliesai. Ijo Abu a segi qalie. ³⁷ Noa aqa bati qa tamo unğasari nanği kumbra yoqneb dego kere e Tamo Anğro bqajqa bati qa tamo unğasari nanği kumbra degyoqñqab. ³⁸ Agi Noa aqa bati qa mandam ya maqosaisonaqa tamo unğasari nanği inği ti ya ti uyoqñsib unğa banğ ojelenoqñsib sonabqa Noa a qobunğ miligiq gilej. ³⁹ Mandam ya maqosim nanği padaltnjrğas nanği deqa qaliesai. Nanği lanğa nanari soqneb. Sonabqa gulbe di nanğoq di brantej. Dego kere e Tamo Anğro bqajqa bati qa tamo unğasari nanği nanari degsib sqab. ⁴⁰ Tamo aiyel wau qujaiq di inği yagoqñibqa Qotei na bei lanğ qureq osi oqsimqa bei uratim sqas. ⁴¹ Unğa aiyel tal qujaiq di saplanğ gereiyogñibqa Qotei na bei lanğ qureq osi oqsimqa

bei uratim sqas. ⁴² Deqa ningi geregere nam atiy. E nungo Tamo Koba. E bati gembu bqai di ningi qaliesai. ⁴³ Ningi are qaliy. Bati gembu bajin tamo a bosim tal paratqas di tal lanja a qalieqasai. A nami qalieosiq sonaq qamu bajin tamo bosiq tal paratqa yonaq unsiq wiyey qamu. ⁴⁴ Dego kere e Tamo Angro bqajqa bati ningi qaliesai. E bosiy ningi prughtngaim deqa ningi geregere nam atoqnsib e qa tarinognsib soqniy.”

Tamo yai a kangal tamo bole?

⁴⁵ Osiqa Yesus a olo marej, “Kangal tamo yai a areqalo bole ti sosiqa gaigai wau bole yeqnu? Kangal tamo di tal lanja na endegsi minjqas, ‘Ni na ijo kangal tamo kalil nanji geregere taqat-njroqnsimqa nanjo ingi uyqajqa batioqnmqa ingi anainjroqnsim soqne.’ ⁴⁶ Degsi minjsimqa sawa beiq gilsim di sqas. Olo puluosim wau kalil a na aqa kangal tamo yey qaji di kalil keretosim soqnmqa a bosim unimqa kangal tamo di a tulan areboleboleiyqas. ⁴⁷ Deqa e bole merngwai. Kangal tamo di a wau boledamu yey deqa tal lanja na aqa ingi ingi kalil osim aqa banq di atim a na taqatetoqnqas. ⁴⁸ Ariya kangal tamo di a tamo uge sqas di a endegsi are qalqas, ‘Ijo tamo koba a urur bqasai.’ ⁴⁹ Degsi are qalsimqa a na kangal tamo qudei a ombla wauo qaji nanji lanja lanja kumbainjroqnqas. Osim wain uyo tamo qudei nanji joqsim koba na ingi ti wain ti uyoqnsib nanarioqnqab. ⁵⁰ Aqa tamo koba bqajqa bati a qaliesai deqa a kumbra degsim yoqnmqa aqa tamo koba brantoqujatosim unimqa a tulan prugugetqas. ⁵¹ Deqa aqa tamo koba a na qalougetosim gisan tamo

nango so sawaq waiyim aiqas. Sawa dia tamo nanqi tulan akamkobaoqnsib pailoqnsib nango jaqatin qa qalagei anjam atoqnqas.”

25

Dunqenge 10 nango yawo anjam

¹ Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei lan qureq di unu qaji a na aqa segi tamo unqasari nanqi taqatnjrsim nango Mandor Koba sqas. Kumbra di dunqenge 10 nango kumbra sigitejunu. E deqa ninqi sainqwai. Tamo bei a unq ban oje. A unq ban ojqa sawaq gilqa laqnaqa dunqenge 10 nanqi a ombla gilqa marsib nango segi segi lam osib walwelosib aisib gamq di a qa tarinqoneb.

² Dunqenge 5 nanqi nanari. Dunqenge 5 nanqi powo ti.

³ Dunqenge nanari nango lam miligiq di ya kiñala segi soqnej. Nanqi lam ya bei o ti aiyosai.

⁴ Dunqenge powo ti nanqi nango lam osibqa lam ya jalinaq di qamsib o ti aiyeb. ⁵ Ariya tamo a unq ban ojqa sawaq urur gilosai. A sokobaiyej. Deqa dunqenge 10 nanqi gamq di a qa tarinqosib sonabqa urnamnrnaqa ñereñeb.

⁶ “Ñereñesonabqa qolo jige tamo qudei nanqi maosib mareb, ‘Tamo unq ban ojqa qaji agi gileqnu. Deqa ninqi tigelosib walwelosib gamq di a turoiy.’

⁷ Onaqa dunqenge 10 nanqi tigelosib nango lam gereiyeb.

⁸ Gereiyosibqa dunqenge nanari nanqi na dunqenge powo ti nanqi minjreb, ‘Ninqi lam ya kiñala egiy. Gago lam ya saiqa deqa mosoqa laqnu.’

⁹ Onaqa dunqenge powo ti nanqi na kamba minjreb, ‘Lam ya endi gago segi qa kere. Iga ninqi qa ti keresai. Deqa ninqi olo sumsib

nunngo segi lam ya awaiyyi.’ ¹⁰ Onaqa dungeṅge nanari 5 nanḡi tigelosib lam ya awaiyyajqa sumeqnabqa tamo di a unḡa baṅ ojqa sawaq giloqnej. Gileqnaqa dungeṅge powo ti nanḡi nami nanḡo lam gereiyosib soqneb deqa nanḡi na tamo di dauryosib unḡa baṅ ojqa sawaq gileb. Gilsib tal miligiḡ gilekritisib siran kabuteb.

¹¹ “Sokiñalayonaq dungeṅge nanari nanḡi tal meḡ di brantosib maosib tamo di minjeb, ‘O Tamo Koba, iga bonum. Ni na siranḡe waqtetgime.’ ¹² Onaqa a na kamba minjrej, ‘E bole mernḡwai. E ninḡi qaliesai.’ ”

¹³ Osiqa Yesus a olo marej, “Deḡo kere ninḡi geregere ḡam atsib soqniy. Di kiyaaqa? Iḡo baḡajqa bati ninḡi qaliesai deqa.”

Silali taqatqajqa yawo anjam

¹⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei na aqa segi tamo unḡasari nanḡi taqatnjrsim nanḡo Mandor Koba sqas. Kumbra di tamo bei a sawa isaḡ gilsiq di soqnej deḡo kere. A gilqa osiqa aqa kaṅgal tamo nanḡi koroinjrsiqa nanḡi na aqa silali taqatqa minjrsiqa nanḡo baṅq di uratetnjrej. ¹⁵ A na aqa kaṅgal tamo nanḡo segi segi siṅgila pegiyetnjrsiqa nanḡi wau yqajqa kere deḡo silali pupoiyosiqa enjrej. Bei 5,000 kina yej. Bei 2,000 kina yej. Bei 1,000 kina yej. Osiqa a sawa isaḡ gilsiq di soqnej. ¹⁶ Sonaqa kaṅgal tamo 5,000 kina ej qaji a silali dena wauosiqa olo 5,000 kina bei ej. ¹⁷ Kaṅgal tamo 2,000 kina ej qaji a deḡo silali dena wauosiqa olo 2,000 kina bei ej. ¹⁸ Ariya kaṅgal tamo 1,000 kina ej qaji a silali dena wauosai. A silali di osi

gilsıqa mandamq di sub bogsiqa sub miligiq di ulitonaq soqnej.

¹⁹“Bati olekoba yala koboonaqa tamo koba a olo puluosi bosıqa aqa kanqal tamo nanqi wauqa silali enjrej qaji di metnjrej. Metnjrnaqa nanqi aqa areq bonabqa a na minjrej, ‘E nami silali engem qaji dena nıngi waueb olo silali di osorbiy.’ ²⁰ Onaqa kanqal tamo 5,000 kina ej qaji a na 5,000 kina bei osi bosıqa aqa tamo koba minjej, ‘O Tamo Koba, ni unime. Ino 5,000 kina nami ebem qaji dena e wauonamqa olo 5,000 kina bei brantej agiende.’

²¹ Onaqa aqa tamo koba a na minjej, ‘Ni kanqal tamo bolequja. Ni wau kiñala geregere taqatonum deqa e wau gargekoba olo ino banq di uratitqa ni na taqatoqnqam. Deqa ni bosim e ombla areboleboleigim sqom.’

²²“Onaqa kanqal tamo 2,000 kina ej qaji a bosıqa aqa tamo koba minjej, ‘O Tamo Koba, ni unime. Ino 2,000 kina ebem qaji dena e wauonamqa olo 2,000 kina bei brantej agiende.’ ²³ Onaqa aqa tamo koba a na minjej, ‘Ni dego kanqal tamo bolequja. Ni wau kiñala geregere taqatonum deqa e wau gargekoba olo ino banq di uratitqa ni na taqatoqnqam. Deqa ni bosim e ombla areboleboleigim sqom.’

²⁴“Onaqa kanqal tamo 1,000 kina ej qaji a bosıqa aqa tamo koba minjej, ‘O Tamo Koba, ni que. E nami qalieem, ni tamo niriñ ani. Tamo qudei nanqi inqi yageq nab melieqnaqa ni segi na otorosim uyeqnum. Tamo qudei nanqi saga yago breiyeq nab boleeqnaq ni segi na koroıyoqnsim uyeqnum. ²⁵ Deqa e ni qa ulaosim ino 1,000 kina ebem

qaji di osi gilsimqa mandamq di sub bogsim sub miligiq di ulitonam soqnej agiende.’

²⁶ “Onaqa aqa tamo koba a na minjej, ‘Ni kanjal tamo uge. Ni lola ani. Ni nami qalieem, tamo qudei nanği inği yageq nab melieqnaqa e segi na otorosim uyeqnum. Tamo qudei nanği saga yago breiyeq nab boleeqnaq e segi na koroiyoqnsim uyeqnum. Ni nami e qa degsim qalieem. ²⁷ Deqa ni kiyaya ijo silali di osi gilsim silali talq atosai? Ni di atem qamu e bosimqa silali talq dena ijo silali aqa oto kobaqo qamu turtosim onum qamu.’

²⁸ Degsi minjsiya aqa kanjal tamo qudei nanği minjrej, ‘Niği 1,000 kina di yayiosibqa kanjal tamo nami wauosiya 10,000 kina ejunu qaji di olo yiy. ²⁹ Niği degyiy. Di kiyaya? Tamo a wau geregere taqatoqnqas di Qotei na olo wau yimqa a wau gargekoba taqatoqnqas. Ariya tamo a wau geregere taqatqasai di wau kiñala a na taqatejunu qaji di a olo bunu taqatqasai. Qotei na a kobotimqa a laña sqas. ³⁰ Deqa niği na kanjal tamo uge di qalaq di waiyibqa sawa ambruq di soqnem. Sawa dia nanği akamkobaoqnsib pailoqnsib nanço jaqatin qa qalagei anjam atoqnqas.’ ”

Mondonj Tamo Anğro a bosim tamo unğasari kalil nanği peginjraqas

³¹ Osiqa Yesus a olo marej, “Mondonj e Tamo Anğro ñam kobaquja oqai. Osiy lañ anğro kalil nanği joqsiy mandamq aisiy ijo segi awo jaram kobaq di awesqai. ³²⁻³³ Awesoqnit sawa bei bei qaji kalil nanği bosib ijo ulatamuq di koroabqa e na nanği peginjraqai. E na nanği qudei ijo ban woq di atelenjosiy olo nanği qudei ijo ban qonanq

di atelenqai. Wagme taqato tamo nanği na kaja ti meme ti nanği peginjreqnub dego kere. ³⁴ Osiy tamo unğasari ijo bañ woq di unub qaji nanği endegsi minjrқai, ‘Ijo Abu a ninği qa tulañ are-boleboleiyeqnu. Nami a mandam atej bati deqa a nuñgo Mandor Koba sosim ninği taqatñgwajqa gam gereiyetñgej. Deqa ninği ijoq babqa ijo Abu na ninği taqatñgwas. ³⁵ Di kiyaaqa? E mambonaqa ninği na e inği anaibeb. E ya qarbonaqa ninği na e ya anaibeb. E yaun tamo sonamqa ninği na e osib nuñgo talq di gereibeb. ³⁶ E gara saiқoji sonamqa ninği na gara tigetbeb. E maibonaqa ninği na e taqatbeb. E tonto talq di sonamqa ninği na bosib e gereibeb.’

³⁷ “E na tamo unğasari ijo bañ woq di unub qaji nanği degsi minjritqa nanği e kamba nenembqab, ‘O Tamo Koba, bati gembu ni mammonaqa iga na inği anaimem? Bati gembu ni ya qarmonaqa iga na ya anaimem? ³⁸ Bati gembu ni yaun tamo sonamqa iga ni osim gago talq di gereimem? Bati gembu ni gara saiқoji sonamqa iga na gara tigetmem? ³⁹ Bati gembu ni maimonaqa iga na taqatmem? Bati gembu ni tonto talq di sonamqa iga bosim ni gereimem?’

⁴⁰ “Nanği e degsib nenembibqa e na kamba minjrқai, ‘E bole mernğwai. Ninği na ijo was ñam saiқoji unub qaji nanği geregereinjroqneb di agi ninği e dego gereiboqneb.’

⁴¹ “Ariya e na tamo unğasari ijo bañ qonanq di unub qaji nanği endegsi minjrқai, ‘Ninği tamo unğasari tulañ ugedamu. Deqa ninği jaraiyyi. Jaraiyosib aisib ñamyuwo gaigai yuejunu qaji dia

soqniy. Satan aqa laŋ aŋgro naŋgi ti dia sqab. Qotei a nami ŋamyuwo di naŋgi gereiyetnjrej. ⁴² Deqa niŋgi ŋamyuwo deq aiyiy. Di kiyaaqa? E mambonaqa niŋgi na e iŋgi anaibosai. E ya qar-bonaqa niŋgi na e ya anaibosai. ⁴³ E yaun tamo sonamqa niŋgi na e osib nuŋgo talq di gereibosai. E gara saiqoji sonamqa niŋgi na gara tigetbosai. E maibonaqa niŋgi na e taqatbosai. E tonto talq di sonamqa niŋgi na bosib e gereibosai.’

⁴⁴ “E na tamo uŋgasari ijo baŋ qonaŋq di unub qaji naŋgi degsi minjritqa naŋgi e kamba nenembqab, ‘O Tamo Koba, bati gembu ni mammej? Bati gembu ni ya qarmeŋ? Bati gembu ni yaun tamo soqnem? Bati gembu ni gara saiqoji soqnem? Bati gembu ni maimeŋ? Bati gembu ni tonto talq di soqnem? O Tamo Koba, bati gembu ni degsi sonamqa iga ni numsim gereimosai?’

⁴⁵ “Naŋgi e degsib nenembibqa e na kamba minjrqi, ‘E bole mernŋwai. Niŋgi na ijo was ñam saiqoji unub qaji naŋgi gereinjrosaiqneb di agi niŋgi e dego gereibosaiqneb.’ ⁴⁶ E na naŋgi degsi minjrsiyqa naŋgo awai uge enjrsiy breinjrit ŋamyuwoq aiqab. Dia naŋgi bati gaigai jaqatiŋ oqnsib sqab. Ariya tamo uŋgasari kumbra bole yeqnuv qaji naŋgi ŋambile gaigai sqab.”

26

Juda tamo kokba naŋgi Yesus qalib moiqaŋqa gam ŋamoqneb

¹ Yesus a anjam kalil di marsiq koboonaqa a na aqa aŋgro naŋgi endegsi minjrej, ² “Niŋgi qalie, yori bati koba jojomoqo. Bati aiyel unu. Yori bati

di brantimqa Juda tamo kokba nanği na e Tamo Anğro ojsib jeu tamo nanğo banq di atqab. Atibqa nanği na e namburbasq di lubib moiğai.” Yesus na aqa anğro nanği degsi minjrej. Yori bati di Qotei a nami Israel nanği Isip sawaq di padalqa laqnabqa aqaryainjrej deqa olo are qalqajqa bati.

³ Yori bati di jojomej deqa atra tamo kokba ti Israel nanğo gate nanği ti gilsib atra tamo gate aqa ñam Kaiafas aqa talq di koroeb. ⁴ Koroosib endegsib nenemoqneb, “Iga kiyersim Yesus lumu na ojsim qalsim moiyoğom?” ⁵ Osib mareb, “Iga yori bati qa Yesus ojğasai. Ojğom di tamo unğasari nanği iga nugsib niriñosib qoto tigelto uge.”

Unğa bei a gorenğ quleq ti osiq Yesus aqa gateq di bilentej

⁶ Onaqa Yesus a Betani qureq gilsiqqa tamo bei nami yu na aqa jejamu ugeelenej qaji aqa ñam Saimon aqa talq di soqnej. ⁷ Sosisqa ingi uyeq-naqa unğa bei a gorenğ quleq ti tulağ boledamu silali kobaquja na awaiyej qaji di jaliñaq jigsisqa osi bosisqa Yesus aqa gateq di bilentej. ⁸ Onaqa Yesus aqa anğro nanği unğa di aqa kumbra unsibqa niriñosib segi segi maroqneb, “Unğa di a kiyaga gorenğ di laña ñanğuiyqo? ⁹ A gorenğ di osiq tamo qudei enjrqo qamu silali kobaquja yonub qamu gilsiq tamo ingi ingi saiğoji nanği jeisi enjrqo qamu di kere.”

¹⁰ Onaqa Yesus a nanğo areqalo di qalieosisqa minjrej, “Ninği kiyaga unğa di gulbe yeqnub? A kumbra bole ebqo. ¹¹ Tamo ingi ingi saiğoji nanği bati gaigai ninği ti sqab. Ariya e bati gaigai ninği ti sqasai. ¹² E moiğai. Moiyitqa e subq atqab. Unğa di

a e qa are qalsiqa ijo jejamuq di goren bilentosiq dena ijo jejamu subq atqajqa gereiyetbqo. ¹³ E bole merngwai. Bunuqna ijo wau tamo nanqi sawa sawa kalilq di ijo anjam bole mare mare laqnsibqa unqa endena kumbra ebqo qaji deqa are qaloqnsib a qa saoqnqab.”

Judas a Yesus osim atra tamo kokba nanqo banq di atqas

¹⁴ Onaqa Judas Iskariot a tigelosiqqa atra tamo kokba nanqoq gilej. Judas a Yesus aqa anqro 12 nanqi deqaji bei. ¹⁵ A nanqoq gilsiqqa minjrej, “Ninqi na awai kiye ebibqa e Yesus osiy nunqo banq di atqai?” Onaqa nanqi na meniñ silali 30 yeb. ¹⁶ Yonab a gilsiqqa a Yesus osim nanqo banq di atqajqa gam nqamoqnej.

Yesus aqa anqro nanqi ti yori bati aqa inqi uyeb

¹⁷ Ariya Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Bati branton-aqa Yesus aqa anqro nanqi aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, ni iga merge. Iga aisim tal qabia yori bati aqa inqi inqi gereiyetmonamqa ni inqi uyqam?” ¹⁸ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninqi aisib qure ambleq di tamo bei itqab. Itosib minjiy, ‘Qalie Tamo a marqo, “Ijo bati jojomqo. Deqa e ijo anqro nanqi koba na ino talq di awoosim yori bati aqa inqi uyqom.” ’ ” ¹⁹ Onaqa Yesus aqa anqro nanqi qure miligiq aisib anjam kalil Yesus na minjrej qaji degsib brantonab dauryosib inqi inqi kalil gereiyelenqeb.

²⁰⁻²¹ Onaqa bilaqtonaqa Yesus aqa anqro 12 nanqi ti koba na aisib tal gogetosib awoosib inqi uyoqnsibqa Yesus na nanqi endegsi minjrej, “E bole merngwai. Ninqi ijo anqro 12. Nunqo ambleq

dena angro bei a tigelosim e osim tamo qudei nanjo banq di atqas.” ²² Degsi minjrnaq qusibqa are tulan gulbeinjrnaqa segi segi Yesus nenemyoqneb, “O Tamo Koba, ni e qa kiyo maronum?” ²³ Onaqa minjrej, “Angro aqo ombla endego tabir qujaiq di bem quiq di tuqteqnum qaji a na e osim tamo qudei nanjo banq di atqas. ²⁴ Ningi quiy. E Tamo Angro moiqai. Nami Qotei aqa anjam degsib e qa nenjrenyeb. Deqa unjum. E anjam di dauryosiy moiqai. Ariya angro e osim tamo qudei nanjo banq di atqas qaji a tulan padalougetqas. A nami nambabosai qamu di kere.” ²⁵ Onaqa Judas agi Yesus osim jeu tamo nanjo banq di atqas qaji a na Yesus nenemyej, “O Tamo Koba, ni e qa kiyo ubtosim maronum?” Onaqa Yesus na kamba minjej, “Od. Anjam agi ni na maronum.”

Yesus na aqa angro nanji bem ti wain ti anainjrej

²⁶ Osika Yesus aqa angro nanji koba na inji uyoqnsibqa Yesus a Qotei pailyosika bem bei osiq ginjenyosika aqa angro nanji enjrsiqa endegsi minjrej, “Endi ijo jejamu. Osib uyyi.” ²⁷ Osika wain osika gambanq di bilentosika Qotei pailyosika aqa angro nanji enjrsiqa minjrej, “Ningi kalil wain endi uyyi. ²⁸Endi ijo lej. Tamo ungasari gargekoba nanjo une kobotetnrqajqa deqa ijo lej aiqas. Aisim Qotei aqa anjam bunuj nami gereiyej qaji di singlarqas. ²⁹E ningi mernjwai. E wain endi olo uyqasai. Degsi gilsiy mondon diño batiamqa ijo Abu a nunjo Mandor Koba soqnimqa e ningi koba na awoosiy olo wain bunuj uyqai.”

³⁰ Yesus na aqa anğro nanği degsi minjrısqıa nanği koba na louosib koboonaqa qure uratosib Oliv manaq oqeb.

Yesus na aqa anğro nanği minjrej, “Ninğı kalil e uratbosib jaraiqab”

³¹ Yesus aqa anğro nanği ti manaq oqoqnsibqa Yesus na minjrej, “Qolo qujai endeqa ninğı kalil ijo ñam ulontosib e uratbosib jaraiqab. Nungo kumbra deqa Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenğrenyeb, ‘E na kaja nanğo mandor qalitqa kaja nanğı segi segi jaraiqab.’ Qotei aqa anjam nami degsib nenğrenyeb. ³² Ariya bati qalub koboamqa e olo subq na tigelosiy ninğı qa namoosiy Galili sawaq gilitqa ninğı bunuqna e daurbosib dia e itbqab.” ³³ Onaqa Pita na minjej, “Anğro kalil nanğı ino ñam ulontosib jaraiqab e segi ino ñam ulontqasai.” ³⁴ Onaqa Yesus na kamba minjej, “E bole mermqai. Qolo qujai endeqa ni ijo ñam ulitqam. Tuwe anjamosaisoqnımqa ni gisañoqalubtosim marqam, ‘E Yesus qaliesai.’ ” ³⁵ Onaqa Pita a tulañ saidosiq minjej, “Sai. E ni ombla moiqa marımqa, uñgum, e ino ñam ulitqasai bole sai.” Onaqa Yesus aqa anğro kalil nanğı anjam qujai di minjoqneb.

Yesus a Getsemani nañu aguq di aqa Abu pailyej

³⁶ Yesus aqa anğro nanğı koba na walwelosib nañu agu beiq di branteb. Nañu agu di aqa ñam Getsemani. Di brantosib Yesus na aqa anğro nanğı minjrej, “Ninğı endi awesoqniy. E kiñala sasalosiy ijo Abu pailyosiy bqai.” ³⁷ Degsi minjrısqıa aqa anğro qalub agi Sebedi aqa niri aiyel nanğı Pita koba na joqsıqa pailyqajqa sasalej. Sasalosıqa pailyoqnsıqa a are tulañ gulbekobaiyej. ³⁸ Osiqa

aqa anġro qalub nanġi minjrej, “E are tulaġ gulbekobaibqo. Gulbe dena e moiyepratonum. Deqa niġi e ombla endi sosimqa nam atoqniy.” ³⁹ Degsi minjrsiqa olo kiñala sasalosiq mandamq di nam quosiq Qotei pailyosiq minjej, “O ijo Abu, gam bei soqnimqa ni na marimqa gulbe endi ijoq baiq. Gulbe endi ya uge uyo bul. Uġum, ni ijo areqalo dauryaim. Ni ino segi areqalo dauryosim ye.”

⁴⁰ Yesus a degsi Qotei pailyosiq olo tigelosiq aqa anġro nanġo areq aisiq nam atej di nanġi are gulbe na nerenesonab unjrej. Deqa Yesus na Pita minjej, “Niġi e ombla na nam sokiñalayqa keresai e? ⁴¹ Niġi nerenai. Niġi nam sosib pailyoqniy. Yim gulbe bei nuġgoq bqas di gulbe dena niġi uneq wainġwasai. Bole, nuġgo are miligiq di niġi e daurbqajqa are unu. Ariya niġi segi gulbe di oqajqa siġila saiqoji.”

⁴² Osiqa Yesus a olo puluosi sasalosiq endegsi pailiej, “O ijo Abu, gam bei saiamqa, uġum, ni ino segi areqalo dauryosim marimqa e gulbe endi oqai.” ⁴³ Degsi pailyosiq bosiq aqa anġro qalub nanġi urnamnjrnaqa nerenesonab unjrej. ⁴⁴ Unjrsiqa olo nanġi uratnjrsiq puluosi gilsiq a nami pailiej qaji degsi olo pailiej.

⁴⁵ Osiqa a olo aqa anġro nanġo areq aisiq minjrej, “Niġi aqaratosib geregere nerenjunub e? Uġum. Bati koboqo. Niġi uniy. E Tamo Anġro osib une tamo nanġo banq di atqajqa bati bqo. ⁴⁶ Niġi tigelab gilqom. Tamo e osim nanġo banq di atqajqa agi brantqo.”

Judas a Yesus osiq jeu tamo nanġo banq di atej

⁴⁷ Onaqa Yesus aqa angro 12 nanği deqaji bei agi Judas a na tamo gargekoba nanği sebru ti torom ti elenonab joqsiqa Yesus aqa areq di branteb. Israel nanço gate nanği ti atra tamo kokba ti nanği na nanği qarınjnab Yesus ojqa beb. ⁴⁸ Judas a nami nanği ti qairosib anjam gereiyosib a na endegsi minjrej, “E tamo kundoqyqai agide. A ojsib osib giliy.” ⁴⁹ Onaqa Judas a Yesus aqa areq bosiq minjej, “O Tamo Koba, qolo bole.” Degsi minjsiq kundoqyej. ⁵⁰ Kundoqyonaqa Yesus na minjej, “O was, ni kumbra kiye e ebqa bonum ni degye.” Degsi minjnaqa tamo nanği di brantosib ban waiyosib Yesus ojeb.

⁵¹ Onaqa Yesus aqa angro bei na aqa sebru osiqa atra tamo gate aqa kançal tamo gateq di qalqajqa sebru waiyej grotosiqa dabkala segi gentetej. ⁵² Onaqa Yesus na aqa angro di minjej, “Ino sebru olo ate. Tamo kalil sebru na qotqab qaji nanği sebru na morenqab. ⁵³ Ni que. E ijo Abu minjqai di a na lan angro 72,000 nanği qarınjrimqa bosib e aqaryaibqab. Ni di qaliesai kiyo? ⁵⁴ Ariya e ijo Abu degsi minjqasai. Minjqai di aqa anjam nenğrenq di unu qaji di aqa damu brantqasai. Agi nami endegsib nenğrenyeb, ‘Kristus a moiqas.’ ”

⁵⁵ Osiqa bati deqa Yesus na tamo nanği di minjrej, “E leñ ojo tamo unum deqa kiyo ninği sebru ti torom ti elenosis e ojqa bonub e? E bati gaigai atra tal miligiq di sosimqa Qotei aqa anjam plaltoqnem. Bati deqa ninği yala ban waiyosib e ojosai. ⁵⁶ Ninği kumbra degyeb deqa Qotei aqa medabu o tamo nanço anjam nenğrenq di unu qaji di aqa damu agi brantej.” Yesus a nanği degsi minjrnaqa

aqa angoro kalil nanği a uratosib jaraiyeb.

Juda tamo kokba nanği Yesus aqa jejamuq di une qametqa marsib koroeb

⁵⁷ Onaqa tamo Yesus ojob qaji nanği na a osib atra tamo gate aqa ñam Kaiafas aqa talq osi gileb. Dia Juda gate nanği ti dal anjam qalie tamo nanği ti kalil koroesoqneb. Koroesonabqa tamo nanği na Yesus osi gilsib nanžo ulatamuq di tigeltb.

⁵⁸ Nanği Yesus osi gileqnabqa Pita a kiñala isa isaq na Yesus dauryosiq uli uliosiq gilsiq torei atra tamo gate aqa tal meq di brantej. Brantosiqa nanği Yesus kiyeryib unqajqa deqa are qalsiq qaja tamo qudei nanžo ambleq di awesoqnej.

⁵⁹ Onaqa atra tamo kokba ti Juda gate nanği ti kalil koroesosibqa nanği gisan anjam na Yesus aqa jejamuq di une qametqa are qalsib anjam ñamoqneb. Di kiyaqqa? Anjam dena nanği Yesus qalib moiqajqa deqa. ⁶⁰ Anjam ñamonab ñamonab ugeinjrej. Deqa nanği tamo gargekoba metnjreqnab boqnsib gisan anjam Yesus aqa jejamuq di qamelenoqneb. Nanžo ambleq dena tamo aiyel tigelosib Yesus aqa jejamu laña gisanjosib mareb, ⁶¹ “Tamo endi a endegsi marnaq iga quem, ‘E Qotei aqa atra tal koba endi kongrontosiyqa bati qalub qa olo tigeltqai.’ ”

⁶² Onaqa atra tamo gate a nanžo anjam di qusiqa a tigelosiqqa Yesus aqa areq bosiq nene-myej, “Tamo nanği endi une gargekoba ino jejamuq di qameqnub. Di ni kamba anjam bei marqasai e?” ⁶³ Onaqa Yesus a torei mequmej. A anjam bei yala marosai. Deqa atra tamo gate na olo nenemyej, “Qotei ñambile gaigai unu qaji aqa

ñam na e ni nenemmqai, ni Kristus e? Ni Qotei aqa Niri e? Ni e merbe.”

⁶⁴ Onaqa Yesus na minjej, “Od. Anjam ni maronum di kere. Ni que. E Tamo Anqro. Bunuqna e lañ qureq oqsiy Qotei siñgila koba ti unu qaji aqa bañ woq di awesosiy olo lañbiq na boqnit niñgi e nubqab.” ⁶⁵ Onaqa atra tamo gate a Yesus aqa anjam di qusiqa a tulañ minjin oqetonaqa aqa segi gara jugo bumbranyosiqa marej, “Aqa une agi a segi babtqo iga quonum. Deqa iga kiyaaqa tamo bei olo metonam bosim aqa une marqas? Aqa misilin anjam niñgi quonub. ⁶⁶ Deqa niñgi kiyersib marqab?” Onaqa nañgi kalil mareb, “A bole une ti. Deqa qalib moyem.”

⁶⁷⁻⁶⁸ Nañgi kalil degsib marnabqa nañgo ambleq dena tamo qudei nañgi tigelosib Yesus aqa ulatamuq di miselyoqnsib bañ na qaloqneb. Osib aqa ñamdamu gara na qosetosib ula ponjoqnsib minjoqneb, “Ni Kristus amqa ni ubtosim mare, yai na ni lumqo?”

Pita a gisañjoqalubtosiq marej, “E Yesus qaliesai”

⁶⁹ Ariya Pita a tal meq di awesonaqa kañgal uña bei na aqa areq bosiq minjej, “Ni dego Yesus Galili qaji aqa anqro bei. Ni nami a dauryosim laqnem.” ⁷⁰ Onaqa Pita a tamo kalil nañgo ñamdamuq di tulañ saidosiq uña di minjej, “Ni anjam merbonum di e qaliesai.” ⁷¹ Degsi minjsiq tigelosiq tal qala beiq gilsiq di soqnej. Sonaqa kañgal uña bei na Pita unsiqa tamo nañgi Pita aqa areq di tigelesoqneb qaji nañgi minjrej, “Tamo di a dego Yesus Nasaret qaji aqa anqro bei. A nami Yesus dauryosiq laqnej.” ⁷² Onaqa Pita a olo tulañ

saidosiq marej, “E tamo di qaliesai bole sai. E bole maronum.” ⁷³Olo kiñala soboleiyonaq tamo qudei jojom di tigelesoqneb qaji nanği Pita aqa areq bosib minjeb, “Iga ino anjam maro na qalieonum, ni Galili qaji tamo. Dena iga poigwo, ni Yesus aqa anğro bei.” ⁷⁴Onaqa Pita a olo tulañ siñgila na saidosiq marej, “E tamo di qaliesai bole sai. E bole maronum. E gisañot Qotei na e lubem.” A degsi marnaqa tuwe anjamej. ⁷⁵Tuwe anjamonaga Pita a qusiqa anjam nami Yesus na minjej qaji, “Tuwe anjamosaisoqnimqa ni gisañoqalubtosim marqam, ‘E Yesus qaliesai,’ ” anjam deqa olo are qalsiqa poiyoñaqa oqedosiqa tulañ akamugetej.

27

Juda tamo kokba nanği Yesus osib Pailat aqa bañq di ateb

¹⁻²Onaqa nobqolo malu qameqnaq atra tamo kokba ti Israel nanço gate nanği ti kalil koroesosibqa Yesus qalib moiqañqa anjam keretoqneb. Anjam kereonaq nanği Yesus aqa bañ tontetosib osi gilsib Rom nanço gate Pailat aqa bañq di ateb.

Judas na aqa segi jejamu qalsiq moiyej

³⁻⁴Atra tamo kokba ti Juda gate nanği ti Yesus qalib moiqañqa anjam keretonabqa Judas a qusiqa olo areqalo bei osiqa nanço areq bosiq minjrej, “E une kobaquja yonum. Tamo e nuñço bañq di atonum qaji a une saiçoji. Ningi a laña qalsib moiyoqab. Deqa meniñ silali 30 ningi na ebeb qaji endi olo oiy.” Degsi minjrnaqa nanği na kamba minjeb, “Di gago gulbe sai. Di ino segi gulbe.” ⁵Onaqa Judas a silali di olo osi gilsiq atra

tal meq di breiyosiq a aisiq a segi na aqa kakroq di sil waiyosiq gainosiq moiyej.

⁶ Onaqa atra tamo kokba nanji mareb, “Silali endi tamo qalib moiqajqa aqa awai. Deqa iga silali endi atra tal aqa silali ti turtqasai.” ⁷ Nanji degsib marsibqa silali di olo osib web gereiyo qaji tamo bei aqa mandam mutu bei awaiyeb. Yaun tamo nanji morenoqnbqa mandam mutu dia subq atelenqajqa deqa awaiyeb. ⁸ Mandam mutu di “Len Aiyu Qaji Mandam” ñam degsib waiyeb. Ñam di bini mareqñub. ⁹⁻¹⁰ Deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Jeremaia a nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, “Israel nanji Kristus aqa jejamu awaiyqa marsib meniñ silali 30 atqab. Atsib silali di olo osib web gereiyo qaji tamo bei aqa mandam mutu bei awaiyqab. Tamo Koba a na anjam degsi merbqo.” Jeremaia a nami degsi marej.

Pailat na Yesus nenemyej, “Ni Juda nanjo Mandor Koba e?”

¹¹ Onaqa Yesus a Pailat aqa ulatamuq di tigelon-aqa Pailat na nenemyej, “Ni Juda nanjo Mandor Koba e?” Onaqa Yesus na minjej, “Od. Anjam ni maronum di kere.” ¹² Onaqa atra tamo kokba ti Juda gate nanji ti Yesus aqa anjam di qusib minjiñ oqetnjrnaqa Yesus gisanjoqnsib aqa jejamuq di une gargekoba qamelenjoqneb. Onaqa Yesus a torei mequmej. A anjam bei kamba yala marosai. ¹³ Deqa Pailat na olo Yesus nenemyej, “Nanji une gargekoba ino jejamuq di qameqñub. Di ni queqnum e?” ¹⁴ Onaqa Yesus a kamba anjam bei marosai. Deqa Pailat a tulan prugugetej.

Pailat a marej, “Niŋgi Yesus a ŋamburbasq di qamiy”

¹⁵ Pailat aqa kumbra agiende. Wausau gaigai yori bati koba brantoqnimqa Juda tamo ungasari nanŋi tamo qujai aqa ñam maroqñibqa Pailat na tamo di tonto talq dena uratoqnsim enjroqñas. ¹⁶ Bati deqa tamo bei aqa ñam Barabas a tonto talq di soqnej. A leŋ ojo tamo. ¹⁷ Deqa tamo ungasari kalil nanŋi Pailat aqa areq di koroonaabqa a na nenemñrej, “E tamo yai tonto talq dena uratosiy enŋwai? E Barabas uratosiy enŋwai kiyo Yesus agi niŋgi Kristus qa mareqñub qaji a uratosiy enŋwai kiyo? Niŋgi na merbiy.” ¹⁸ Pailat a nanŋi degsi nenemñrej. Di kiyaaqa? A qalieej, atra tamo kokba nanŋi Yesus qa ugeosib deqa a ojsib Pailat aqa bañq di ateb. ¹⁹ Bati di Pailat a une pegiyo qaji awo jaramq di awesonaqa aqa ŋaun na anjam bei pepa mutu kiñalaq di neŋgrenyosiq Pailat aqaq qarinyej. A endegsi neŋgrenyej, “Yesus aqa jejamuq di une saiqoji. Deqa ni a kumbra uge bei yaim. Qolo e ŋeiobilqeiosim Yesus unonum. Deqa e are tulan gulbekobaibqo.”

²⁰ Onaqa Juda gate nanŋi ti atra tamo kokba ti nanŋi na tamo ungasari nanŋo areqalo tigeltetñreb. Tamo ungasari nanŋi Pailat minjibqa a na Barabas uratosim enjrsim olo Yesus qalim moiqa-jqa deqa nanŋo areqalo tigeltetñreb. ²¹ Onaqa Pailat na olo tamo ungasari nanŋi nenemñrej, “E tamo yai uratosiy enŋwai? Barabas kiyo Yesus kiyo? Niŋgi na merbiy.” Onaqa nanŋi na kamba minjeb, “Ni Barabas uratosim ege.” ²² Onaqa Pailat na olo minñrej, “E niŋgi Barabas enŋwajqa

merbonub deqa e Yesus kiyeryqai? Agi ninği a qa mareqñub. ‘A Kristus.’” Onaqa nanği kalil murqumyosib minjeb, “Ni Yesus osim ñamburbasq di qame.” ²³ Onaqa minjrej, “Kiyaqa Yesus qalit moiças? A une kiye yqo deqa a ñamburbasq di qamqai?” Degsi minjrnaqa nanği olo tulan murqumyoqsib wainyoqsib minjoqñeb, “Ni a ñamburbasq di qame.”

²⁴ Onaqa Pailat a nanço anjam di qusiqa endegsi poiyej, “Tamo unğasari nanği ijo anjam quetbqasai. E nanği saidnırqai di nanği ñirinösib qoto tigeltqab.” Pailat a degsi poiyej deqa a tamo unğasari nanço ulatamuq di ya bei tabırq di qamsıqa ya dena aqa bañ yansosıqa minjrej, “Yesus a moiças di nuño une. Di ijo une sai.” ²⁵ Onaqa tamo unğasari nanği na minjeb, “Di kere. Unğum. Yesus a moiças di gago une. Di gago anğro nanço une dego.” ²⁶ Nanği Pailat degsib minjnabqa a nanço anjam di dauryosıqa Barabas tonto talq dena oqeç atsiqa nanği enjrej. Enjrısiqa olo Yesus osiq qaja tamo nanço bañq di atsiqa minjrej, “Ninği Yesus bu toqoñ na kumbainyiy.” Degsi minjrnaqa nanği na Yesus osib kumbainyeb. Kumbainyosib koboonaqa Pailat na olo minjrej, “Ninği Yesus ñamburbasq di qamqajqa osib giliy.”

Qaja tamo nanği Yesus misilinıyoqñeb

²⁷ Pailat na qaja tamo nanği degsi minjrnaqa nanği Yesus osib Rom nanço tal kobaqujaq osi gileb. Osi gilsib qaja tamo kalil nanği metnırnab bosib tal dia koroeb. ²⁸ Koroosib Yesus aqa gara piqtetosib gara jugo olekoba lent mandor kokba nanği gaigai jıgeqñub deqaji bei osib Yesus jıgeteb.

²⁹ Osib sil luwit osib lulumosib sil dena mandor nanġo gate tatal bul gereiyosib aqa gateq di atetosib siġgila na teqiyeb. Osib bu toqoŋ kanenjo osib Yesus aqa baŋ woq di yonab a mandor koba bul ojsiq tigelesoqnej. Osib aqa areq di siġa pulutosib a gisaŋ na biŋiyoqnsib minjoqneb, “O Juda nanġo Mandor Koba, kaiye.” ³⁰ Degsib Yesus minjoqnsib a miselyoqnsib bu toqoŋ esoqnej qaji di tatruiyosib dena aqa gateq di qaloqneb. ³¹ Nanġi degsib Yesus misiliŋyosib kobonaqa gara lent di piqtetosib aqa segi gara olo jigetosib aqa qawarq di ŋamburbas atetosib a baŋ ojsib gaintqa sawaq osi gileb.

Nanġi Yesus osib ŋamburbasq di qameb

³² Nanġi Yesus osi giloqnsibqa gamq di tamo bei walwelosiq aiyeqnaqa a turosib ojsib Yesus aqa qawarq dena ŋamburbas yaiyosib tamo di yonabqa a kamba qoboiyosiqa gam na Yesus dauryosiq giloqnej. Tamo di aqa ñam Saimon. A Sairini qure qaji. ³³ Nanġi Yesus osi gilsib sawa agu kiñala bei aqa ñam Golgota di branteb. Ñam di aqa damu, “Tamo gate tanu.” ³⁴ Di brantosib qaja tamo nanġi na wain ya ti kial aqa ya isa koba de ti bulyosib Yesus anaiyonab uyo oneiyonaq ugeiyonaq uratej. ³⁵ Onaqa qaja tamo nanġi na Yesus osib ŋamburbasq di qameb. Qamsib Yesus aqa gara elenqa marsib gilteleneb. Osib meniŋ silali alaŋeb. Tamo yai aqa meniŋ na buŋŋjqas di a na gara oqas. Degsib marsib meniŋ silali alaŋosib gara eleneb. ³⁶ Onaqa Yesus a ŋamburbas goge di gainesonaqa qaja tamo nanġi ŋamburbas utruq di awoosib Yesus taqatesoqneb. ³⁷ Osib ŋamburbas

mutu gogeq di anjam endegsib nenngrenyeb, “Tamo endi Yesus. A Juda nanngo Mandor Koba.” Yesus a nami maroqnej, “E Juda nanngo Mandor Koba.” Yesus aqa une deqa osib anjam di nenngrenyeb.

³⁸ Bati deqa bajinj tamo aiyel dego namburbasq di gaintnjrsib ñumeb. Bei Yesus aqa ban woq di qameb. Bei Yesus aqa ban qonanq di qameb.

³⁹ Yesus a namburbas goge di sonaqa tamo ungasari nanngi aqa ulatamuq dena walwelosib gile beoqn-sib a misilinyoqnsib gate gainyoqnsib minjoqneb,

⁴⁰ “Ni nami marem, ‘E atra tal koba kongrontosiyqa bati qalub qa olo tigeltqai.’ Ni degsi marem deqa ni ino segi jejamu aqaryaiye. Ni Qotei aqa Niriamqa ni namburbas uratosim mandamq aiye.”

⁴¹⁻⁴² Atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanngi ti Juda gate nanngi ti dego Yesus degsib misilinyoqneb. Osib segi segi maroqneb, “A na tamo ungasari gargekoba nanngi aqaryainjroqnej. Ariya a na aqa segi jejamu aqaryaiyqa keresai. A Israel nanngo Mandor Koba boleamqa a namburbas uratosim mandamq aiyimqa iga unsim marqom, ‘Bole.’ ⁴³ A segi mareqnu, ‘E Qotei qa ijo areqalo singilatejunum. E segi Qotei aqa Niri.’ Aqa anjam di boleamqa Qotei na endego aqaryaiyem.” ⁴⁴ Onaqa bajinj tamo aiyel Yesus ombla gaintnjreb qaji nanngi dego Yesus degsib misilinj anjam minjoqneb.

Yesus a moiyej

⁴⁵ Qanam jige senj bati 12 onaqa sawa kalil tulan ambruosi sonaq gilsiq senj bati 3 onaq bilaqtej.

⁴⁶ Onaqa Yesus a tulan lelenosiqqa marej, “Eloi, Eloi, lema sabaktani?” Di Hibru anjam. Anjam di aqa damu, “O ijo Qotei, O ijo Qotei. Ni kiyafa

e qoreibonum?” ⁴⁷ Onaqa tamo qudei Yesus aqa areq di tigelesoqneb qaji nanği aqa anjam di qusib mareb, “A Elaija meteqnu.” ⁴⁸ Degsib marnabqa tamo bei a urur ti gilsiq gara ñenği bei osiq wain isa kobaq di tuqtosiqa soruq di qosisiqa osi bosiqqa Yesus anaiyqajqa soqtosiqa aqa medabuq di atej. ⁴⁹ Onaqa tamo qudei nanği mareb, “Iga mati tariñosim koqyesqom. Elaija a bosim Yesus ñamburbasq dena osim mandamq atqas kiyo?” ⁵⁰ Onaqa Yesus a olo tulañ lelenosiqa mondor titosiq aqa ñambile uratosiq moiyej.

⁵¹ Bati qujai deqa gara kobaquja atra tal miligiq di gainesoqnej qaji a goge na branosiqa aisiq poaiyelej. Onaqa mimiñ kobaquja dego dosiq mandam renğinyonaqa meniñ kokba paraparaelenjeb. ⁵²⁻⁵³ Bati deqa Qotei aqa segi tamo unğasari gargekoba nami moreñeb qaji nanço sub waqelenonabqa nanği olo subq na tigeleb. Bunuqna Yesus a dego subq na tigelonaqa tamo unğasari nanği di Qotei aqa qure koba Jerusalem miligiq gileb. Gilnabqa tamo gargekoba nanği na unjreb. ⁵⁴ Ariya qaja tamo nanği ñamburbas utruq di Yesus taqatesoqneb qaji nanço gate ombla na mimiñ dosiq mandam renğinyonaq meniñ kokba paraparaelenonab unsibqa nanği tulañ ulaugetosib mareb, “Bole. Tamo endi a Qotei aqa Niri.”

⁵⁵⁻⁵⁶ Unğasari gargekoba nanği isaq di tigelesosib Yesus koqyoqneb. Bei Maria Makdala qure qaji. Maria bei ağı Jems Josep wo nanço ai. Ariya uña bei Sebedi aqa ñiri aiyel nanço ai. Yesus a nami Galili sawaq di sonaqa unğasari nanği dena

a dauryosib laqnsib kanğalyoqneb. Bati Yesus a Galili sawa uratosıqı a na naŋgi joqsiqı koba na Jerusalem beleŋeb.

Josep a Yesus aqa jejamu osiq subq atej

⁵⁷⁻⁵⁸ Onaqa bilaqtonaqa ñoro tamo bei aqa ñam Josep a Yesus aqa jejamu osim subq atqa marsıqı Pailat a nenemyqa gilej. Josep a Arimatea qure qaji. A dego Yesus dauryoqnej qaji. Deqa a Pailat aqa talq gilsıqı nenemyej, “Ni e odbimqa e Yesus aqa jejamu osiy subq atqa kere e?” Onaqa Pailat na odyosıqı aqa qaja tamo qudei naŋgi minjrej, “Niŋgi Yesus aqa jejamu osib Josep yiy.” ⁵⁹⁻⁶⁰ Onaqa Josep na Yesus aqa jejamu osi gilsıqı gara qat omu na dalaosıq aqa segi sub bunuj nami meniŋ miligiq di gereiyej qaji dia atej. Atsıqı meniŋ kobaquja belbeltosıq dena sub me getentej. Osiqı olo aiyej. ⁶¹ Onaqa Maria Makdala qure qaji wo Maria bei wo bosib sub areq di awoosib taqatesoqneb.

Qaja tamo naŋgi sub me taqatesoqneb

⁶² Juda naŋgo yori bati brantqa laqnej deqa yori bati aqa iŋgi iŋgi kalil gereiyosib atnab soqnej. Deqa atra tamo kokba ti Farisi naŋgi ti Pailat aqa talq gilsib minjeb, ⁶³ “O Tamo Koba, Yesus a gisaŋ tamo. Deqa a moiyoşaisosıqı endegsi marnaq ıga quem, ‘Bati qalub koboamqa e olo subq na tıgelqai.’ A degsi marnaq ıga quem. ⁶⁴ Deqa ni ino qaja tamo qudei qariŋnjrimqa naŋgi gilsib sub me geregere getentosib taqatesoqnıbqa bati qalub koboqas. Ni degye. Ni degyqasai di Yesus aqa aŋgro naŋgi gilsib aqa jejamu bajıŋosib gisaŋosib tamo uŋgasari naŋgi minjrqab, ‘Yesus a

subq na tigelqo.' Yimqa nanqo gisan anjam di tulan kobaosim Yesus aqa gisan anjam nami marej qaji di tulan bunyqas.”⁶⁵ Onaqa Pailat na minjrej, “Ninigi nunqo segi qaja tamo qudei joqsib gilibqa nanqi sub me geregere getentosib taqatesqab.”⁶⁶ Pailat a nanqi degsi minjrnaqa nanqi na qaja tamo qudei nanqi joqsib gilsib minjreb, “Ninigi na sub me geregere taqatesoqniy.” Degsib minjrsib meniñ kobaquja nami sub me getentesoqnej qaji di olo geregere sinqilatosib sub meq di saga waiyeb. Nanqi degyeb. Di kiyaaqa? Yesus aqa anqro nanqi bunuqna bosib saga olo taqal atqab di tamo kalil nanqi poinjrqas, Yesus aqa anqro nanqi aqa jejamu bajinonub.

28

Yesus a olo subq na tigelej

¹ Yori bati koboonaqa nebeonaq nobqolo ambru Maria Makdala qure qaji wo Maria bei wo tigelosib Yesus aqa sub unqajqa gileb. ² Nanqi gileqnabqa Tamo Koba aqa lan anqro bei a lan goge na aisiqa meniñ kobaquja sub me getentesoqnej qaji di belbeltosiq qalaq di atsiqa meniñ quraq di awesoqnej. Awesonaqa mimiñ kobaquja dej. ³ Lan anqro di aqa ulatamu kola bul tulan minjalej. Aqa gara lanbi bul tulan qat. ⁴ Onaqa qaja tamo sub me taqatesoqneb qaji nanqi na lan anqro di unsibqa nanqi tulan ulaugetosib gindagindanosib mandamq di ululonjosib tamo moreño bul tindanesoqneb.

⁵ Onaqa lan anqro na unqa aiyel di minjrej, “Ninigi ulaaib. E qalie, ninigi Yesus namburbasq di qameb

qaji a qa n̄ameq̄nub. ⁶ A endi sosai. A subq na tigelqo. Agi a nami niŋgi endegsi mern̄gej, ‘E subq na tigelqai.’ Deqa niŋgi aiyel bosib sub miligi uniy. A n̄eioteb qaji lume agi unu. ⁷ Niŋgi unsibqa olo puluosib gurgur ti aisib Yesus aqa an̄gro naŋgi endegsib minjriy, ‘Yesus a subq na tigelqo. Tigelosiq niŋgi qa namoosiq Galili sawaq gilqo. Niŋgi dego Galili sawaq gilsib dia a itqab.’ O uŋa aiyel, e niŋgi anjam di mern̄gwa bonum.”

⁸ Onaqa uŋa aiyel di naŋgi tulaŋ ulaugeteb. Osib naŋgi olo areboleboleinjrej. Deqa naŋgi subq dena olo puluosib laŋ an̄gro na anjam minjrej qaji di Yesus aqa an̄gro naŋgi minjr̄qajqa gurgur ti aiyeb. ⁹ Aiyeq̄nabqa gamq̄ di Yesus a segi naŋgi aiyel turosiqa minjrej, “Nobqolo bole.” Degsi minjr̄naqa naŋgi aiyel aqa areq bosibqa aqa siŋga ojsib a biŋiyeb. ¹⁰ Onaqa Yesus na minjrej, “Niŋgi ulaaib. Niŋgi aisib ijo was naŋgi endegsib minjriy, ‘Niŋgi Galili sawaq giliy. Gilsib dia Yesus itqab.’ ”

Qaja tamo naŋgo gisaŋ anjam

¹¹ Uŋa aiyel aiyeq̄nabqa qaja tamo qudei sub taqatesoq̄neb qaji naŋgi tigelosib qure miligiq aiyeb. Aisib kumbra kalil subq di brantonaq uneb qaji di atra tamo kokba naŋgi sainjreb. ¹² Sainjr̄nab qusibqa Juda gate kalil naŋgi met-njr̄nab bosib koroosib anjam qosisib qaja tamo naŋgi di silali kobaquja enjreb. Osib minjreb, ¹³ “Niŋgi na tamo uŋgasari naŋgi anjam endegsib minjroq̄niy, ‘Iga sub taqatosim n̄eren̄esonamqa Yesus aqa an̄gro naŋgi qolo bosib subq dena Yesus aqa jejamu baiŋosib jaraiyeb.’ ¹⁴ Yimqa Pailat a nun̄go anjam di qusim niŋgi qa n̄irin̄amqa iga

na aqa are olo latetosim anjam gereiyonamqa a ningi gulbe bei enjwasai.” ¹⁵ Onaqa qaja tamo nangi silali di osib atra tamo kokba nanjo anjam dauryosib Yesus aqa angro nangi na aqa jejamu subq dena bajineb anjam di mare mare laqneb. Laq nab Juda tamo ungasari tulan gargekoba nangi anjam di quelenosib nangi kamba saonqneb agi bini saonqnsib unub.

Yesus na aqa angro nangi wau enjrej

¹⁶ Onaqa Yesus aqa angro 11 nangi Galili sawaq gilsib mana bei Yesus a nami nangi deq oqwajqa minjrej qaji deq oqeb. ¹⁷ Oqsib dia Yesus itosib a binijosib aqa ñam soqteb. Ariya nangi qudei areqalo aiyelteb. ¹⁸ Onaqa Yesus a nanjo areq gilsiqqa minjrej, “Ijo Abu na singila kalil ijo banq di atej deqa e mandam ti lan ti taqatejunum. ¹⁹ Deqa ningi walwelosib sawa sawa kalil kere-toqnqnsibqa tamo ungasari nangi ijo anjam minjre minjre laqniy. Yim nangi e daurbqajqa deqa. Ningi ijo Abu aqa ñam na ti e Qotei aqa Njiri ijo segi ñam na ti Mondor Bole aqa ñam na ti nangi yansnjroqniy. ²⁰ O ijo angro, anjam kalil e nami merngoqnem qaji di ningi walwelosib tamo ungasari nangi minjroqniy. Yim nangi anjam di dauryqajqa deqa. Ningi quiy. E bati gaigai ningi koba na wauoqnsiy sqai. Degsim soqnim soqnim diño bati brantqas.”

Yesus Aqa Anjam Bole 2014
The New Testament in the Anjam language of Papua
New Guinea, 2014 revision
Nupela Testamen long tokples Anjam long Niugini,
2014

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Anjam

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-04-28

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

0eb339dc-c20a-5065-9483-338933d97585